

Міністерство культури та інформаційної політики України
Національна бібліотека України для дітей

Дивосвіт НЕСТАЙКОВИХ пригод:

до 90-річчя від дня народження

Матеріали Всеукраїнського
круглого столу
для організаторів дитячого
читання

**Міністерство культури та інформаційної політики України
Національна бібліотека України для дітей**

Дивосвіт Нестайкових пригод: до 90-річчя від дня народження

**Матеріали
Всеукраїнського круглого столу
для організаторів дитячого читання**

Київ – 2020

УДК 027.625(477):[021.4:8

Д 44

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко

Укладач Т.М. Кузілова

Літературний редактор О.А. Кадькаленко

Дивосвіт Нестайкових пригод: до 90-річчя від дня народження : матеріали Всеукраїнського круглого столу для організаторів дитячого читання / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. Т. М. Кузілова. — Київ, 2020. — 112 с.

© Національна бібліотека України для дітей

Зміст

Адаменко Людмила Володимирівна	
Світ пригод і фантазій Всеволода Нестайка	5
Беленькая Ганна Володимирівна, Кондратюк Світлана Григорівна, Лігіченко Олена Дмитрівна Світосприйняття дитини крізь скло чарівних окулярів Всеволода Нестайка	11
Білаш Яна Анатоліївна Дорослий друг дитячої фантазії	21
Гажаман Наталія Олександрівна Біобібліографічний нарис «Всеволод Нестайко: «Я все життя писав саме для дітей – писав з любов'ю, болем і тривогою»	25
Голенко Ірина Олександрівна Стежками пригод Всеволода Нестайка, або Віртуальна подорож для невтомних читачів	31
Гордієнко Алла Іванівна Всеволод Нестайко: Той, що створив епоху. Той, що став епохою	35
Дунай Людмила Леонідівна	
Сонячний класик української дитячої літератури	38
Зайко Наталія Григорівна	
Виховний потенціал книг сонячного казкаря	41
Кадюк Ніна Миколаївна Мрія і дійсність, смішне і комічне в країні вічного дитинства Всеволода Нестайка	46
Качак Тетяна Богданівна Нестайкові традиції у сучасній українській прозі для дітей та юнацтва	53
Кизилова Віталіна Володимирівна Жанр детективу у творчості Всеволода Нестайка	63
Косенко Інна Миколаївна Серйозні справи веселих пригод: твори В. Нестайка як інструмент залучення дітей до читання	71

Куманська (Смаль) Юлія Нестайкова екологія: екологічні мотиви у творчості Всеволода Нестайка	75
Кунцяк Жанна Володимирівна	
Візерунок уяви та фантазії від В. Нестайка	80
Марченко Ірина Миколаївна Казкова тусовка у бібліотеці – шлях до виховання добротою	83
Мефодюк Наталія Анатоліївна Творча магія Всеволода Нестайка	87
Петренко Ольга Борисівна Всеволод Нестайко – лідер читацького інтересу українських дітей: соціологія читання	89
Тянутова Тетяна Вікторівна Чарівник країни доброти	96
Усатенко Леся Василівна Від фантазії і мрії до мудрості й добра (з досвіду роботи КЗК «Міська дитяча бібліотека» Криворізької міської ради)	99
Чорноморець Лілія Володимирівна	
«Еліксир радості» Всеволода Нестайка	102
Шамаріна Тетяна Василівна Книги, які повертають у дитинство	105

АДАМЕНКО Людмила Володимирівна,
завідувач відділу розвитку підліткового
читання КЗК «Донецька ОБД»

Світ пригод і фантазій Всеволода Нестайка

Цього року Україна святкує 90-річчя від дня народження легендарного українського дитячого письменника Всеволода Нестайка, чії твори увійшли до золотого фонду дитячої літератури. А розпочати хотілося б з того, що в Донецькій області є дві бібліотеки, які носять ім'я письменника. І у кожній з них – своя цікава історія.

Бібліотека для дітей ім. В. Нестайка (м. Дружківка)

Історія бібліотеки веде свій початок із 1969 року. Тривалий час бібліотека для дітей була просто філією в Централізованій системі бібліотек м. Дружківка. Але ж працівники бібліотеки прагнули, щоб бібліотека мала свою візитівку, своє обличчя. І тому постало питання про присвоєння бібліотеці імені видатного письменника. Та бібліотекарі вважали, що ініціатива вибору має також надходити і від читачів. Тож було прийнято рішення провести анкетування серед користувачів бібліотеки. Читачі висували і свої ідеї: Тарас Шевченко, Василь Стус, Михайло Стельмах та ін. Але ж більша частина респондентів запропонувала ім'я українського дитячого письменника Всеволода Нестайка.

Для офіційного присвоєння імені потрібна була згода самого автора. Фахівці бібліотеки вирішили зв'язатися з письменником через редакцію журналу «Барвінок», з яким Всеволод Зіновійович співпрацював на той час. Лист знайшов свого адресата, і вже у відповідь Всеволод Зіновійович написав: «Якщо це не жарт, від вашої пропозиції відмовитися не можу». З того часу і зав'язалася дружба між Дружківською бібліотекою, її читачами та родиною Нестайка. І саме з 2004 року бібліотека офіційно носить ім'я Всеволода Зіновійовича Нестайка.

За роки дружнього спілкування Всеволод Зіновійович та його жінка Світлана Пилипівна подарували чимало екземплярів книг для читачів бібліоте-

ки з автографами та добрими побажаннями. Дружківські бібліотекарі та родина В. Нестайка часто спілкувалися за допомогою телефонного зв'язку, обмінювалися новинами та творчими задумами. А деяким дружківським бібліотекарям навіть пощастило бути в гостях у автора, побачити його за робочим столом, випити за дружньою бесідою чашечку кави.

Після всіх зустрічей лишилися теплі спогади, фото- та відеоматеріали.

У 2010 році Всеволоду Зіновійовичу виповнювалося 80 років. Бібліотека гучно відсвяткувала ювілей письменника. Юні читачі в подарунок улюбленому письменнику дарували вірші, малюнки за улюбленими творами, представляли театралізовані міні-вистави, говорили слова подяки тощо. Усі подарунки та відеоматеріали із святкування ювілею були надіслані Всеволоду Зіновійовичу – вони дуже розчулили його серце.

У бібліотеці почесне місце відведено музею Всеволода Нестайка, де зібрано чимало експонатів: книжки з автографами, картина, подарована письменником (макет книги «Тореадори з Васюківки»), листи, фотографії, святкові листівки, малюнки читачів за творами Всеволода Зіновійовича. Тож кожна екскурсія до бібліотеки обов'язково містить у собі змістовну розповідь бібліотекаря, під час якої який він знайомить читачів із біографією та творчістю В. Нестайка.

Цьогоріч Всеволоду Зіновійовичу виповнилося б 90 років. На жаль, він не дожив до цієї величної дати, та поки юне покоління читатиме твори В. Нестайка, пам'ять про цю надзвичайну людину буде жити у серцях вдячних читачів. Саме тому дружківські бібліотекарі намагаються проводити якомога більше заходів із популяризації його творчості: літературні години, лялькові вистави за мотивами творів письменника, голосні читання тощо.

Тож і до 90-річного ювілею В. Нестайка працівники бібліотеки підготували декілька заходів, які відбулися 30 січня. На цьому заході на дітей чекали літературна година «Улюблений казкар української дитячої літератури», святкове привітання бібліотекарів закладу, розгорнута біографічна розповідь у музейному куточку письменника, перегляд яскравої презентації про творчий шлях митця. Діти взяли активну участь в обговоренні цитат із творів письменника та виготовленні святкової інформативної стіннівки. А на молодших відвідувачів бібліотеки цього ж дня чекав показ

лялькової вистави за мотивами В. Нестайка «Сонячний Зайчик і Сонячний Вовк».

Напередодні 90-річчя Всеволода Зіновійовича з колективом бібліотеки зв'язалася донька письменника Олена Всеволодівна Нестайко. Вона розповіла, що відшукала контакти бібліотеки в мережі Інтернет і хотіла б відновити спілкування, яке призупинилося через смерть батьків. До того ж Олена Всеволодівна повідомила, що до 90-річного ювілею В.Нестайка виїшла його автобіографія у новій редакції з фотографіями із сімейного архіву, яку вона вже надіслала для дружківської бібліотеки в комплекті з книжками – творами Всеволода Зіновійовича. Усі матеріали колектив бібліотеки вже активно використовує в своїй роботі.

У дружківської бібліотеки для дітей ім. В. Нестайка ще багато творчих планів і задумів щодо популяризації творчості улюбленого письменника, які неодмінно будуть втілені в життя.

Бібліотека для дітей ім. В. Нестайка (м. Маріуполь)

Наприкінці 90-х завідувачка бібліотеки Світлана Липовська, бібліотекарі, читачі, батьки виступили з ініціативою перейменування дитячої бібліотеки, яка на той час носила ім'я Павлика Морозова. Разом вони обрали нове ім'я для бібліотеки – улюбленого письменника дитлахів Всеволода Нестайка. І почалося листування з міською владою. Було зібрано пакет документів, подано заявку в комісію з перейменування. Майже на кожне засідання приходили працівники бібліотеки і щоразу їм відмовляли у перейменуванні. З 2000 року бібліотека почала спілкування з письменником – бібліотекарі писали йому листи, телефонували. Всеволод Зіновійович завжди відповідав на листи, передзвонював, щиро цікавився, як живе бібліотека, що читають дітки, яких книжок не вистачає в бібліотеці. Він тепло вітав бібліотеку зі святами і щороку надсилав посилки з книгами. В серпні 2014 року В. З. Нестайко пішов з життя, а в грудні Маріупольська міська рада ухвалила рішення «Про перейменування бібліотеки-філії №9 ім. П. Морозова в бібліотеку-філію №9 ім. В. З. Нестайка» (рішення Маріупольської міської ради №6/43-5024 від 30.12.2014).

Маріупольська дитяча бібліотека ім. В. З. Нестайка, яка листувалася з письменником ще за його життя, потім листувалася з його жінкою, а тепер дружить із родиною його доньки. Олена Всеволодівна цікавиться бібліо-

течними подіями, дарує бібліотеці книги Нестайка та інших сучасних письменників.

Фахівці бібліотеки творчо підходять до популяризації творчості письменника, чие ім'я носить, щороку проводяться Нестайківські читання, заходи до дня народження письменника. Ось деякі з них: Нестайківський фреш, літературний вернісаж «Чарівні окуляри В. Нестайка», День письменника «На гостини до В. Нестайка», урок-фантазія «Творець казкових країн». У січні 2019 року в бібліотеці пройшов дитячий флешмоб «Я читаю книжки В. Нестайка». До дня народження улюбленого письменника бібліотекарі провели літературне знайомство «Дорослий друг дитячої фантазії» та майстер-клас «Чарівні окуляри». Читачі з великим задоволенням майстрували чарівні окуляри, точнісінько такі, як у книжці В. Нестайка. Світлини з цього майстер-класу були надіслані родині письменника. У січні 2020 року в бібліотеці відбувся літературний парад «Герої казкових повістей В. Нестайка» та бібліокалейдоскоп «Той, хто не забув дитинство».

Щоб гідно відзначити ювілей улюбленого письменника, адже його книжками зачитується не одне покоління дітей, працівники дитячих бібліотек Донеччини підготували цікаві та веселі заходи, що відображають світло і життєрадісність.

Донецька обласна бібліотека для дітей не є виключенням і теж приєдналася до святкування разом із усією бібліотечною спільнотою України.

Бібліотекарі провели багато заходів, присвячених ювілею неперевершеного автора, добрих, світлих, з неповторними життєвими кумедностями, а подекуди з цікавими фантастичними елементами творів для своїх улюблених читачів: літературний круїз «Країна сонячного добра», літературна розвага «Дивосвіт Нестайкових пригод», лялькову виставу «Уроки в Лісовій школі». Родзинкою стала казкова тусовка «У Палаці Чарівних Казок» (за книгою В. Нестайко «В країні сонячних зайчиків»), яку розробила провідний методист ДОБД І.М. Марченко.

Казкова тусовка «У Палаці Чарівних Казок»

За книгою В.З. Нестайка «В Країні Сонячних Зайчиків»

Захід було проведено для постійних читачів, яким цікаво корисно проводити свій вільний час у Донецькій обласній бібліотеці для дітей. Тусовка починалася з вітання. У святково прикрашену залу заходили читачі в костюмах

казкових героїв. Кожного представляв розпорядник, тобто називав ім'я та з якої казки герой. Особи, які не мали костюм, отримали заячі вушка, адже Палац знаходився в Країні Сонячних Зайчиків. Далі ведучий-розпорядник оголосив тему тусовки, познайомив гостей із життям та творчістю письменника, твором «В Країні Сонячних Зайчиків» та розповів про мешканців Палацу Чарівних Казок. Адже у Палаці жили герої усіх казок, які тільки є на світі.

Відділ дитячого та сімейного читання для своїх читачів організував виставку-портрет «Сонячна країна доброти». На виставці було представлено літературу, що знайомить відвідувачів бібліотеки з цікавими моментами життя письменника і його захоплюючими творами. А бібліотекарі відділу побажали своїм маленьким читайликам і їхнім батькам приємного читання.

Під час літературного круїзу «Країна сонячного добра» читачі відділу розвитку підліткового читання Донецької обласної бібліотеки для дітей поринули у світ, сплетений із тисячі чарівних образів і найдивовижніших пригод. Діти з цікавістю переглянули мультимедійну презентацію «Всеволод Нестайко – подорож у Країну Дитинства» та із задоволенням обмінювалися враженнями про героїв улюблених книг, тому що твори В. Нестайка сповнені дитячої широкості й мудрості, дружби, добра, чесності і живого буття української дитини. Їх можна відкривати для себе на будь-якому етапі життя.

Разом із працівниками Донецької обласної бібліотеки для дітей малеча віртуально помандрувала сторінками життя письменника, відвідали школу, дізналася, як він навчався, як почав писати свої твори. Під час літературної розваги «Дивосвіт Нестайкових пригод» в Академії розвитку «Біблію – Pazzle» дітлахи послушали уривки з казкових повістей автора, подивилися лялькову виставу «Уроки в Лісовій школі» і зробили веселу рухавку.

Тож хай минають роки, але насправді варте уваги залишається у пам'яті та передається нащадкам. І твори чудового дитячого письменника Всеволода Нестайка є яскравим тому підтвердженням.

Неймовірно цікавою та повчальною була казкова гра-подорож «В гості до Всеволода Нестайка» у Дитячій центральній бібліотеці ім. О. С. Пушкіна м. Краматорська, під час якої бібліотекарі молодшого відділу подарували читачам справжнє свято. Ведуча розповіла дітям про

цікаві епізоди із життя письменника, а потім запросила у веселу групоподорож.

Першою зупинкою казкового експресу була станція «Сонячних Зайчиків», де діти відгадували забавні вікторини за творами Всеволода Нестайка. На станції «Казковій» маленькі читачі вправно розмотували «Плутанину» – правильно називали твори автора.

На станції «Веселинка» на присутніх чекав веселий настрій та сміх, адже дітям довелося розгадувати загадки, слухати веселі віршики, читати веселинки. Під час заходу діти переглянули уривки з кінофільмів, зняті за творами митця. «Одиниця з «обманом» та «Тореадори з Васюківки» – через пригоди, які трапляються з друзями, читачі пізнали, що таке людська гідність, чесність та дружба.

Особливо запам'яталася малечі міні-інсценізації «Урок в лісовій школі», який провела «викладачка» цієї школи Пантера Ягуарівна. «Звірята», учні лісової школи, виконували різноманітні завдання, відповіді на деякі запитання вони знаходили на сторінках творів Всеволода Нестайка. Діти були активними, завзятими і дружними.

Хочеться додати, що Всеволод Нестайко належить до тих людей, про життя і характер яких розповідають його книжки. Тож до ювілею письменника бібліотекарі оформили книжкову виставку-свято «Всеволод Нестайко – добрий чарівник», яка, як і передбачалося, була просто «приречена» на успіх у юних користувачів. Вона розташувалася в шафі у вигляді чарівного будиночка. Центральне місце на виставці посідав портрет ювіляра та цитати з його книг.

Мешканцями цього креативного будиночку стали книги та добрі, веселі, дотепні герої повістей-казок та оповідань видатного автора. Виставка стала гарним подарунком для відвідувачів бібліотеки, адже тут одночасно експонується велика кількість творів письменника та ціла купа речей, які доповнюють виставку: м'які іграшки, меблі, фоторамки з літературними героями та іншими предметами, що роблять її яскравою та цікавою, підсилюючи читацький інтерес до творів Всеволода Нестайка.

На одній із полиць виставки розташована велика галявина казкового лісу, тут маленькі читачі знайомляться з учнями лісової музичної школи зайчиком Косою, їжачком Колько, лисеням Рудиком, козенятком Зіною.

Також прикрашає виставку карта найпопулярніших дитячих книжок Європи, де Україну представляє твір Всеволода Нестайка «Тореадори з Васюківки». Це і не дивно, адже щирість, гумор, прагнення справедливості робить книжки письменника досі актуальними та популярними, а організовані заходи до 90-річного ювілею письменника, які мали неабиякий успіх, ще раз довели, що твори Всеволода Нестайка не мають часових меж. Ними зачитувалися, зачитуються й будуть зачитуватися!

БЄЛЕНЬКА Ганна Володимирівна, за-
відувач кафедри дошкільної освіти Педа-
гогічного інституту Київського універси-
тету імені Бориса Грінченка, доктор пе-
дагогічних наук, професор

КОНДРАТЮК Світлана Григорівна,
старший викладач кафедри дошкільної
освіти Педагогічного інституту Київсь-
кого університету імені Бориса Грінчен-
ка, кандидат педагогічних наук

ЛІТЧЕНКО Олена Дмитрівна, викла-
дач кафедри дошкільної освіти Педагогі-
чного інституту Київського університету
імені Бориса Грінченка, кандидат педа-
гогічних наук

Світосприйняття дитини крізь скло чарівних окулярів Всеволода Нестайка

Сказати про «культового» чи просто найпопулярнішого вітчизняного автора для дітей Всеволода Нестайка – завдання вкрай відповідальне та складне. У банальні фрази, помежовані епітетами, метафорами та іншими художніми засобами, тут не вберешся. Про непересічну особистість, що теплом своєї душі зігриває мільйони дитячих сердець, хочеться розповісти як про митця. Тож спробуємо зробити невеличкий сухий екскурс у теорію й розібратися, що є мистецтво і кого можна назвати митцем.

На думку одних науковців, мистецтво – це особливий вид духовно-практичного освоєння дійсності за законами краси. І особливість такого освоєння полягає у використанні художньо-образної форми, де образ – це концентрат мистецького бачення та переживання. Цікаво, що саме художній образ виступає реалізацією інтуїції, і через нього можна естетично осягати та моделювати світобудову. Принагідно зазначимо, що ані наука, яка пізнає світ за допомогою логіки, ані практика повсякденного побуту, що послуговується здоровим глуздом та почуттями, цього зробити не можуть. А ще мистецтво — одна з форм суспільної свідомості; вид людської

діяльності, що відбиває дійсність у конкретно-чуттєвих образах, досконале вміння в якійсь справі, галузі; майстерність. Митець – особа, яка займається мистецтвом (дійсністю) і досконало транслює емоційні інтуїтивні знання у форму художніх образів. Чи можемо ми назвати Всеволода Нестайка митцем? Спробуємо дати відповідь на це запитання у формі риторичних питань:

Чи був Всеволод Нестайко сучасним? Чи писав він про оточуючу дійсність? Чи знайшла ця дійсність відображення у його творах?

Чи мав досконале вміння у справі творення слова? Чи вистачить пальців рук, щоб назвати художні засоби, що використовував у власних творах? А як щодо прийомів художнього творення? Чи багато їх у творчості письменника?

Чи був чуттєвим у створенні художнього образу? Чи розповідав про світ емоцій, що притаманний людській істоті? Чи викликав емоції своїми творами?

А як щодо майстерності? Чи потрібен тлумачний словник, щоб зрозуміти прочитане? Чи легко та барвінково сприймається його слово?

Це питання репродуктивного рівня з однозначною відповіддю, а як щодо творчих питань (за технологією Блума)?

Чому творчість митця близька, тепла, лагідна? Як мав писати автор, щоб його твори завжди були актуальними? Чому мистецький доробок актуальний і у XX і у XXI столітті?

Насамперед справжнє мистецтво зображує не тільки те, що доступне безпосередньому сприйняттю, але й передає розвиток подій у часі, певну фабулу, розгорнуту оповідь, тому й містить елементи передбачення. Як же без нього? Мистецькі твори базуються на особливому емоційно-інтуїтивному сприйнятті. Якщо заглибитися у поняття інтуїція, то тут теж можна відкрити багато цікавих речей. Вони непомітними стрічками пов'яжуть творчість митця з власним дитинством, допоможуть авторові упродовж усього життя видобувати з генетичного коду найвлучніші слова, що будуть зрозумілими й близькими кожному читачеві. Можливо, мистецький секрет Всеволода Нестайка ще й у спадковості: мати – філолог (вроджений хист до слова), а тато – січовий стрілець (натура незламна, войовнича, емоційно наснажена). Так чи інакше, але Нестайко передбачав май-

бутне, і це факт. Він як справжній митець уміло розкриває духовний світ людини, її психологію.

Ми – мешканці сучасного, наші батьки, бабусі й дідусі – минулого, а от діти – наше майбутнє, їм жити у майбутньому, їм його творити. Нестайко пише про дітей і для дітей, саме тому він так чітко уявляє майбутнє, тому його можна абсолютно сміливо назвати чарівником, що крізь призму власних окулярів чітко бачить майбутніх діток, розуміє їхню психологію, відчуває душу.

На його думку, майбутнє – тепле, лагідне, чарівне, усміхнене, близьке до сучасного, але нестримне, швидке, напружене, інколи непередбачуване, добре, таке, що не сприймає насилля, безумовно улюблене та приємне... Які вони, сучасні діти? Якими їх вбачав справжній митець?

Нестайко запопадливо вбачав, що і сучасні, і колишні, діти не визнаватимуть авторитарної влади дорослих, тому герої його творів незалежні та самостійні в прийнятті рішень, не зважаючи на вік. Вони створюють власний світ та керують ним, у них не тільки власна школа, а й власна країна («Пригоди у лісовій школі», «В країні сонячних зайчиків»). Всеволод Зиновійович не тільки не спростував, а навпаки логічно підтвердив думку про те, що дорослий не є носієм ані знань, ані істин, отже може помилятися. Будь-яка істина у сучасному світі піддається сумніву, а з'ясувати істину в інформаційному у полі просто неможливо. То що ж робити у цьому випадку? Як допомогти дитині орієнтуватись у цьому просторі? Приймати вірні рішення? Адже загальновідомо, що ми – це та інформація, яку споживаємо. Відповідь проста на словах, але складна у дії. Потрібно формувати ціннісний світогляд дитини, який допоможе їй у майбутньому обирати, фільтрувати і використовувати інформацію. Ці складні речі починаються з читання дитячої книги. Нестайко подекуди інакомовно (у формі казки), а інколи й прямо (у жанрі повісті) розповідає про дорослий світ дітям. Він розуміє, що з раннього віку дітей необхідно залучати до читання. Що дитяча книжка – це не тільки політ авторської фантазії, а це ще й засіб розвитку та формування особистості. Навіть зі стрімким розвитком науково-технічного прогресу нісенітницею буде звучати думка про те, що сучасні діти нададуть перевагу гаджетам, а не процесу пізнання оточуючого світу. Сьогодні науковці стверджують, що для дітей раннього

та дошкільного віку найважливіше – це процес пізнання, а хто буде провідником у світ знань залежить від дорослого, який поруч з дитиною. Прищепити любов до книги мають найважливіші люди на цьому етапі життя дитини – батьки, рідні.

Чи маємо сьогодні в Україні проблеми з дитячою книгою? На жаль, так. І цей процес поглиблюється в першу чергу тому, що саме дорослі не володіють достатнім рівнем компетентності для роботи з дитячою книжкою. Видавці дитячих книжок відзначають, що в Україні надзвичайно низький попит на дитячі книжки-картинки, їх навіть знімають з черги видань, незважаючи на те, що в країнах Європи такі книжки користуються надзвичайною популярністю. Такі собі віммельбухи («мерехтливі книжки») – розвивальні книжки-розглядалки для дітей з яскравими, деталізованими, максимально насиченими візуальною інформацією ілюстраціями. Вони користуються великою популярністю в німецьких сім'ях. А в Україну вони прийшли на початку 2000-х років. Цей вид книжок наповнений деталями, має героїв, з якими відбуваються цікаві та кумедні події протягом дня, місяця, року, що дає можливість дитині кожного разу поновому «читати» картинку і вигадувати нові історії. Основне призначення такої книжки – ознайомлення з навколишнім світом, розвиток мовлення та уяви, комунікація. З раннього віку спеціалісти у сфері дошкільної освіти рекомендують починати читати дітям книги. Як це найліпше зробити? Посадіть дитину на коліна, пригорнувши до себе, відкрийте книгу і пориньте в дивовижний світ пригод. У цьому віці зміст казки чи оповідання є другорядним, основним є спілкування, яке відбувається з дорослим через слово, фізичний контакт. Важливо створити позитивну атмосферу, пов'язану з книгою, продемонструвати зацікавленість, готовність приділяти увагу. Діти переймають інтерес дорослого, отримують задоволення від спільної діяльності, таким чином розвивається інтерес до читання. Секрет роботи з книжкою-картинкою полягає у вмінні поставити запитання до картинки, самостійно вигадати небанальну розповідь. Така розповідь має бути близькою, забезпечувати процес комунікації, що іноді не просто навіть для дорослого. Отже, дорослі мають збагнути, що книжка – це незамінний засіб спілкування з власною дитиною.

На жаль, в Україні такі книжки поки не користуються великою популярністю, бо батьки не знають, що з ними робити. Вони не розуміють усіх зисків такої книжки: вона може бути веселою та сумною (залежно від настрою та складеної історії), її можна багатократно читати по-різному, зачитуючи до дірок, можна з її допомогою грати, вчитися рахувати, розвивати мислення, мовлення, уяву, фантазію, пам'ять, логіку. А що ж наш митець щодо питання книжок, які містять значну частину ілюстративного матеріалу? Він з особливою увагою ставиться до ілюстрацій власного тексту, незважаючи на дефіцит гарних ілюстраторів, ще раніше починає використовувати дитячі ілюстрації до власних творів, увівши в текст картинку від ровесників-читачів, привабивши цим до кола читання дорослих, наблизивши їх до розуміння питань дитячої психології, зокрема процесу сприйняття. Митець намагається пояснити, що ілюстрація у дитячій книзі може бути сформована не тільки професійним художником, а й дитиною, що зробить текст більш сприйнятним, зрозумілішим для дитини та змусить дорослого стати на одну сходинку з нею. Ілюстрації творів Всеволода Нестайка мають свою особливу красу.

Ще один аспект роботи з книжкою полягає у тому, що дорослі, на жаль, помиляються, вважаючи себе безперечним авторитетом для дітей уже лише тому, що вони дорослі. Намагаються утримувати свою владу через страх та залякування. І ці питання знавець дитячого українського детективу та пригодницької повісті теж висвітлює у своїх творах. Ще одна поширена проблема – це постійна демонстрація «умовної» любові до дітей. Сьогодні в соціальних мережах батьки і діти позують на фото, демонструючи щастя та задоволення, створюючи ілюзію щасливого дитинства. Проте, чи справді це так? Досить часто за щасливим позуванням стоять зовсім інші емоції: страх, біль, образа. Нестайко ж не соромиться називати речі справжніми іменами, адже дітям так важливо розуміти різницю між уявним та реальним. Навіщо вводити в оману маленького читача, руйнувати стан психічного спокою та комфорту невідповідністю реальному світу, збиваючи з пантелику.

А ще автор казав, що був би щасливим, коли б хоч одна дитина, прочитавши його книжки, перестала відчувати страх і самотність. Сучасні діти мають «швидкісний» інтелект (IQ = 130), мисленнєві операції у них ро-

звиваються комплексно: діти мислять блоками, модулями, квантами, а обсяг довготривалої пам'яті суттєво збільшився. Вони вміють швидко перемикає увагу, але їй фокус здатні тримати не більше 7 – 8 секунд. Саме тому Нестайко так майстерно та захопливо навчився грати словами, використовувати кумедні, сюжетоуявні імена (Телебаба Яга, Фея Книжана, Добродай і Чаромрій, Хрюся

Кабанюк, Раїска Мня, Бегемот Гіпотопамович, Чаклун-Жартун-Перевертун...). Назвав ім'я, а увага вже підтягнула цілий блок інформації про героя: його характер, звички, манеру поведінки, вподобання. Такий прийом дозволяє зекономити час, не надто напружувати увагу (не утримувати її довго на особливостях характеру героя), а отже відповідає психологічним характеристикам, притаманним новому поколінню.

Науковці стверджують, що сучасні діти:

- мають фрагментарні знання, констатується зниження рівня (відсутність) глибокого, системного, мислення (розуміння взаємозв'язку, взаємообумовленості, підпорядкування процесів і явищ навколишнього світу);

орієнтуються на швидкість отримання результату, а не на якість;

- постійно потребують нової інформації і періоду відпочинку (перезавантаження);

- легко збудливі та недостатньо володіють власними емоціями, слабо розвинена емоційна сприйнятливості до людей навколо;

- більш наполегливі, у порівнянні з батьківським поколінням, у досягненні мети, можуть бути агресивні;

- мають високу самооцінку, не сприймають критики та повчання.

Саме тому митець обирає для себе жанр пригодницької повісті та детективу, де стрімкість розвитку сюжету, його напруженість мають найвищий ступінь. А ще ми знаємо про те, що всі люди сприймають інформацію по-різному, з орієнтацією на домінуючий репрезентативний канал (візуальний, аудіальний, кінестетичний чи олфакторний). І в цьому питанні Нестайко теж попереду, бо він знає з власного досвіду, що всі дітки непосидючі та рухливі, тому й створює динамічні тексти у яких маленькі кінестетики (а у дітей від природи кінестетичний тип сприймання переважає) знаходять велику кількість дієслів, що зрозумілі та легкі у сприйнятті для

них. Мова Нестайкових творів – сучасна, проста, зрозуміла, близька, у якійсь мірі довірливо-сленгова, актуальна. Вона не напружує, а навпаки легко й динамічно вводить дитину у світ художнього слова. Слово Всеволода Зіновійовича сповнене особливої музики, бадьорої, енергійної, у ритмі *vigorouso*. Воно насичене алітераціями (Бровко Борисович, Колька Колючка...). А ще в книжках українського метра багато діалогів, що змушують дитину відчувати себе співучасником подій, що висвітлюються у творі.

Для Нестайка книга і твір – це одне нероздільне ціле, тут й ілюстрація, і текст, і мова, і зміст поєднані у невимовній простій красі життя.

Митець чітко розуміє, що ефективна взаємодія дорослих і дітей ґрунтується на безумовній любові; повазі і врахуванні інтересів кожного члена сім'ї; розвитку самостійності та ініціативності дитини, що сьогодні підтверджено багатьма науковцями.

Твори письменника рясніють п'ятьма мовами любові дорослих до дітей (за Гері Чепменом): забезпечують фізичний контакт, містять у собі слова заохочення та подарунки, випромінюють безроздільну увагу, завжди нададуть допомогу під час вирішення складних завдань.

Читач не може не закохатися в самого автора, який є головним героєм й часто розповідь веде від себе, адже це один з найефективніших способів уникнення конфронтації – побудова «Я-повідомлень». Такий прийом, на думку психологів, допомагає дитині краще розуміти почуття (емоційний стан) батьків; усвідомити, як її поведінка впливає на оточення; у такий спосіб розвивається чутливість дитини. А ще я-повідомлення допомагають батькам зрозуміти, що іноді вони просто «чіпляються» до дітей, бо не можуть сформулювати, які негативні наслідки поведінки очікують на малечу. Найголовнішим завданням для дитини, як і дорослого, є вміння навчитися активно слухати. У дошкільному віці дитина є активним слухачем та цілком поринає у сюжет книги. Вона вчиться співпереживати героям, розуміти їхні дії, емоції. Тож хочеться допомогти дорослим, щоб вони могли уникнути типових помилок під час слухання. Не використовуйте наступні дії:

1. Наказ, розпорядження на слухання книжки (така дія одразу викликає нотку агресії у слухача замість позитивного налаштування).

2. Строге попередження, погроза. Повідомлення дитині про наслідки її поведінки (дає зрозуміти, що процес відбувається за чужої волі, а не з власного бажання).
3. Нотації, повчання.
4. Підказки (не руйнуйте процес розвитку творчої уяви).
5. Приклади з власного життя, апеляція до здорового глузду (пам'ятайте, що ви не є носієм абсолютної істини).
6. Осуд, критика, незгода (залишайте власні коментарі при собі, не розпорошуйте увагу дитини).
7. Похвала, згода (послаблює увагу).
8. Насмішки, іронія, образливі зауваження (формує поверхове ставлення до процесу читання).
9. Спроба пояснити причину поведінки, висновки (заважає розвивати мислення, опановувати навичками аналізу).
10. Гумор, спроба перевести розмову на іншу тему (нівелює естетичний вплив художнього твору).

Натомість заохочуйте дитину до активного слухання такими діями:

1. Демонструйте власну зацікавленість.
2. Підтримуйте прагнення до розповіді.
3. Використовуйте доброзичливий тон і конструкції: Я розумію ...Так ... Це цікаво ...Будь ласка, продовжуй...
4. Показуйте, що ви запам'ятовуєте почуте, що ви вловлюєте факти (повторюйте основні думки, підкреслюючи важливі факти).
5. Відображайте емоції, які відчуває дитина.
6. Зберіть воедино всі важливі думки, факти; узагальніть основні міркування і почуття дитини.

Тільки у такий спосіб можлива тріада комунікації: автор-батьки-дитина.

Підсумовуючи, пропонуємо до вашої уваги «мереживо» взаєморозуміння з дитиною, що ґрунтується на кращому досвіді педагогів та психологів і безпосередньо відображається у творчості унікального українського письменника Всеволода Нестайка. Насамперед, це безумовна любов до дитини. Незважаючи ні на що, дитина має зрозуміти, що її люблять, для вас вона – найкраща!

Важливо знати і розуміти особливості сучасних дітей, їх потреби та інтереси, враховувати змінні характеристики кожного покоління, проте пам'ятати, що незмінними залишаються загальнолюдські цінності. Кожна дитина потребує любові, поваги і спілкування, що так легко і природно можна організувати за допомогою дитячої книги. Під час спілкування та спільної діяльності дитина отримує можливість розділити Ваші інтереси, розуміння певних речей, цінностей (в нашому випадку цінність хорошої книги, мистецького твору), що в майбутньому складе основу довірливих і щирих стосунків у тріаді: автор-дитина-книга, авторитет якої не зможуть похитнути інші люди чи життєві обставини.

У ситуації спілкування з дитиною дорослий має розуміти себе, свої почуття, емоції, бути відкритим, здатним до активного слухання.

Важливо уміти говорити з дитиною про проблеми, висвітлені у творі, вислуховувати її думку, доносити власне розуміння, переживання. А ще орієнтуйтеся на твори справжніх митців, які завжди будуть актуальні, прищеплюватимуть любов до книги, дозволять смакувати добірною барвінковою мовою, емоційно насичуватимуть, розвиватимуть психічні властивості вашої дитини.

БІЛАШ Яна Анатоліївна, бібліотекар
I категорії відділу обслуговування користувачів молодшого віку ОКЗ Сумської ОР «Сумська ОБД»

Дорослий друг дитячої фантазії

Всеволод Нестайко – унікальне явище в історичній долі української книжки: він єдиний із прозаїків писав тільки для дітей. Його ім'я стало візитівкою української літератури для дітей, твори ввійшли до шкільної програми і відзначені численними преміями та нагородами. Указом Президента України Всеволода Нестайка нагороджено Орденом Ярослава Мудрого V ступеня.

Чому саме дитячі книги? Вочевидь, «серйозність» і рутину дорослого життя були не зовсім тим, до чого прагнув письменник. Сам Всеволод Зіновійович про свій вибір казав так: «Коли я став по-справжньому дорослим, мені страшенно захотілося повернутись назад у дитинство – догратися, досміятися, добешкетувати... Вихід був один – стати дитячим письменником. Так я й зробив. І пам'ятаючи своє невеселе дитинство, я намагався писати якомога веселіше». Всеволод Зіновійович Нестайко належить до тих письменників, які пишуть не тільки повчально, а й цікаво і весело. Його твори справді сповнені дитячої щирості й мудрості. Вони – про важливе в усі часи: дружбу, любов, справедливість і добро.

До 90-річчя від дня народження В. Нестайка фахівцями Сумської обласної бібліотеки для дітей проведено феєрію заходів. Казкові герої В. Нестайка щодня вітають мешканців міста з вітражів нашої бібліотеки. З метою організації наочності у вітрині попередньо було проведено опитування серед юних відвідувачів щодо улюбленого казкового героя, і перевага була на боці Нестайкових персонажів, адже вже багато років його книги лідирують серед запитів читачів нашої бібліотеки. Саме тому зачнення Кося Вухань, їжачок Колько Колючка та сонячні зайчики прикрашають вітрини Сумської обласної бібліотеки для дітей. Завідувач відділу обслуговування користувачів молодшого віку Лідія Драніченко, ведуча спільного з місцевим телевізійним каналом АТВ проекту «Читати модно!», протягом чотирьох передач поспіль знайомила глядачів області з весели-

ми, дотепними й мудрими повістями та казками Всеволода Нестайка, які радують не одне покоління юних читачів.

Відомого письменника називають «український Марк Твен». Його твори добрі та світлі, для них характерні романтика пригод, авантюризм, гумористичний характер оповіді, колоритні персонажі, багата мова. Загалом у творчому доробку письменника близько 40 творів: оповідань, повістей, казок, п'єс. Кілька з них – «Одиниця з обманом», «Тореадори з Васюківки» та «Чудеса в Гарбузянах» – були екранізовані і здобули чимало міжнародних кінонагород, зокрема фільм «Тореадори з Васюківки» демонструвався в 72 країнах світу.

З нагоди ювілею В. Нестайка «Бібліотечний кінозал» нашої бібліотеки запросив юних користувачів переглянути уривки з кінофільмів, знятих за його творами «Тореадори з Васюківки» та «Одиниця з обманом». А потім відбулося обговорення, під час якого з'ясували, що дійсно сучасні діти не влаштовують у селі кориду з коровою і не риють метро під свинарником, але це і не важливо.

У центрі Нестайкових пригод завжди є справжня дружба і фантазія без кордонів. Саме вона пов'язує школярів Яву і Павлушу – хлопців, з якими хоче дружити кожна дитина. Дітям була цікавою інформація, що ці фільми отримали міжнародні премії: «Тореадори з Васюківки» – Гран-прі на міжнародному фестивалі в Мюнхені у 1968 році та головну премію на Міжнародному фестивалі в Алегзандії (Австрія) у 1969 році, а кінофільм «Одиниця з обманом» премійовано на Всесвітньому кінофестивалі в Києві у 1984 році та відзначено спеціальним призом на Міжнародному кінофестивалі в Габрово (Болгарія) у 1985 році.

На завершення кінопоказу буктрейлер «Улюбленої книги ювілей» презентував користувачам пригодницький роман В. Нестайка «Загадка старого клоуна».

«Не поспішайте швидко виростати, бо дитячі роки неповторні. І якщо мої герої допоможуть вам на якісь хвилини гостріше відчути радість веселого, щедрого на пригоди й витівки дитинства, я буду щасливий», – так казав Всеволод Зиновійович Нестайко своїм маленьким читачам. Саме найменшим він присвятив свій талант.

«Незвичайні пригоди в лісовій школі» – одна з найулюбленіших історій усіх малюків. Серія цих казкових оповідань увійшла до списку літератури, рекомендованої Міністерством освіти і науки України для читання учням молодшої школи. У бібліотечному театрі ляльок «Кукляндія» дітвора разом із бібліотекарями розіграли уривок із «Незвичайних пригод в лісовій школі» для своїх однолітків, а саме знайомство зайчика Косі Вуханя і їжачка Колько Колючки із лісовою школою. Діти ще раз із задоволенням згадали, як головні персонажі із боягузів перетворюються на сміливців і героїв, рятують звірів, навіть тих, які хуліганять. Великий успіх мала також лялькова вистава «Сонячний Зайчик та Сонячний Вовк» (за мотивами казкової повісті «В Країні Сонячних Зайчиків» В. Нестайка). Щось магічне живе на сторінках його творів і притягує до себе дітей.

Чи не кожен читач після занурення у світ Нестайкових книжок вважає, що автора на творчість надихало власне веселе дитинство, сповнене пригод, гідних його «тореадорів» Яви та Павлуші, з не менш смішними витівками й вигадками. І що він, напевно ж, родом із села – настільки з любов'ю воно у нього описане: і колоритні мешканці села, і його мальовничі краєвиди. Однак обидва припущення дещо помилкові. Тому пізнавальною та цікавою для молодших користувачів була літературна презентація «Сонячний класик», яка познайомила їх із цікавими фактами з життя Всеволода Нестайка, творчим шляхом талановитого митця, яскравої особистості з невичерпним почуттям гумору і просто доброї, талановитої Людини.

Цікаву і захоплюючу літературну мандрівку «Світ пригод Всеволода Нестайка» здійснили юні відвідувачі відділу обслуговування користувачів молодшого віку. Головний «екскурсовод» подорожі запропонував дітворі взяти участь у вікторині «Веселі вигадки», щоб визначити, про що найчастіше писав Всеволод Нестайко. Пригоди, дружба, гумор, школа – ось основні теми у творчості дитячого письменника. Діти щиро ділилися своїми враженнями від прочитаних книг: «Незвичайні пригоди у лісовій школі», «В країні Сонячних Зайчиків», «Шура і Шурко», «Ковалі Щастя, або Новорічний детектив», «Тореадори з Васюківки», «Чарівні окуляри» та ін.

Також найменші користувачі нашої бібліотеки із задоволенням взяли участь в арт-хвилині «Розфарбуй улюбленого героя В. Нестайка», склали літературні пазли «Казковий світ В. Нестайка» та відгадували улюб-

лені твори. А наприкінці заходу кожен учасник отримав на згадку книжкову закладку «В. Нестайко: до 90-річчя від дня народження».

Доречним доповненням також були огляди літератури, представленої на книжкових виставках «Дитячий світ Всеволода Нестайка», «Незвичайні пригоди героїв В. Нестайка».

Всеволод Нестайко, на думку критиків, просто мусив бути щасливим, адже він був осяяний любов'ю найщиріших українців – дітей з усіх куточків країни. Та й не тільки його улюблених «маленьких жевжиків», а й тих кількох поколінь, хто вже виріс. Хай який не є плінний час, але насправді вартісне в ньому не розчиняється – воно передається далі, ніби слова, промовлені пошепки в дитячій грі. Передається наступним поколінням, перечитується, «переживається» заново. Приємно, що Всеволод Нестайко став одним із тих, хто отримав заслужене визнання ще при житті!

ГАЗАМАН Наталія Олександрівна,
завідувач науково-бібліографічного
відділу НБУ для дітей

Біобібліографічний нарис «Всеволод Нестайко: «Я все життя писав саме для дітей – писав з любов'ю, болем і тривогою»

У бібліографічній діяльності сучасних бібліотек важливе місце належить біографіці. Не є винятком і бібліотеки для дітей, які готують персональні та біобібліографічні посібники для дітей-читачів різного шкільного віку та організаторів дитячого читання. У Національній бібліотеці України для дітей працівники науково-бібліографічного відділу надають велику увагу цьому напрямку бібліографічної роботи.

З наданням бібліотеці статусу національної установи, усі процеси бібліографування у відділі зробили значний крен у бік підготовки науково-допоміжних посібників, у яких інформація про документи відображається з найбільшою повнотою, будь-які їх види, у т.ч. неопубліковані. Для організаторів дитячого читання варта уваги серія «Дитячі письменники України». Основною метою серії, як свідчить її назва, є групування в одному джерелі інформації про відомих українських письменників, які писали чи пишуть для дітей. Збереження в пам'яті та історії культури України їхніх образів, висвітлення життєвих шляхів, творчої спадщини, літератури про них. Такі бібліографічні посібники є основою для проведення літературознавчих та філологічних досліджень, наукових пошуків. Першим випуском цієї серії став біобібліографічний нарис під назвою «Володимир Григорович Рутківський: «Яке-то неймовірне щастя – бути просто людиною!», підготовлений у 2009 році.

Біобібліографічний нарис «Всеволод Нестайко: «Я все життя писав саме для дітей – писав з любов'ю, болем і тривогою» вийшов у світ 2011 року. Автором вступної літературно-критичної статті до нарису є кандидат історичних наук Н.П. Марченко, укладач бібліографічної частини посібника – Н.О. Гажаман, науковий редактор – кандидат історичних наук Л.П. Каліберда. Всеволод Зіновійович Нестайко – класик української ди-

тячої літератури і досі улюблений дитячий письменник. Бібліографічна евристика його творчості нараховує 60 років. Як зазначив колишній директор видавництва «Веселка» Віктор Костюченко, у якому багато років поряд із ним працював Всеволод Зіновійович: «З повним правом можемо говорити, що В Нестайко писав свої твори не тому, що хотів розважити, потішити, посмішити читача. Ні. Казковість, пригодництво, пригода у творах В. Нестайка допомагають нам пізнати самих себе, заперечити буденність, сірість, утвердитись у добрі, чистоті, співпереживанні». Як свідчать соціологічні дослідження, проведенні НБУ для дітей, його твори і сьогодні у списках найулюбленіших книжок нашої дівчачої дітвори. Ім'я письменника стало візитівкою української літератури для дітей, твори ввійшли до шкільної програми, відзначені численними преміями та нагородами. За творами письменника створено два діафільми: «Приключення Робінзона Кукрузо» (Москва: Діафільм, 1970), «В Країні Сонячних Зайчиків» (Київ: Укркінохроніка, 1981), а також два художніх фільми для дитячого глядача: «Тореадори з Васюківки» (Харків: Харків. кіностудія, 1965) та «Єдиниця с обманом» (Київ: Кіностудія А. Довженко, 1983), видано аудіокниги. Для дітей В. Нестайко написав більше 30-ти книжок загальним накладом кілька мільйонів примірників.

Видання підготовлено згідно із загальними правилами укладання бібліографічних посібників. Відкриває посібник передмова «Від укладача», у якій розповідається про структуру нарисів, допоміжно-пошуковий апарат та джерела добору матеріалів. Далі вміщено вступну статтю Н.П. Марченко «Сонячний зайчик людської самотності». У вступній частині до статті критик наголошує на тому, що, не дивлячись на популярність творчості письменника, його доробок і творчий шлях «...і досі залишається поза межами наукового дискурсу». Зважаючи на це, літературознавець написала об'ємну статтю, у якій оглядово розповіла про його дебютні збірки та зробила детальний аналіз оповідань та пригодницьких повістей письменника. А також охарактеризувала його твори, написані у жанрі детективу для дітей. Окремий розділ склали літературно-критичні сторінки про літературні казки у творчості письменника. Авторка вступної статті також спрямувала увагу читачів на ті риси у творчості письменника, які у свій час відзначив професор В. Неділько: дидактизм у найви-

щому розумінні цього слова, знання та врахування дитячої психології, художня достовірність. І поступове набуття, уже за словами В. Костюченка, нестайківським творчим обдаруванням «фірмових рис».

Як і у посібниках для дітей вищеназваної серії «Лауреати премії імені Лесі Українки», на прохання укладача Всеволод Зінвійович написав свою автобіографію саме для цього біобібліографічного нариса, яку вміщено наступною після вступної статті. Автобіографія, написана вправною письменницькою рукою, читається як чудове есе, що висвітлює не тільки життєвий та творчий шлях письменника, а і славу та знану когорту українських дитячих письменників та художників-ілюстраторів другої половини минулого сторіччя, з якими В. Нестайку доводилося спілкуватися на роботі, з ким він дружив, які мав погляди на виховання дітей. «Я вважаю, що дитячий письменник повинен берегти дитячу психіку від негативу. Звісно, життя неможливе без втрат, без горя, без страждань – вони не оминають і дітей. І література для дітей повинна показувати життя таким, яким воно є. І все ж таки я вважаю, що саме дитинство запрограмоване на радість і сміх, на щастя. Тому така важлива, на мій погляд, атмосфера оптимізму, доброзичливості, віри в перемогу добра над злом, справжній гумор в творах для дітей», – стверджує В.З. Нестайко в «Автобіографії». Далі йде перелік основних дат життя та творчості автора.

Бібліографічну частину видання складають 12 розділів, інформацію у яких розміщено за суцільною цифровою пагінацією – хронологічний ряд за датами видання, а у межах року – абеткове розміщення за назвами творів, що дає можливість прослідкувати картину творчого розвитку письменника, динаміку видань творів. Довідково-пошуковий апарат видання складається з передмови, вступної статті, допоміжних покажчиків, додатку та змісту.

Для зручного використання посібника у I розділі «Видання творів», що нараховує 94 позиції, після бібліографічних описів відображається інформація про рецензії на твори письменника та джерела, в яких вони опубліковані. Книжки В.З. Нестайка виходили у наступних видавництвах: «Веселка», «Карпати», «Країна Мрій», «Крымиздат», «Український письменник», «Школа», «Детская литература», «Радуга», «Народна младеж», «Юнацтва», «Накадулі» та ін. Перше видання – збірка «Шурка і Шурко» –

побачило світ 1956 року. Далі йде розділ «Публікації у збірниках», що нараховує 62 позиції. Для тих читачів, кого цікавить питання історії літератури для дітей, видавничої справи у цьому напрямі цікавою буде інформація про репертуар збірників для дітей, що виходили упродовж 1955-2007 рр. Це такі видання, як «Щасливий день», «Веселка» (антологія української художньої літератури для дітей у 3-х томах, 1969 р.), «Сурма кличе», «Сонячні вікна», «Багаття», «Дружба починається з усмішки», «Давайте дружить!» (Київ, Софія), «Веселий день», «Дванадцять місяців», «Ранкові роси», «Журавлики», «Пустотливі промінці» тощо.

Під час підготовки проспекту видання було прийнято рішення відобразити також публікації у різних навчальних джерелах. Тому наступний розділ називається «Публікації у читанках, хрестоматіях та навчальних посібниках» і налічує 47 позицій. Розділ «Публікації у періодичній пресі» нараховує 138 позицій. Більшість творів письменника цього розділу опубліковано у журналах та газетах, розрахованих на дитячого читача: «Барвінок», «Піонерія», «Малютко», «Зміна», «Світанок», «Зірка», «Однокласник», «Перченья», «Веселі уроки» тощо. Але є і преса для дорослих – «Радянська освіта», «Перець», «Кримська світлиця».

За підготовку посібника про В.З. Нестайка бібліограф бралася з великим пієтетом та деяким острахом, спричиненим як повагою до імені письменника, так і тим, що бібліографічних видань про В. Нестайка, не дивлячись на уже солідний вік письменника та його авторитет серед читачів та колег по перу, було обмаль. До того ж усі вони були розраховані на дитячого читача, тобто носили рекомендаційний характер і відображали його творчу постать фрагментарно. Тому після опрацювання доступних джерел – державних літописів книг, газетних і журнальних статей, рецензій, каталогів і картотек Національної бібліотеки України для дітей, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого (тоді Національної парламентської бібліотеки), Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В.О. Сухомлинського – бібліограф вирішила звернутися до особистого архіву письменника. У роботі з ним велику допомогу надав сам Всеволод Зіновійович та дружина письменника Світлана Пилипівна Щолокова, за що укладач їм щиро вдячна. Особливо це стосується розділів «Драматичні твори», «Іншомовні видання» та «Бесіди, інтерв'ю з письменником».

На час роботи над посібником переважна більшість п'єс, радіоінсценівок Всеволода Зіновійовича не публікувалися у видавництвах. Багато з них було написано на замовлення, часто-густо терміново, тому тексти друкувалися на друкарських машинках, ротапінті і переважно зберігалися у письменника вдома. Бібліографічні описи у нарисі зроблено з цих, так би мовити, неофіційних джерел. Це такі драматичні твори, як «Кіностріха діда Гаврила» (1967 р.), «Місіс Гапка шукає скарб» (1973 р.), «Інопланетяни» (1978 р.), «Капітан» (2002 р.), «Пан Коцький» (2008 р.), «Ковалі щастя, або Новорічний детектив» (2009 р.) та інші. Час створення 5-ти п'єс, написаних у 80-ті роки минулого сторіччя, встановити не вдалося. Це такі твори: «Загадковий Яшка, або Новорічна чудасія», «Лисичка-сестричка і волк-панібрат», «Пригоди Світлофора Світлофоровича, або Бровко Барбосович розкриває злочин», «Секрет Васі Кицина», «Таємниця Країни Сонячних Зайчиків» та «Таємниця рудого Жевжика». Усього розділ нараховує 21 позицію. Розділ «Іншомовні видання» нараховує 96 позицій. Книжки письменника видавалися багатьма мовами світу: англійською, арабською, бенгалі, білоруською, болгарською, вірменською, грузинською, естонською, іспанською, латвійською, литовською, молдавською, німецькою, польською, російською, румунською, словацькою, туркменською, угорською, узбецькою, французькою, чеською. Бібліографічні описи у розділі по-можливості зроблено з титульних сторінок книжок, тобто мовою видання. У розділі «Аудіовізуальні матеріали» відображено 7 позицій. Це описи діафільмів, художніх фільмів, аудіокниг, що вийшли на той час. Для зацікавленого кола читачів особливу цінність являють розділи «Письменник про літературу та мистецтво для дітей» та «Бесіди, інтерв'ю з письменником». У першому представлено інформацію про джерела за період з 1952 по 2008 роки (50 позицій), а у другому – з 1976-2010 (51 позиція). Якщо передивитися джерела, то в них можна знайти характеристику окремих творів чи збірок різних авторів, спогади про письменників, художників-ілюстраторів, думки про літературу для дітей. Розділ «Література про В.З. Нестайка» нараховує 94 позиції (як зазначено вище, рецензії та твори вміщено у першому розділі). Тут можна знайти інформацію про літературу, опубліковану в газетах, журналах, літературно-критичних збірниках, антологіях України та зарубіжжя. Наступний розділ «Викладання

творів В.З. Нестайка, сценарії за творчістю письменника, методичні та бібліографічні матеріали» містить інформацію про джерела з освітянських журналів, бібліографічних та методичних видань різних бібліотек. Завершує бібліографічну частину розділ «WEB-бібліографія», у якому на той час з усього масиву джерел із інтернету відібрано найважливішу інформацію – усього 12 позицій.

У біобібліографічному нарисі «Всеволод Нестайко: «Я все життя писав саме для дітей – писав з любов'ю, болем і тривогою» вміщено також «Список театральних вистав за творами В.З. Нестайка». У 44 позиціях списку названо театри, де проходили вистави, їх назви та дати, коли вони відбувалися. Це академічні театри, обласні, лялькові, народні. Зазначено також радіоп'єси письменника. Відгуки на вистави розміщені за описами постановок.

Допоміжно-пошуковий апарат посібника складається з розгорнутого «Іменного покажчика» і налічує 290 прізвищ; «Іменного покажчика художників-ілюстраторів» (оскільки книжки для дітей, то зазвичай усі проілюстровані), тому коло художників-графіків досить широке і нараховує 102 прізвища українських митців та 31 прізвище зарубіжних художників; покажчика «Місце видань творів письменника» та «Покажчика видавництв». Хронологічні рамки добору літератури – 1954 рік-вересень 2010 року.

«Я вірю в добро... Вірю в людську порядність... У те, що у душі кожного є Господь Бог, і у кожного він свій... у кожного, якщо він чесний, порядний, добрий і співчутливий...». Як зазначила у вступній статті до посібника Н.П. Марченко: «Ці слова Всеволода Нестайка по суті розкривають його творче кредо... Бо саме щира дитяча віра у незборимість добра в людині та повсякчасне очікування цього добра від оточуючого і складають основу того світлого оптимізму, що ним так вирізняється творчість письменника».

ГОЛЕНКО Ірина Олександрівна,
завідувач відділу інформаційних
технологій та електронних ресурсів
Миколаївської ОБД ім. В.О. Лягіна

Стежками пригод Всеволода Нестайка, або Віртуальна подорож для невтомних читачів

30 січня вся бібліотечна спільнота України відзначала 90 років від дня народження класика сучасної української дитячої літератури Всеволода Нестайка. Кожна бібліотека готувала до цього дня свої інформаційні матеріали, заходи, книжкові виставки тощо. І Миколаївська область не стала винятком.

Так, читачі Веселинівської дитячої бібліотеки-філії Комунального закладу «Публічна бібліотека» Веселинівської селищної ради весело та активно читали книжки ювіляра, щоб згодом взяти участь у вікторині на краще знання героїв книжок В. Нестайка, а також розіграти інсценівку за книгою письменника «Пригоди журавлика».

Працівники Баштанської районної бібліотеки для дітей ще у 2014 році розробили інтерактивний захід під назвою «Велика читацька пригода» у формі гри-подорожі за сторінками книжок. За допомогою цього проекту юні користувачі районної бібліотеки змогли ознайомитися з книгами В. Нестайка «Незвичайні пригоди Робінзона Кукурузо», «Незвичайні пригоди в лісовій школі», «Тореадори з Васюківки», «Чарівне дзеркальце, або Незнайомка з Країни Сонячних Зайчиків».

Центральна міська бібліотека для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка м. Миколаєва створила віртуальну книжкову виставку «Країна Всеволода Нестайка» за посиланням <http://kinder.mksat.net/nestaiko/index.php> .

Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна також провела для своїх читачів низку заходів за творчістю письменника з інтерактивними елементами. Зокрема учні 2-3 класів різних шкіл міста мали змогу здійснити подорож у чудову казкову країну книжок В. Нестайка. Діти грали, фантазували, рекламували прочитані книги, інсценізували уривок

«Клятва друзів» з книги «Дивовижні пригоди в лісовій школі», читали вголос, переглядали буктрейлери, створені на книги Нестайка. Найактивніші отримали цікаві сувеніри. Активно при цьому використовувалася і наша нова віртуальна подорож-гра «Стежками пригод Всеволода Нестайка». <https://golir76.wixsite.com/-vsevolod> <https://golir76.wixsite.com/-vsevolod-nestaykonestayko>

Зазвичай інтерактивна гра в практиці роботи з читачами часто використовується як складова частина інших форм залучення до читання: вона може супроводжувати огляд-бесіду з класом про творчість письменника, її включають до складу якого-небудь великого заходу. Інтерактивна гра передбачає різноманіття прийомів, чергування питань і завдань різної складності, щоб кожен більш-менш начитаний учасник міг знайти відповідь, впоратися із завданням, щоб усім було цікаво.

Так і наша віртуальна подорож-гра включає 15 різноманітних інтерактивних елементів. Умовно їх можна розподілити на 4 групи.

Елементи візуалізації – елементи знайомства з творчістю письменника:

- Віртуальна книжкова виставка створена за допомогою онлайн-ресурсу Genialy;
- Посилання на повні тексти В. Нестайка Бібліотеки Української Літератури «УкрЛіб»;
- Посилання на короткометражний фільм за твором Всеволода Нестайка, знятий 1965 року на Харківській телестудії;
- Посилання на буктрейлер нашої бібліотеки на книгу В. Нестайка «В країні Сонячних Зайчиків»;
- Посилання на аудіокниги В. Нестайка YouTube каналу Аудіокнига.UA.
- Літературні ігри – ігри на знання творів автора або героїв книг письменника. Вони змушують працювати пам'ять, допомагають зосередити увагу.
- Гра «Хто є хто» з викладачів лісової школи;
- Гра «Обкладинка та назва» (Завдання: правильно поєднати обкладинку книги та її назву);
- Гра «Хто з якого твору» (Завдання: повернути бамбукові палички таким чином, щоб відправити кожного з героїв книг Всеволода Нестайка – «В Країні Сонячних Зайчиків», «Пригоди журавлика», «Чарі-

вні окуляри», «Пригоди в лісовій школі» – до його твору. Коли гравцем обрано невірний варіант відповіді – з'являється підказка. І гра триває доти, доки усі герої не попадуть на сторінки своїх творів);

- Гра «Квест-кімната» (Правила гри: прибираючи кімнату, слід знайти 5 захованих завдань. На кожному з них зазначено три «ніби правильні» назви творів В. Нестайка. Та серед цих назв уважний читач обере лише одну вірну назву твору. Номер правильної відповіді є однією з п'яти цифр до кодового замка від вхідних дверей).

Ігри на уважність та логіку.

- Гра «Знайди Кольку Колючку» побудована за принципом гри «Знайди kota» (Завдання: на зображенні слід відшукати Кольку Колючку. Пам'ятаєте, як виглядає цей герой? Чудово! Як справжній мешканець лісу він вправно маскується. Але пильне око гравця не провести. Натиснувши на «знайду», гравець зможе переглянути за посиланням науково-пізнавальний фільм «Дивовижні їжаки»);
- Вікторина на знання сюжету повісті «Тореадори з Васюківки»;
- Гра «Розгадай слово» (Завдання: слід розгадати слова, які так чи інакше зустрічаються у творах письменника, і в яких переплуталися літери).
Творчі завдання.
- За допомогою простої онлайн-малювалки на зразок відомої Paint створюємо ілюстрацію до творів В. Нестайка. Малюнок можна завантажити на свій комп'ютер у форматі PNG. Розмір 800 на 400 пікселів. Графічний файл буде вміщувати те, що зображалося на екрані під час завантаження;
- Шукаємо прізвища героїв книг Нестайка серед прізвищ реальних українців. (Зазвичай письменники використовують у своїх творах імена і прізвища героїв, які вже існують у реальному світі. Рідше (якщо це якась фантастична чи казкова історія) вигадують із самого початку. Герої деяких книг Всеволода Нестайка – звичайні хлопчики та дівчатка зі звичними для нас українськими іменами і прізвищами. Тому ми пропонуємо гравцю перевірити, наскільки їхні прізвища поширені на теренах нашої України);
- Шифровка (Завдання: зашифрувати абеткою ім'я (прізвище) улюбленого героя з твору Всеволода Нестайка у вишиваному візерунку). Це

можна зробити як на звичайному листку паперу у клітинку, так і за допомогою онлайн-ресурсу. А можна це завдання виконати і навпаки – розшифрувати імена та прізвища героїв, задалегідь зашифровані бібліотекарем.

Гра супроводжує людину протягом усього життя, а для маленької дитини гра – це основний вид діяльності, це засіб взаємодії з навколишнім світом, засіб його пізнання. Недаремно її називають королевою дитинства, восьмим чудом світу. Гра розвиває увагу, пам'ять, волю, наполегливість, викликає допитливість, зацікавлення, азарт. Це не просто забава, а водночас і весела школа для малечі. Граючись, діти глибше пізнають життя, набувають різних навичок і вмінь.

Такі інтерактивні ігри допомагають звернути увагу дітей на автора на різні боки його книг. Вгадуючи героїв, назви творів, відправляючи героїв книг до їх літературної домівки, даючи відповіді на вікторини, дитина отримує додаткові мотиви для більш вдумливого і уважного читання.

Гра може бути поштовхом до формування пізнавального інтересу, може викликати у дитини бажання взяти в бібліотеці книги автора, за творами якого проводилася гра. З огляду на потребу дітей в грі, правильно поєднуючи різні прийоми, бібліотекар має можливість перетворити гру на дієвий засіб керівництва читанням дітей.

Пропоную усім охочим завітати на сайт нашої бібліотеки у розділ «Електронні ресурси» і власноруч ознайомитися з нашою віртуальною грою. А якщо вона вам сподобається – використовувати її (частково або повністю) у своїй роботі, при знайомстві з творчістю Всеволода Нестайка. Адже це справжня віртуальна подорож для невтомних читачів.

ГОРДІЄНКО Алла Іванівна, генеральний директор НБУ для дітей, заслужений працівник культури України, кандидат культурології

Всеволод Нестайко: Той, що створив епоху. Той, що став епохою

Нейморівний... Неповторний... Незрівняний...

Лауреат багатьох літературних премій, кавалер Ордена князя Ярослава Мудрого V ступеня.

Втім, ім'я Всеволода Нестайка стало вище за будь які нагороди. Воно не потребує додавання регалій. Не потребує підтвердження. Воно впізнаване. Самодостатнє. Унікальне.

Перші асоціації, які з'являються, коли чуєш ім'я письменника, – це безумовна ширість, м'який гумор в усьому, що стосується дітей. Сонце, канікули, чистота підліткових душ, шкільна дружба, якої може більше не буде у житті. Всеволод Нестайко назавжди залишається своїм для мільйонів дітей, а дорослі широко вдячні йому за квиток у країну дитинства, адже саме так ми себе відчуваємо, перечитуючи його книги – емігрантами з дорослого світу, які повертаються на батьківщину.

За вічними законами літератури герої Нестайка назавжди лишилися десяти-одинадцятирічними хлопчиками і дівчатами. Колись Всеволод Нестайко також навчався у 4-«Б» класі 144 київської школи. Він, як і всі діти, прагнув якнайшвидше вирости (бо у класі був найменший, ще й рудий!), літав уві сні, мріяв стати капітаном далекого плавання, йому подобалося вигадувати різні веселі історії – особливо, коли лишався на самоті. Якби знав, що незабаром чекає його однокласників, певно, волів би затримати час... Бо цьому поколінню довелося подорослішати занадто рано – межа, за якою залишилося дитинство, пролягла у червневий ранок сорок першого року, коли ворожі літаки бомбили Київ... А половина класу в той час розпрощалася не лише з дитинством, а й із самим життям.

Всеволод Нестайко згадував, що коли став по-справжньому дорослим, йому страшенно захотілося повернутися назад у дитинство – догратися, досміятися,

добешкетуватися... Вихід був один – стати дитячим письменником. Так він і зробив. «Може саме тому, що таке ненормальне було моє шкільне життя, і за-хотілося мені пізніше повернутися до школи і пожити в ній бодай у своїй уяві, – пише В. Нестайко, – от і став писати про дітей для дітей».

Безсумнівними лідерами серед його героїв звичайно є Ява та Павлуша – бешкетники, яких знає весь світ, тореадори, що посіли почесні місця у численних дослідженнях та рейтингах дитячої літератури.

У 2019 році книгу «Тореадори з Васюківки» перевидано 32 рази. Чи багато сучасних дитячих класиків може похвалитися такою цифрою?

Відповідно до результатів Всеукраїнського моніторингу «Книга року» «Тореадори» 10 років поспіль очолювали рейтинг кращих книг року. А серія книжок «Дивовижні пригоди в лісовій школі» посідала почесні місця у десятці кращих. Це оцінка творчості найвибагливішими експертами дитячої літератури, її безпосередньою аудиторією – дітьми.

На початку 90-х років ХХ століття загальний тираж книжок Всеволода Нестайка сягнув позначки три мільйони примірників. Трилогія «Тореадори з Васюківки» видавалася не тільки в Україні, а й за кордоном.

Твори Нестайка перекладені двадцятьма мовами світу, в тому числі англійською, німецькою, французькою, іспанською, арабською, бенгалі, угорською, румунською, болгарською, словацькою, грузинською та ін.

В Європі трилогію Всеволода Нестайка назвали кращою дитячою книгою України. Так, Європейські вчителі створили мапу найпопулярніших дитячих книг Європи. Книга «Тореадори з Васюківки» Всеволода Нестайка є кращою дитячою книгою України за їхнім рейтингом. На мапі також є Італія – це «Піноккіо» Карло Колодді, Франція – «Маленький принц» Антуана де СентЕкзюпері, Велика Британія – «Гаррі Поттер» Джоан Роулінг. Вони не обирали сучасних авторів, вони обирали обличчя дитячої літератури за усі часи.

Зараз Національна бібліотека України для дітей є організацією, що представляє Національну секцію ІВВУ. Зокрема ми маємо право подавати кандидатів від країни на престижні міжнародні премії в галузі дитячої літератури. На жаль, ми не встигли подати Всеволода Зіновійовича на Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена. Але можемо впевнено вказати – він був беззаперечною кандидатурою, єдиною, яка не вимагала прискіпливого

розгляду, обговорення чи затвердження. Зараз маємо чималу плеяду сучасних дитячих авторів. Але... Нестайко завжди був поза вибором. Це метр. Це класик.

Вікіпедія зазначає, що 1979 року його Тореадорів було представлено до почесного списку Андерсена. Оскільки всі ми знаємо, що Почесний список Г.К. Андерсена, як і Міжнародна премія імені Г.К. Андерсена, присуджується раз на 2 роки у парні роки, то виникають певні суперечки. Так, Всеволод Нестайко відзначений Міжнародною радою з дитячої та юнацької книги. У 1979 році (який є позачерговим, непарним) з нагоди проголошення цього року Міжнародним роком захисту дітей було випущено окремий Спеціальний Почесний Список Ганса Крістіана Андерсена – видання у 44 сторінки, де було представлено номінантів з 19 країн, у тому числі і з колишнього СРСР. Саме у ньому і представлено славнозвісних «Тореадорів» Всеволода Зіновійовича як взірць дитячої літератури тодішнього СРСР. На жаль, ми не маємо можливості бачити повнотекстову версію цього видання.

Перу письменника належать понад 30 книг. У фонді нашої бібліотеки 68 назв книг Всеволода Нестайка, які складають 613 примірників: з них 42 назви українською мовою (545 примірників), 15 – російською мовою (57 примірників), 11 – іноземними мовами (3 – німецькою, 3 – словенською, 1 – англійською, 1 – іспанською, 1 – узбецькою, 1 – болгарською, 1 – угорською).

Тореадори з Васюківки – 25 книг (перевидань різних років у кількості 79 примірників): з них 18 – українською мовою (71 примірник), 5 – російською мовою (6 примірників), 1 – англійською мовою, 1 – іспанською мовою.

У на полицях читальних залів нашої бібліотеки є чимало примірників із автографами автора, завжди щирими і жартівливими. Всеволод Зіновійович був частим (наскільки такому поважному письменнику дозволяли обставини) та бажаним нашим гостем. Його любили діти, а він дітей. Він володів дитячою аудиторією так само, як закохував у свої книжки – бережливо, зі щирою повагою до дитинства, поєднуючи жарти та ліричність. Останній раз, коли ми бачилися у бібліотеці, він разом із Яремою Гояном, Дмитром Білоусом та Анатолієм Качаном відкривав шістдесятий ювілейний Тиждень дитячої книги. Це був 2003 рік. Йому було 73 роки.

ДУНАЙ Людмила Леонідівна, завідувач
відділу дошкільників та учнів 1-4 кл.
КЗ ЗОБД «Юний читач» ЗОР

Сонячний класик української дитячої літератури

Чарівник із «країни сонячних зайчиків», український Марк Твен, патріарх сучасної дитячої літератури, великий мрійник – так називали і називають автора найкращих дитячих романів, казок, оповідань Всеволода Зіновійовича Нестайка читачі, колеги, журналісти. Діти називали його «сонячним зайчиком», бо твори письменника завжди дарували і будуть дарувати тепло, світло та любов юним читачам. Він сам розповідав, як йому наснився дивний сон – сидить у нього на носі сонячний зайчик і малює на обличчі чарівним пензликом веснянки.

Рокам непідвладні твори цього неймовірного письменника, ними захоплювалися і в радянські часи. Міністерства освіти завжди вносили твори Всеволода Зіновійовича до шкільної програми. І хоча писалися доноси з оточення письменника, що діти, які зображені в творах Нестайка, не мають нічого спільного з радянськими дітьми, бо вони бешкетують, отримують двійки, роблять капості, закохуються – книги великого мрійника не втратили популярності серед дітей та серед дорослих ані в той час, ані нині. І зараз твори письменника користуються ще більшою популярністю і входять в освітні програми шкіл.

Дуже тішить, що поряд із відомими творами Всеволода Зіновійовича («Тореадори з Васюківки», «П'ятірка з хвостиком», «Одиниця обманом») до шкільної програми почали включати і маловідомі твори письменника. Цього року в ліцях для позакласного читання додали оповідання «Шурка і Шурко» – перше оповідання письменника.

Час показав, що твори Всеволода Нестайка – це класика української дитячої літератури, і вони завжди будуть улюбленими серед дітей і дорослих.

Наша бібліотека, розуміючи важливість читання і популяризації найкращих творів українського класика, видала методичний матеріал «В казковому світі Всеволода Нестайка». У ньому розроблено такі форми роботи, як

літературний експрес, брейн-ринг, літературний круїз, читацькі перегони, інсценування уривків творів письменника та багато інших матеріалів, які допоможуть бібліотекарю, вчителю, маленькому читачу ще більше пізнати надзвичайний світ пригод і казок Всеволода Нестайка й стануть у нагоді під час проведення масових заходів у бібліотеці та за її межами.

Цього року було розроблено два сценарії, присвячені 90-річчю від дня народження письменника.

Для учнів 6 класу відділом обслуговування учнів 5-9 класів був проведений захід під назвою «У сонячній країні доброти», під час якого використовувалися експрес-вікторина, брейн-ринг, хвилинка-веселинка, інсценування уривків із творів письменника. Були використані уривки з фільмів за книгами «Одиниця з обманом» та «Тореадори з Васюківки». Для зацікавлення учнів у читанні творів письменника працівниками відділу була використана ідея, придбана на X Міжрегіональному ярмарку «Бібліокреатив – 2019», яка називалась «Книга в просторі і часі».

Для учнів 3-го класу в рамках бібліотечного проєкту «Малюк в бібліотеці» був проведений літературний калейдоскоп «Весела подорож до лісової школи». До дітей завітала бабуся Ягуся, яка розповіла про відкриття незвичайної школи для звірят у лісі. Щоб підготуватися до подорожі, діти повинні були пограти в літературні ігри, дати відповіді на питання вікторини, розгадати кросворд, взяти участь у хвилинках фантазії, інсценуванні уривку з твору. Доречно було використати мультфільм, знятий за твором Всеволода Зіновійовича, та буктрейлер, зроблений учнями-читачами шкільної бібліотеки ЗОШ № 1 м. Гуляйполе. Дітям було цікаво спостерігати, як із книжок з'являються головні герої творів письменника, виліплені з пластиліну.

Значну допомогу в проведенні бібліотечних заходів завжди надають актори бібліостудії «Чарівна маска», читачі нашої бібліотеки. Їхня талановита гра надає яскравості і неповторності. Долучилися учасники студії і до Всесвітнього дня читання вголос. Пропоную Вам переглянути відео: уривок з трилогії «Тореадори з Васюківки» у виконанні Вікторії Бабкіної і Анастасії Бойко, який був знятий до Всесвітнього дня читання вголос.

Видатному письменнику часто снилися чудернацькі сни. Якось йому наснився сон, що він літає високо в небі; йому так весело, так радісно, так легко. Але через хвилину до нього підлітає хлопчик і звертається зі слова-

ми: «Чого це ви літаєте ? Ви дорослий, ви не повинні літати». Всеволоду Зіновійовичу стало соромно, він прокинувся. Але і ці сни доводять талановитість, неймовірну доброту і щирість цієї надзвичайної людини, яка створила своїми книжками особливий дитячий світ пригод, фантазії і казки.

Ми, бібліотекарі, закликаємо дітей читати: «Читай, формат не має значення», але Всеволод Нестайко віддавав перевагу паперовій книжці. Хочу навести його слова: «Є певні загрози для сучасної художньої книжки для дітей з боку електронних видань, кількість яких дедалі збільшується... На батьків, вчителів, бібліотекарів і дитячих письменників чатує попереду багато роботи. Талановита книжка з чудовими ілюстраціями повинна залишитися одним із головних вихователів дитини». Тому хочу побажати всім натхнення і нових звершень у нашій важливій і прекрасній справі.

ЗАЙКО *Наталія Григорівна,*
завідувач відділу інновацій,
реклами та організації дозвілля
Хмельницької ОБД ім. Т.Г. Шевченка

Виховний потенціал книг сонячного казкаря

Згадуючи визначного класика Всеволода Нестайка, перш за все хочеться зауважити на тому, що цей письменник не сходить з олімпу найпопулярніших авторів, його твори посідають рейтингові місця та залишаються найулюбленішими у читачів нашої бібліотеки.

Всеволода Зіновійовича по праву називають сонячним письменником України. Адже його книги пройняті великою любов'ю до дітей. Твори Нестайка створюють у читачів гарний оптимістичний настрій. Вони легко і ненав'язливо навчають дітей. Письменник дійсно по-особливому вмів торкнутися найпотаємніших куточків дитячої душі, він розумів дітлахів як ніхто інший, так, ніби і сам був дитиною. Його герої – відкриті, щирі, близькі для читачів, діти в них впізнають себе. Саме через це автор так просто вмів увійти в довіру до дитини. Неодноразово сам Нестайко зауважував на тому, що дітям обов'язково потрібні позитивні емоції, гумор, веселі твори. Щира довірливість без повань, аналізу – це те, що подобається читачам. Трилогія «Тореодори з Васюківки» – це твір, який вчить знаходити вихід із складних ситуацій, він про справжню дружбу, підтримку. Літературні герої книг «сонячного класика» не лише самі вміють радіти життю, вони з легкістю долають певні труднощі, а також є гарним прикладом для юних читачів щодо вирішення складних ситуацій у реальному житті. Вони навчаються долати труднощі та наслідують героїв. Адже досить важливо допомогти дітям оптимістично налаштуватися на життя. У своїх творах Всеволод Зіновійович ставить собі за мету показати читачам, як можна змінити себе, стати кращим, добрішим. Потрібно зауважити, що у творах письменника немає виключно негативних чи позитивних персонажів, типажі образів просто різні – зі своїми звичками, характерами, чеснотами.

Виховний вплив у книгах Нестайка безперечно присутній, але він настільки ненав'язливий, що читач ніби сам робить аналіз і сам підходить до думки, як правильно діяти в тій чи іншій ситуації, споглядаючи з боку на дії героїв твору. Завдяки цьому книги Всеволода Зіновійовича не втрачають лідерських позицій і користуються неабияким попитом.

Зі своїми читачами автор завжди веде розмову з щирою довірливістю, не нав'язуючи власних оцінок, з веселим іронічно-усміхненим поглядом на своїх героїв, на їх невмілі вчинки, таким чином стверджуючи добро, чесність, відкритість і засуджуючи зло, малодушність, заздрість.

«У своїх книжках, – писав письменник, – я прагну засвічувати сонячні промінчики в дитячих душах, допомагати дітям знайти дорогу до здійснення їхніх мрій. І нехай мої Ковалі щастя накують дітям України і взагалі всім дітям багато щасливих часів і безліч хвилинок-щастинок».

Твори Всеволода Зіновійовича є одними з найулюбленіших у читачів не лише обласної бібліотеки для дітей, а й бібліотек Хмельниччини. З нагоди 90-річного ювілею та вшанування пам'яті Всеволода Нестайка було організовано обласний читацький марафон «Сонячний Нестайко», який об'єднав юних шанувальників його творчості. У рамках марафону було проведено цікаві та змістовні заходи, до яких долучилося понад чотири тисячі учасників з усієї області. Формат проведення заходів вирізнявся різноманітністю. Найбільша кількість учасників вирушили у літературні мандрівки: «Пригоди в країні книжок Всеволода Нестайка» (Хмельницька ЦБД-філія № 12), «Це не вигадка, не байка – всі ми любимо Нестайка» (бібліотека с.Кульчини Красилівського району, Летичівська БД), «В країні пригод Всеволода Нестайка» (Кам'янець-Подільська МБД-філія № 6), «В країну мрій до Всеволода Нестайка» (Теофіпольська РБД), «Казковий світ Всеволода Нестайка» (Кам'янець-Подільська МБД-філія № 8). Літературним потягом «Це не вигадка, не байка – всі ми любимо Нестайка» із зупинками «Палац кмітливих», «Казкова», «Веселинка» мандрували читачі Старокостянтинівської РБД.

Юні читачі бібліотек с. Волиця, с. Дружне та Красилівської МБД поринули у незабутню мандрівку «Сонячною країною доброти» зі станціями «Повчальна», «Пізнавальна», «Казкова», «Пригодницька». Читачі-діти бібліотеки с. Заставки Красилівського району відправилися у літературну по-

дорож «Стежками пригод героїв Нестайка». Відвідувачі Хмельницької ЦБД-філії № 10 разом із бібліотекарем упродовж дня подорожували країною Сонячних Зайчиків.

Також були проведені літературні години: «Веселі пригоди за творчістю В. Нестайка» (Комунальний заклад «Центральна бібліотека Чорноострівської селищної ради»), «Подорож в країну дитинства» (бібліотеки сіл Пашутинці, Кременчуки, Щиборівка, Радісне Красилівського району).

Голосні читання відбулися в Кам'янець-Подільській МБД-філії № 7, Летичівській БД – «Стежками пригод Всеволода Нестайка», бібліотеках сіл Печеське, Кузьмин, Яворівці Красилівського району – «Веселі герої».

В Ізяславській РБД та сільських бібліотеках району провели літературні візитівки «Сонячний письменник з Бердичівщини». Літературну замальовку «По сторінках улюблених книжок» організовано в Деражнянській РБД, літературний портрет «Чародій дитячих душ» – у Старосинявській БД, літературний експрес за книгами ювіляра – у Полонській БД. У Хмельницькій обласній бібліотеці для дітей імені Т.Г. Шевченка було проведено інтерактивну гру «Велика читацька пригода за творами В. Нестайка»; інтелектуальну гру – в бібліотеці с.Чернелівка Красилівського району; ігри-вікторини «Пригоди веселих дітлахів» – у бібліотеках сіл Михайлівці, Корчівка, Гриценки Красилівського району, а також літературну вікторину за повістю-казкою «Незвичайні пригоди у лісовій школі» (Кам'янець-Подільська МБД-філія № 7).

Казковий диліжанс «Творець казкових країн» познайомив дітей-читачів Старосинявської БД з неповторною Країною Дитинства, створеною В. Нестайком. У Деражнянській РБД було проведено сміх-тайм «Веселі герої творів В. Нестайка». У Хмельницькій ЦБД-філії № 15 відбувся літературний квест під назвою «Сонячний класик». Віртуально мандрували сторінками життя письменника читачі під час відеопрезентацій: «Творець казкових країн» (Летичівська БД), «Знайомці з країни сонячного дитинства» (Комунальний заклад «Центральна бібліотека Чорноострівської селищної ради»). Користувачі Кам'янець-Подільської МБД-філії №6 відправилися у світ яскравих сторінок слайд-презентації «Неповторна країна дитинства».

Бібліотекарі Деражнянської РБД разом із учасниками марафону створили відеоролик «Присвята улюбленому письменнику». У Білогірській РБД відбувся День творчості письменника «Вчитель радості й добра». Чемеровецька ЦБД ознайомила дітвору з книжковим садом «Його захоплення – писати дітям», а Шепетівська МБД – з повістю-казкою «Дивовижні пригоди в лісовій школі».

Юні поціновувачі таланту ювіляра Кам'янець-Подільської МБД-філії № 7 взяли участь у майстер-класі «Веселі герої творів В. Нестайка». Також було переглянуто фрагменти з кінофільмів «Тореадори з Васюківки» (Старосинявська БД, Хмельницька ЦБД-філія № 12, Білогірська РБД, бібліотека с.Заставки Красилівського району) та «Одиниця з «обманом» (бібліотека с. Заставки Красилівського району); в Кам'янець-Подільській РБД – лялькову виставу «Нові незвичайні пригоди в лісовій школі»; в Старосинявській БД – буктрейлер «Незвичайні пригоди у лісовій школі».

А ще користувачі бібліотек знайомилися з матеріалами ювілейних книжкових виставок: «П'ять важливих уроків з книжок Всеволода Нестайка» (Кам'янець-Подільська МБД-філія № 6), «Світ пригод Всеволода Нестайка» (Хмельницька ЦБД-філія № 12), «Сонячний настрій з Всеволодом Нестайком» (Хмельницька ЦБД-філія № 10), «Всеволод Нестайко: той, що дарує дитинство» (Красилівська МБД), «Стежками пригод В. Нестайка» (Старокостянтинівська РБД), «Сонячний Нестайко» (Летичівська БД). Творчий спадок письменника було представлено також на книжкових викладках та інсталяціях: «У гості до Всеволода Нестайка» (Кам'янець-Подільська МБД-філія № 7), «Творець країни Сонячного Добра» (Кам'янець-Подільська РБД). Завершився обласний читацький марафон книжковими фуршетами під назвою «Творець казкових країн» (Славутська РБД, Кам'янець-Подільська РБД).

Безперечно, твори Нестайка є актуальними і дають змогу виховати високі моральні якості, навчити дружити та допомагати у скрутних ситуаціях, веселитися та радіти життю. Книги письменника виховують людяність, щирість, вірність та співчутливість у серцях дітей. Читачі, незважаючи на вік, стають морально сильнішими, вчаться цінувати дружбу.

Отож недаремно Нестайка називають «добрим янголом української літератури». Віра в добро, в людську порядність і дала змогу письменнику

не зійти з творчого олімпу. Світлий оптимізм, яким пронизана творчість автора, виокремлює його, підкреслює певний стиль, притаманний лише творам Нестайка. Авторський стиль дав можливість героям книг – школярам бути собою. Діти у книгах Нестайка робили свої помилки, вчилися на власних невдачах, робили висновки зі своїх певних вчинків самостійно. Кожна з історій довірлива, щира, без прикрас, знайома і дуже близька дітям. Любов'ю до дітей та розумінням дітей пронизана творчість автора, тому і близька юним читачам. У героях Нестайкових книг вони пізнають себе, навчаються діяти і дивляться, до яких наслідків призводять ті чи інші вчинки.

Звісно, творчість Нестайка не потребує додаткової популяризації. Досить часто на замовлення педагогів та до ювілейних дат творчості письменника в обласній бібліотеці для дітей імені Т.Г. Шевченка проводяться інтерактивні ігри за книгами Нестайка, літературні бенефіси тощо. Зокрема працівниками бібліотеки для дітей середнього шкільного віку створено віртуальну виставку «Сонячна країна Всеволода Нестайка». Виставка доповнена веселою дитячою мелодією, зображеннями та малюнками героїв книг Всеволода Нестайка. Знаємо, що виставкою користуються віртуальні читачі, її розміщено на сайті бібліотеки у вільному доступі. Також з нагоди ювілею письменника створено методично-бібліографічне видання «Сонячний класик», і його активно використовують вчителі, бібліотекарі, учні під час вивчення творчості сонячного казкаря, адже там містяться розробки цікавих форм та заходів, тому без сумніву видання є корисним та потрібним для освітян і бібліотечних працівників.

Підсумовуючи вищевикладене, хочу ще раз звернути увагу на значну силу виховного потенціалу у творчості великого казкаря. Безперечно, на таких книгах потрібно навчати сучасних дітей, оскільки дружба, відданість, повага до ближнього – це якості, які ми хочемо бачити у сучасних дітей. На мою думку, саме такою літературою потрібно виховувати наше майбутнє покоління, тому що книги Всеволода Нестайка написані для дітей і про дітей. На їх сторінках дійсно цінуються такі високі поняття, як дружба, відданість, любов до ближніх. А хіба не їх ми прагнемо передати наших дітям?

КАДЮК Ніна Миколаївна,

завідувач відділу науково-методичної та
інформаційно-бібліографічної роботи
Чернівецької ОБД

Мрія і дійсність, смішне і комічне в країні вічного дитинства Всеволода Нестайка

Безперечно, найбільш високим критеріям оцінювання дитячої літератури відповідає творчість геніального «сонячного письменника» України, великого майстра дитячої книги – Всеволода Нестайка. Анатолій Костецький називає його «монополістом, творцем і владарем казкових країн у нашій літературі, яка твориться для дітей».

Ось, що говорить сам Всеволод Нестайко про витоки неповторної Країни Дитинства, створеної ним на сторінках своїх численних книг: «Всі болі розтоптаного війною мого дитинства викликали жагуче бажання знову повернутися в те дитинство і спробувати пережити його по-іншому, по-новому. Не так, як жилося, а так, як мріялося – сонячно. Весело, цікаво, з пригодами не трагічними, а комічними, радісними, щасливими». І ця дорога назад у дитинство пролягала через мрію і фантазію його героїв, через іскрометний гумор, який заповнив сторінки книг...

Автор зазвичай пише не для того, щоб його твори надрукували. Він творить свої неповторні шедеври, тому що нестерпно хоче поділитися зі світом чимось особистим, сокровенним. Для письменника це усе одно, що дихати. Тому Всеволод Нестайко говорить, що йому «...страшенно захотілося повернутись назад у дитинство – догратися, досміятися, добешкетувати...». І стільки смішного і комічного, як у творах Нестайка, ми не зустрінемо у жодного дитячого письменника. Адже завдяки тому, як говорить письменник, що «... Бог мені дав гумор, і я тримаюся за цей гумор..», його твори рясніють радістю, сміхом, пустощами.

Як ми знаємо, Нестайко пропонував запровадити у школах уроки сміху. Під час Нестайківських читань ми запитували дітей, чи вони хотіли б вони мати такі уроки – і не було жодного, хто б не погодився з радістю відвідувати їх. Іскрометний гумор Нестайка більшою чи меншою мірою

притаманий усім його творам. Розпочався ж Нестайко-гуморист з трилогії «В країні сонячних зайчиків», і основою його подальшої творчості став вислів з неї: «Сміх – найкращі ліки від усіх хвороб».

Веселий час – дитинство! Воно, сповнене пригод, справжніх переживань і почуттів, назавжди залишається в нашій душі світлим образом, про що з теплотою згадуємо у дорослому житті. Такого в нас більше ніколи не буде, а воно було найкраще, найправдивіше, найдивовижніше. Незгладимий слід залишило дитинство і в душі Всеволода Нестайка, бо тільки людина, яка вміє зберегти в пам'яті миті дитячого життя, могла написати «Тореадорів з Васюківки», в яких надзвичайно переплелось все веселе та витівкове (хоча дитинство автора не було настільки веселим та безхмарним). Важко знайти щось веселіше, талановитіше й дотепніше за цю неперевершену книгу.

Перші її сторінки викликають асоціацію з початком Тома Сойера, з Довженківською «Зачарованою Десною»; а чого варте майстерне, сповнене тонкого гумору пародіювання Гоголя на початку 3-ї частини... Адже недаремно Нестайка називають Гоголем сучасної української літератури.

Біографічні матеріали про Всеволода Нестайка читаємо із комом у горлі, а от його твори – з усмішками. «Усміхатися частіше треба – тоді помолодшасш», – натрапляємо на такий рецепт казкаря, гортаючи сторінки «Тореадорів з Васюківки». Герої повісті – друзі Іван Рень (Ява) і Павло Завгородній (Павлуша) ніколи не сидять на місці, вони завжди діяльні, їх мозок напружено працює над тим, яку би «штуку утнути». І треба сказати, що це їм надзвичайно добре вдається, а новизна ідей безперечно блискуча.

Нестайко має багато секретів у створенні неповторних образів своїх героїв. Найбільше їх характеризують вчинки. Оця надзвичайна активність, невичерпна, бурхлива фантазія, бажання зробити якийсь неординарний вчинок, проявити безрозсудну сміливість – це основні риси і Яви і Павлуші. І як тут пройти повз їхньої самохарактеристики: «Ми ... з тобою, Павлушо, хлопці неабиякі. Справді, без брехні, ми таки хлопці з фантазією», «Ява весь час вигадував різні штуки-викабулки заради нашої слави».

Інші персонажі повісті іронічно оцінюють хлопців. Так, дід Салимон висловлюється цілком об'єктивно: «Ото хлопці! Орли! Соколи! Гангстери, а не хлопці! Нема на них буцегарні»; «шелегейдики», «шмарогузи».

Дід Варава, який виховував Яву, дає дошкульні і суворі, але справедливі характеристики: «Знайдибіда, авантюрист шмаркатий!», «убойще», «анциболотники», «шминдрики», «катові гаспиди».

Веселе та витівкове ми зустрічаємо і в описах зовнішності, у характеристиках, в оцінках подій, що відбуваються: «Дітей б'ють лише імперіалісти», «Наші люди торти ложками не їдять», «Він почав бігти, по-моєму, ще в небі», «У голові було порожньо, як у старця в кишені», «Відмінники люди позитивні, але без фантазії». А от якими словами винагороджує друга Ява у період конфлікту: «довбеха, перевертень, зрадник нещасний, іскаріотський Павлуша». Викликає щиру посмішку і самокритика хлопців: «...я зрозумів, що нічого в усьому цьому не петраю, як корова, справжнісінький бовдур». Витівники Ява та Павлуша не бояться мріяти і братися за нові справи, не бояться жити. Вони хочуть стати справжніми героями і зробити світ кращим і світлішим для всіх. Але чи завжди у них мрія відповідає дійсності? Згадаймо їхню благородну ідею «... провести під свинарником метро. Це мало бути сюрпризом. Перша лінія метро у – Васюківці! Станція «Клуня» – станція «Крива груша». Три копійки в один кінець. Родичі – безплатно. З учительки арифметики – п'ять копійок... А бій биків, який навіть у Жмеринці буде видно...». Ми знаємо фінал цієї затії...

А ще у Павлуші була мрія – їсти малину аж до старості (це ще до знайомства з Явою). Ява ж, якому на роду написано носити вигадані імена, стане у мріях Робінзоном Кукурудзо на острові Переекзаменовки і хоче провести у самотності там майже тридцять років. Паша мріяв стати льотчиком, і як сказав дід Саливон: «...ти диви, яке вперте... Ма'тьтаки, буде льотчиком цей слинько...». А ще він був у мріях і морським льотчиком, і льотчиком-фуболістом, і льотчиком-художником, і льотчиком-звіроловом, і льотчиком-геологом, і навіть льотчиком на кондфабриці, що возить літаком барбарис. А Ява «... сьогодні він моряк, капітан далекого плавання. Завтра він геолог. Післязавтра директор кондфабрики (по три кілограми барбарису на день можна їсти). Тоді футболіст київського «Динамо». Тоді художник. Тоді звіролов, що ловить для дресирувальників хижих тигрів, барсів та ягуарів. А сьогодні, бачте, – мільйонер, бо це не життя, а суцільне кіно пригодницьке».

Мріють хлопці про білий океанський лайнер, який запливає у плавні до губернатора острова Переєкзаменовки, про блискучу нікельовану каструлю на транзисторах, яка стоїть посередині та варить сама без вогню. А ще Павлик мріє попроситися у школі в німецьку групу і хотів стати відмінником, вивчивши усього одне німецьке слово. Хлопці мріють змайструвати механічний пристрій для розстібування гудзиків, який буде називатися «штукакенція»... Цілий рік мріють поїхати в Київ. І ми знаємо, яким трагікомічним випадком був відмічений у перший же день їхній поїзд у столичне метро: він закінчився пригодами з ночвами.

Сидячи у Києві за склянкою доброго лимонаду, наші друзі вимріяли створити театр – справжній постійний театр у Васюківці: з багатим репертуаром, зі швейцаром у гардеробі, з білетами від карбованця – «безплатно лише паршиві драмгуртки виступають» – справжній Васюківський художній академічний театр ВХАТ (ми знаємо, чим закінчився театральний дебют наших героїв, і навіть зйомки у фільмі не принесли очікуваної слави). «...Гарно було б зробити щось таке...наприклад, керування короною на відстані по радіо. Між рогами натягнена антена. У вухо вставлений маленький приймач... Сидиш собі десь за три кілометри на баштані у діда Салимона, хрумкаєш кавуна... Потім глянув у кишеньковий телевізор, бачиш – твоя Манька у шкоді, в колгоспному просі. Натискаєш кнопку...». Часом вони здогадуються, що їхні мрії не завжди здійсняться. Тому їм не радісно в «...день слави, про яку вони так довго і безуспішно мріяли...». За словами Яви: «Все це добре, але...одні глобулус виводять...космічний. Інші майструють щось на транзисторах, напівпровідниках. А ми – тільки підштаники на телевізійну антенну вивішувать уміємо...».

І ще хотілося б озвучити одну заповітну мрію наших непосидючих мрійників цікавунів: «...напишемо книгу. Заробимо торбу грошей і поїдемо у кругосвітну подорож. На матеріалі тої подорожі знову напишемо книгу, знову відхопимо торбу грошей і знову майнемо у якісь мандри. І ми з тобою письменники... Стоїмо і роздаємо автографи. Письменники – це не те, що артисти... Артистів тисячі. А письменників – одиниці... Хлопці розправляють плечі, і їм здається, що їхні голови впираються у самісінькі небеса...».

Письменник умів почути дитячу душу, спонукав своїх героїв до самовиховання, допомагав їм знайти дорогу до здійснення своїх мрій. Згадаймо повість казку «Казкові пригоди Грайлика». Її герой – не чарівний представник якоїсь «родини цікавунів», а звичайний хлопчик. Але його вміння фантазувати та мріяти претворює кожную гру на дивовижну пригоду – він вдягає вишиванку, бере лижну палицю та рушає на подвиги. А появу у дворі хлопчика з неблагополучної родини перетворює на неймовірну казкову пригоду і разом зі своїми дворовими друзями мріє, що «всі діти, поки не вирости, можуть стати людьми».

Повість-казка «Чорлі» – також про те, що мрії та бажання можна втілити лише власними силами (навіть король Зоресвіт та королева Веселина не можуть скористатися своїми чарами, бо це зловживання владою). І тут ми бачимо в королівстві Дивограді втілену дитячу мрію про безпечний радісний світ – тут здійснюються усі дитячі бажання і мрії. Адже завдяки мужньому Айкові спадкоємиця королівства Світана зрозуміла, що «щастя не в тому, щоб усі бажання без жодних зусиль одразу здійснювалися...краще домагатися бажаного самому, долаючи невдачі».

У «Чарівних окулярах» пара друзів-антагоністів використовують окуляри для того, аби втілити в життя мрії своїх друзів: віддають казкові можливості Любочці, щоб повернути їй зір; книголюб і фантазер Їжачок не лише рятує друга Ромку, який був «поглинутий телевізором, зовсім нічого не читав і втратив уяву та фантазію» від небезпечного заекрання, а й мріє перевиховати Телебабу Ягу. Ну хіба ця мрія не перегукується з сьогоденням, коли і нам, нічого гріха таїти, хочеться іноді перевиховати сучасну Телебабу Ягу.

А як не згадати книжника та фантазера Вітю з повісті «Таємниця Віті Зайчика». Одягнена в чорне Незнайомка веде його до Тата, якого він ніколи не бачив живим, знав лише за знімками та листами, розповідями-легендами мами та бабусі. Але він так мріяв про нього. А в реальності це виявилася ще одна родинна вигадка. Тут світ фантазії оживає. Дякуючи любові легендарних Амадея та Стефанії, так і тато, створений любов'ю бабусі та мами до дитини, стає для Віті реальним. Та дійсність виявилася жорстокішою за страхи дитини: вимріяний батько виявився негідником, втік до народження дитини й навіть не платить аліменти. І ми бачимо, як

переплітаються в одному цілому ця страшна реальність і наміряне, як перетворюється, як дорослішає хлопчик.

Звичайно, на карті України немає ні Гарбуз'ян, ні Дідівщини, ні Васюківки, ні жодного іншого села, оспіваних Нестайком. Але він точно позначив на глобусах наших душ свою Васюківку. У день 90-річчя письменника в нашій бібліотеці було сонячно від усмішок, від сонечок, які зустрічалися на кожному кроці, від портретів автора, які були повсюди. І здавалося, що сам автор скаже нам зараз: «Сонечко...». І це є відповіддю на те, як він ставився до світу.

Наш обласний читацький марафон «Головний сонячний класик України» розпочався у Нестайковій вітальні, яку ми створили в дитячій ігровій кімнаті. Тут читачів зустрічали змістовні книжково-ілюстративні виставки. Це, зокрема, ілюстрована виставка-життєпис «Він позначив на глобусах душ Васюківку», яка розповідає про ювіляра. «Тореадори з Васюківки – світовий бестселер» – виставка однієї книги. Це ілюстрована розповідь про героїв книги, про рекорди та визнання; тут представлені усі видання цієї книги, які є в бібліотеці. Для молодших читачів інша виставка – «Нестайко для наймолодших» з книгами, які не залишають байдужими ані малят, ані їхніх батьків. А виставка-рекомендація «Країна мрій» разом із Всеволодом Нестайком» присвячена книгам, що вийшли в однойменному видавництві (Країна мрій). Розділи її присвячені серіям «Читаємо разом із Всеволодом Нестайком», «Кращі книги Всеволода Нестайка», «Серію започатковано Всеволодом Нестайком». Читачам ми підготували рекомендаційні списки літератури «Читаємо разом із Всеволодом Нестайком» та «Нестайко радить почитати». У ці ювілейні дні в «Нестайковій вітальні» працював «Нестайків кінозал», де читачі переглядали фільми, що створені за його творами, тут постійно звучали аудіозаписи улюблених книг.

Також у бібліотеці проходили цікаві заходи під гаслом «Читаємо, слухаємо, любимо Нестайка». На зустріч із відвідувачами завітали «головні герої» «Тореадорів...», яких озвучували наші читачі. А взагалі це була зустріч читачів різних поколінь: одні лише зараз відкрили для себе творчість Нестайка, а старші розповідали, як з книгою «Тореадори з Васюківки» в дитинстві пасли корову і уявляли себе на місці героїв книги. Після переглядів фільму-екранізації фантазували та мріяли: як би ми проводили свій ві-

льний час, якби перенеслися на хвилі часу у Васюківку до Яви та Павлуші. І повірте, з мріями та фантазією у наших дітей теж повний порядок.

Молодші читайлики завітали до бібліотеки на «Казку з поліцейським». Патрульні поліцейські, які вже стали друзями бібліотеки, читали дітям уривки з повісті-казки «В країні сонячних зайчиків». Потім усі активно обговорювали події та героїв казок, про яких почули під час читання, їхні вчинки, поведінку та можливі наслідки.

Знаючи, як діти люблять твори Всеволода Нестайка, в міській дитячій бібліотеці № 2 у цей день створили атмосферу вдячності письменнику не тільки від юних читачів, але й від їхніх батьків, бабусь і дідусів. Тож після цікавої мандрівки творчістю автора «Сторінками мого життя», літературної вікторини «Так все починалося», конкурсу-змагання «В лісовій школі» кожен із присутніх висловлював слова вдячності письменнику за улюблену книгу – і юні читачі, і старші поціновувачі творчості автора. І такі приклади можна навести по кожній дитячій бібліотеці області. Підсумком цього читацького марафону «Він позначив на глобусах душ Васюківку» став віртуальний вернісаж книжкових виставок, що були організовані у дитячих бібліотеках. Його розміщено на сайті обласної бібліотеки для дітей.

Підсумовуючи, хотілося б сказати, що Всеволод Нестайко подарував нам щастя бути читачем найкращої високохудожньої книги, якою зачитуються мільйони дітей. І якби зібрати в одне ціле всю їхню любов до нього – вона б осяяла всю Україну. В. Нестайко – це великий мрійник та чарівник. Він прагнув повернути щасливі миті дитинства, і він нас, своїх читачів, повернув у дитинство в своїх книгах... Мрійте частіше! А раптом вас підслуховує якийсь вільний чарівник... А мрії повинні здійснюватися!

КАЧАК Тетяна Богданівна, доктор філологічних наук, професор кафедри фахових методик і технологій початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, член IRSCCL та Центру дослідження для дітей та юнацтва м. Івано-Франківська

Нестайкові традиції у сучасній українській прозі для дітей та юнацтва

Кожна національна література для дітей та юнацтва має своїх класиків, творчість яких є ключовою у каноні; тих письменників, які стають основоположниками певної тематико-жанрово-стильової школи, традиції; харизматичних майстрів наративу про і для дітей. Таким автором в українській літературі безперечно є Всеволод Нестайко (1930 – 2014).

Його називають дитячим «сонячним» письменником, чарівником із Країни Сонячних Зайчиків, українським Марком Твенем, візитівкою української літератури для дітей та юнацтва. Майстер шкільної, пригодницько-фантастичної прози упродовж шести десятиліть писав виключно для юних читачів, а його трилогія казок про Лісову школу, повість-казка «В країні Сонячних Зайчиків» і роман-трилогія «Тореадори з Васюківки» – справжні бестселери, улюблені твори не одного покоління юних читачів. Кожним твором Всеволод Нестайко повертається назад у дитинство, щоб «догратися, досміятися, добешкетувати», адже дитячі роки не були у нього «щасливі й безхмарні».

Творча манера письма, риси стилю, принципи розмови з дітьми-читачами у Всеволода Нестайка особливі. Він задає тон і розвиває новий вектор традиції української дитячої літератури ХХ ст., підкреслює художньо-естетичну і виховну роль дитячої книжки. Творчий доробок письменника – яскравий художній феномен, цінність якого не тільки в його суті, функціональній природі, а й у постійному діалозі з новими поколіннями читачів і письменників. Традиції Всеволода Нестайка успішно розвивають сучасні українські прозаїки.

Мета цієї розвідки – окреслити особливості розвитку й актуалізації традицій автора у сучасній прозі для дітей та юнацтва.

Аспект аналізу його творчості й сучасної української, адресованої дітям та юнацтву прози у фокусі динаміки літературної традиції ще не ставав предметом окремої наукової студії. Однак є публікації літературознавчого та педагогічного спрямування О. Гарачковської [2], В. Кизилової [5], А. Костецького [8], В. Костюченка [9], Н. Марченко [10; 11], Л. Овдійчук [14], Н. Резніченко [15], Б. Салюк [16], В. Сорокопуд [18], присвячені дослідженню різних аспектів творчості письменника.

Проблему впливу творчості Всеволода Нестайка на сучасних авторів прози для юних читачів, прояви Нестайкової традиції письма у їхніх текстах спробую висвітлити, вдаючись до ґрунтовного і системного аналізу поетики творів, використовуючи методологічний інструментарій порівняльно-типологічного зіставлення.

У поняття «Нестайкова традиція» найперше вкладаю системність індивідуального стилю письма, індивідуальне світобачення і світосприйняття автора, що ґрунтуються на взаємозв'язку і взаємозалежності мислення і мови, є сформованим і цілісним літературним явищем/феноменом. Ця традиція відтворена/зафіксована у художніх текстах через жанрово-змістові та цінніснофункціональні специфічні ознаки (компоненти поетики, мовні засоби та їх оригінальне використання, функціональне навантаження, іманентні правила наративу для дітей тощо).

Елементи Нестайкової традиції є двох типів: ті, які постали на основі існуючих норм і правил творення тексту для дітей і були актуалізовані й відшліфовані письменником (називаю їх «типові»); ті, які письменник запровадив і зробив усталеними для дитячої літератури (використовую для їх позначення термін «авторські»). Розглянемо їх детальніше.

1. Теми дітей і дитинства, школи, реальних і казкових пригод – ключові у творчості Всеволода Нестайка. Це типовий елемент традиції. Письменник зумів подати ці теми дуже оригінально. Для читачів дошкільного і молодшого шкільного віку автор розповів про казкову лісову школу, пригоди зайченяти Кося Вуханя і їжачка Кольки Колючки. Для читачів середнього шкільного віку – запропонував повісті про школярів, їхні пригоди у реальному та уявному фантастичному світі. У типологіч-

ному зіставленні близькими до Нестайкових поетикою і манерою письма є твори Сашка Дерманського («Чудове Чудовисько», повісті-казки про Вужа Ониська), Галини Малик («Пригоди Алі в Країні Недоладії», «Подорож Алі до країни сяк-таків»).

2. Цікавий, динамічний сюжет – запорука успіху твору для дітей і зацікавлення художнього втілення теми, розмови письменника з дітьми. Це типовий елемент традиції, який В. Нестайко відшліфував дуже добре. Сучасні письменники теж намагаються так писати, адже цікавий і динамічний сюжет, вміло розказана «історія», добре продумана й оригінальна композиція – обов'язкові умови прозового твору для юних. М. Славова найважливішим «засобом реалізації специфічного естетичного наміру» в прозових творах для дітей назвала сюжет. «В сюжетній організації як правило наявні всі ланки відомого ланцюжка (експозиція, зав'язка, розгортання дії, кульмінація, розв'язка) у їх послідовності з тяжінням до happy end, переважає однолінійний розвиток, проявляється прагнення до простоти і ясності. Турбота про сюжетну цікавість є основною. Захоплюючість створюється переважно динамікою і драматизмом дії...» [17, с. 27 – 28].

3. Прозові твори для дітей набувають у творчості Всеволода Нестайка особливих жанрово-стильових ознак. Поєднання реального і фантастичного, оригінальне використання традицій чарівної народної казки, наскрізність моральних принципів, авторський хронотоп, побудований на конкретних топосах і локусах, часі – усі вони характерні для пригодницьких повістей, повістей-казок Всеволода Нестайка. «В Країні Сонячних Зайчиків», «Незнайомка з Країни Сонячних Зайчиків», «В Країні Місячних Зайчиків», а також повісті «Загадка старого клоуна», «Чарівні окуляри» демонструють вміння автора інтригуюче вибудовувати сюжет, розвивати нові можливості відомих казкових мотивів подорожі у часі й просторі. Аналогічні компоненти поетики й манери побудови сюжету відзначаємо у повістях пенталогії «Русалонька із 7-В» Марини Павленко, «Сторожова застава» Володимира Рутківського. Часові мандри героїв і топоси Києва у різні епохи спонукають до співставлення повістей «Загадка старого клоуна» Всеволода Нестайка та «Музей пригод» Олександра Гавроша. Авторське жанрове визначення творів різноманітне: правдиво-фантастична повість», повість-казка, пригодницький роман.

4. У творчості В. Нестайка викристалізувався жанр шкільної повісті. Завдяки особливим акцентам на проблемах шкільного колективу, показі щирої шкільної дружби, дитячих і безпосередніх витівок малих бешкетників, пригодницькому типі сюжету його шкільна проза якісно вирізнялася на тлі ідеологічно заангажованої літератури другої половини ХХ ст. Легкість, щирість, відкритість і доброзичливість оповіді – іманентна риса письма В. Нестайка і сучасних авторів шкільної повісті Валентина Бердта («Мій друг Юрко Циркуль», Все починається в 13»), Марії Морозенко «Я закохалася». Однак зауважу, що шкільні повісті класика дитячої літератури – пригодницькі й сюжетоорієнтовані, тоді як більшість шкільних повістей сучасних авторів орієнтовані на психологізм оповіді, характери персонажів [4, с. 188].

5. Пригодницька проза стала центральною у художньо-творчому дискурсі Всеволода Нестайка. Дитяче бажання стати капітаном дальнього плавання і перечитані книжки Марка Твена, Джека Лондона, Жуля Верна, Миколи Трублаїні відлунюють у пригодницьких сюжетах бестселерів Майстра. Як зауважує Л. Овдійчук, пригодницькі твори Нестайка «мають оригінальну композиційну будову, для них характерні романтика пригод, авантюризм, гумористичний характер оповіді, колоритні персонажі, багата мова» [14]. Специфічним є хронотоп описаних пригод, які можуть виникати спонтанно чи візуалізувати своєрідний квест вирішення певних завдань.

Вправне поєднання пригод, які є каркасом динамічного сюжету, із щирим гумором і яскравими непересічними характерами дітей – авторський елемент традиції Всеволода Нестайка. У цьому сенсі манеру класика добре наслідують Сашко Дерманський, Леся Воронина, Іван Андрусак.

6. Образ дитини-бешкетника, а особливо гумористична мова, комізм як засіб зображення юних героїв – авторський елемент традиції Нестайка.

Зображення дітей-бешкетників має столітню традицію. Федько-халамидник В. Винниченка, Рева і Павлуша із «Тореадор із Васюківки» Всеволода Нестайка – найяскравіші та найвідоміші представники цього типу у літературі ХХ ст. Це надзвичайно активні й відважні хлопці, які власним прикладом демонструють кращі моральні якості особистості. Во-

ни вміють дружити, безкорисливо допомагати іншим, підтримувати один одного у найскладніших ситуаціях. Герої письменника – світлі й щирі, безпосередні у своїх бешкетах, «без брехні, але хлопці з фантазією». Іронічна мова, експресивна лексика стає засобом характеристики головних героїв іншими персонажами: «Ото хлопці! Орли! Соколи! Гангстери, а не хлопці! Нема на них буцегарні»; «шелегейдики», «шмарогузи» (Дід Салимон) [13]. Такі епізоди значно підсилюють енергію художнього тексту. «У трилогії письменник органічно поєднує суцільне художнє полотно, авторську мову і мову персонажів, яка дозволила авторові відтворити найтонші нюанси характерів Яви і Павлуші, повноту зображення найрізноманітніших ситуацій, пригод, побуту, звичаїв, розширила жанрову палітру трилогії про пригоди двох друзів, надала їй яскравого колориту» [3, с. 2], – вважає І. Денисовець.

Читачів приваблюють герої-бешкетники з твору «Тореадори із Васюківки», які через свою надмірну активність, кмітливість і цікавість постійно потрапляють у пригоди та кумедні ситуації. Розважаючись на сільських просторах, вони не тільки вигадують кориду, Васюківський театр, а й цілу купу інших авантур, які дуже близькі читачам-ровесникам. «Ява та Павлуша щиро хочуть стати справжніми героями і ошчасливити світ: зробити його кращим, світлішим і щирішим до всіх» [11], – читаємо у рецензії Наталії Марченко. «Можливо, саме тому покоління за поколінням розгортає прості, наївні й такі світлі сторінки Нестайкової епопеї, аби звірити за нею, як за камертоном щирої дитинності, звучання власної душі. Аби повернути собі довіру до світу та віру у власні сили, у здатність радіти новим пригодам і випробуванням, і щиро намагатися змінити кожен новий день на краще» [11].

Серед сучасних прозаїків, які пишуть для дітей та юнацтва, образ дитини-бешкетника висвітлюють у повістях «Як я руйнувала імперію» Зірка Мензатюк (образ Ігрека), «Арсен» Ірен Роздобудько (Айрес), в оповіданнях – Оксана Сайко (зб. «Новенька та інші історії»). У багатьох творах поведінкові прояви дитини-бешкетника притаманні різним персонажам, але часто вони не надто виразні, бешкетництво не є системним, а персонажі – спорадичні й другорядні. Так, виключною поведінкою привертає увагу «збитошник і баламут» Ігрек – підліток із повісті «Як я руйнувала

імперію» Зірки Мензатюк. Він – бешкетник, але «душа компанії. Відчай-дух, що говорив гостру, небезпечну правду. Він грався з вогнем...» [12, с. 34], коли вдягав червоні штани, розповідав анекдоти, захоплювався зарубіжною музикою та вивісив над школою замість радянського прапора підштанці. У зображенні цього персонажа Зірка Мензатюк дуже близька до традицій характеротворення дітей-бешкетників Всеволодом Нестайком.

7. Гумор – авторський елемент традиції Нестайка, який актуалізовано на рівні сюжету, мови, використано як засіб творення характерів.

Мовна палітра текстів письменника наскрізь пронизана гумором. Вважаю це свідченням особливого відчуття письменником-майстром дитини-читача, вміння зацікавити, тримати увагу, змістовно розважати. Гумор – невід’ємна складова різних компонентів поетики тексту, адже автор використовує його у сюжетній розповіді про пригоди героїв, в описах їхньої зовнішності, самохарактеристиці й характеристиці іншими персонажами, у діалогах і монологіях. Кумедні епізоди, щира усмішка, гумор – маркери мови творів для дітей.

Написаних виключно в гумористичній тональності сучасних українських прозових творів для дітей та юнацтва дуже мало. Найбільш близькою до Нестаткової традиції у цьому плані є хіба що манера письма Лесі Ворониної, а серед творів про і для підлітків – гумористична пригодницька повість «28 днів з життя Бурундука» Івана Андрусяка.

8. Усталені правила композиційної побудови творів. Будь-який великий твір письменника складається із частин, розділів, оповідань чи казок, які мають свої назви. Враховуючи вікові особливості дітей-читачів, В. Нестайко структурує свої твори так, що кожна складова частина цілого функціонує одночасно і як самостійна викінчена форма з власною сюжетною подією. Назви цих структурних одиниць підібрані дуже влучно, адже письменник натякає на пригоди героїв, події, про які буде йтися у тому чи іншому розділі, інтригує читача. Пізнавальність твору забезпечують як основні сюжетні лінії, так і вставні епізоди. Така композиційна побудова робить твори В. Нестайка багатовимірними й інформаційно-пізнавальними. Як зауважує Л. Овдійчук, письменник не зловживає поза-

сюжетними елементами [14], але подає короткі і надзвичайно образні описи: «Ранок був сонячний і лискучий, як нові черевики.

Не ранок, а пісня. Та серце моє не співало, ні» [13, с.70].

Схоже структурують свої твори Володимир Рутківський, Олександр Гаврош, Марія Морозенко, Іван Андрусак, Леся Воронина, Сашко Дерманський, Андрій Кокотюха.

9. Поширеним типом наративу у прозі В. Нестайка є розповідь від імені дитини, «Я»-нарація, гомодієгетичний наратор в інтрадієгетичній ситуації (за В. Шмід, Ж. Женнет). Так написані «Тореадори із Васюківки». Якщо до уваги брати не тільки цей, а й інші вищезгадані компоненти, то найбільш доречною вважаю паралель із повістями «Таємне товариство Ботанів», «Таємне товариство Боягузів», «Таємне товариство Брехунів», «Таємне товариство Близнюків, або Чудисько озера Лох-Ойх та інші страховища» Лесі Ворониної.

Інший авторський елемент Нестайкової традиції – нарація від автора, який є гетеродієгетичним наратором, але застосовує при цьому специфічний фокус нарації, точку зору. В. Нестайко у повісті «У Країні Сонячних зайчиків», наприклад, обирає «нульову фокалізацію» (термін, означений Джеральдом Прінсом (Gerald Prince)), яка характерна для «традиційної» чи «класичної» оповіді, більш відома під назвою «всевідний наратор». Її суть полягає в тому, що автор «вільно проникає у свідомість і внутрішній світ більш як одного героя, ніби він знає про думки й почуття їх усіх» [1, с. 276]. Твір автор починає зі звернення до читача і упродовж тексту веде з ним діалог. Схожу манеру письма й елементи побудови поетики твору спостерігаємо у Сергія Гридїна, Марини Павленко, Галини Малик та ін.

10. Щирість і відкритість, безпосередність дитячого сприйняття світу, як і ціннісний компонент змістового наповнення тексту, – іманентна риса стилю В. Нестайка. Автор зізнається: «Я пишаюся, що не вийшов із дитинства, що зберіг дитячу душу. Це підтримує мене в нашому жорсткому світі і дає сили творити». Такий принцип художнього зображення обирає Володимир Рутківський («Потерчата»), Марія Морозенко («Я закохалася»), Зірка Мензатюк («Як я руйнувала імперію»).

Морально-етичні цінності, на думку класика, є обов'язковою складовою літератури для дітей. Цю Нестайкову традицію чудово продовжують

твори Богдани («Казки Різдва») і Дзвінки Матіяш («Марта із вулиці Святого Миколая»), Марини Павленко.

11. Функціональне навантаження твору закладено у потенційній можливості ефективного пізнавального та виховного впливу твору на читача, формування його світогляду, особистісних рис характеру, життєвої позиції. Адекватне розуміння тексту юними читачами та його стратегічне спрямування залежать від внутрішньотекстової проєкції, авторських інтенцій, вміння і здатності передбачити зразкового читача й «творити його компетентність». Письменник, орієнтуючись на досвід дитини-читача, її психофізіологічні, вікові особливості сприймання, моделює виразливо-впливову функцію прийому, а за допомогою системи таких прийомів має на меті «трансформувати в свідомість реципієнта художні смисли, які породжують певні естетичні емоції» [7, с. 14].

Нестайко був майстром прози для дітей, дуже добре знав свого читача і вправно «кодував» інформацію. Його твори – ідеальний об'єкт дослідження з точки зору рецептивної поетики, головний методологічний принцип якої полягає в реконструкції процесу сприймання художнього твору, поясненні «секретів» генерування художньої енергії (Г. Клочек) [16, с. 125]. Успіх і популярність творів класика засвідчують це найкраще. Здається, що серед сучасних письменників немає йому рівних. Однак, варто відзначити вміння генерувати поетику художнього твору так, щоб тримати в постійній увазі читача, викликати в нього емоції, зорові уявлення, слухові і дотикові враження. Такі процеси спостерігаємо у творах Зірки Мензатюк, Сергія Гридіна, Володимира Рутківського, Олександра Гавроша, Олени Рижко, Сашка Дерманського, Дзвінки Матіяш, Марії Морозенко, Марини Павленко та ін.

Висновок. Нестайкові традиції – це усталені норми письма для дітей, які базуються на ключових темах дитинства, школи і пригод; цікавому пригодницькому динамічному сюжеті, добре структурованій композиції твору і його частин; гумористичній мові; образах ширих і безпосередніх юних героїв; дитячому світобаченні й «Я»-нарації від імені дитини та розповіді-діалозі «всезнаючого» автора і читачів; наскрізному ціннісному компоненті; закладених функціональних можливостей тексту позитивно впливати на читача, сприяти вихованню морально-етичних цінностей і конструктив-

ної, оптимістичної, активної і позитивної життєвої позиції. Як свідчить проведений аналіз і типологічне зіставлення поетики творів Всеволода Нестайка і сучасних українських письменників, ці традиції розвиваються та примножуються в українській літературі для дітей та юнацтва ХХІ ст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / П. Баррі ; пер. з англ. О. Погинайко ; наук. ред. Р. Семків. — Київ : Смолоскип, 2008. — 360 с.
2. Гарачковська О. Сюжетно-образна структура казок Всеволода Нестайка / О. Гарачковська // Київська старовина. — 2008. — № 5. — С. 65-76.
3. Денисовець І. Мовні засоби гумору в трилогії «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка / І. Денисовець // Імідж сучасного педагога. — 2009. — № 1/5. — С.48-51.
4. Качак Т. Б. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. / Т. Б. Качак. — Київ : Академвидав, 2018. — 320 с.
5. Кизилова В. В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини ХХ століття : монографія / В. В. Кизилова. — Луганськ : Видавництво ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. — 400 с.
6. Клочек Г. Д. Енергія художнього слова : збірник статей / Г. Д. Клочек. — Кіровоград : РВВ Кіровоград. держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка, 2007. — 448 с.
7. Клочек Г. Поетика візуальності Тараса Шевченка : монографія / Г. Клочек. — Київ : Академвидав, 2013. — 256 с.
8. Костецький А. Сонячна країна добра / А. Костецький // Початкова школа. — 2000. — № 2. — С. 58-60.
9. Костюченко В. Літературними стежками : нарис історії укр. літ для дітей ХХ ст. / В. Костюченко — Київ : К.І.С., 2009. — 344 с.
10. Всеволод Нестайко: «Я все життя писав саме для дітей – писав з любов'ю, болем і тривогою» : біобібліогр. нарис / авт.-уклад. Н. О. Гажаман ; авт. літературознав. ст. Н. П. Марченко ; наук. ред. Л. П. Каліберда. — Київ : [б. в.], 2011. — 96 с. : іл. — (Дитячі письменники України ; вип. 2).
11. Марченко Н. «Тореадори з Васюківки» В. З. Нестайка [Електронний ресурс] // Національна бібліотека України для дітей. Ключ : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/1>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 05.05.2020.

12. Мензатюк З. Як я руйнувала імперію / З. Мензатюк. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2014. — 272 с.
13. Нестайко В. Тореадори з Васюківки : трилогія про пригоди двох друзів : нова авт. ред., з новими епізодами / В. Нестайко. — Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МАГА, 2009. — 542 с.
14. Нестайко В. З. Чарівний світ Всеволода Нестайка : від тридцятитрьохрічної корови Контрибуції і чарки луципера до свинофірми «Рилос» і пошуку «скоробагатківських» скарбів / В. З. Нестайко ; розмовляла В. Сорокопуд // Дзеркало тижня. — 2006. — 5–19 серп. — С. 12.
15. Овдійчук Л. М. Всеволод Нестайко – майстер пригодницької прози / Л. М. Овдійчук // Українська література у загальноосвітній школі. — 2015. — № 2. — С. 10-12.
16. Резніченко Н. Міфологічний простір трилогії про Сонячних Зайчиків Всеволода Нестайка / Н. Резніченко // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Філологічні науки. — 2015. — № 5. — С. 75-78.
17. Салюк Б. Regretium mobile дитячої літератури : типологія традиційних образів дитини-бешкетника : монографія / Б. Салюк. — Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. — 216 с.
18. Славова М. Т. Попелюшка літератури : теорет. аспекти л-ри для дітей / М. Т. Славова. — Київ : Вид.-полігр. центр «Київ. ун-т», 2002. — 81 с.

КИЗИЛОВА Віталіна Володимирівна,
доктор філологічних наук, професор
кафедри філологічних дисциплін
ДЗ «Луганський національний універси-
тет ім. Тараса Шевченка», член Центру
дослідження літератури для дітей та
юнацтва м. Старобільська

Жанр детективу у творчості Всеволода Нестайка

Всеволод Нестайко – знакова постать, його по праву вважають класиком української літератури для дітей та юнацтва. Тексти письменника органічно синтезують гумор і фантастику, гру, веселі пригоди й водночас глибоке осмислення онтологічних, екзистенційних питань, загальнолюдських цінностей. Вони користувалися надзвичайною популярністю в період написання; сьогодні їх включено до навчальних програм з української літератури й літературного читання в початковій і середній школах. Бажання творити для дітей письменник пояснював так: «Коли я став посправжньому дорослим, мені страшенно захотілося повернутись назад у дитинство – догратися, досміятися, добешкетувати... Вихід був один – стати дитячим письменником. Так я й зробив. І, пам'ятаючи своє невеселе дитинство, я намагався писати якомога веселіше» [2].

З творів В. Нестайка починається розбудова багатьох прозових жанрів в українській літературі для дітей та юнацтва. Він є автором оповідань (зб. «Шурка і Шурко», зб. «Це було в Києві»), казок («Про комарика Зюзю»), п'єс («Марсіанський жених», «Вітька Магеллан»), повістей («Пригоди Грицька Половинки», «Пригоди журавлика»). З ім'ям письменника пов'язане становлення повісті-казки (трилогія «Країна Сонячних Зайчиків», «Незвичайні пригоди в лісовій школі»), казки-детективу («Ковалі Щастя, або Новорічний детектив»), пригодницько-детективної повісті (зб. «Таємничий голос за спиною»), шкільної повісті («П'ятірка з хвостиком»), пригодницької повісті (трилогія «Тореадори з Васюківки»), фанта-

стичної повісті («Чарівні окуляри»), казкового циклу («Дивовижні пригоди в лісовій школі»).

Перу письменника належить низка детективних повістей для юного читача. До літератури для дітей жанр детективу мігрував з дорослої, успадкувавши при цьому його канонічні ознаки (сюжетність наративу, чітка композиційна будова твору, регламентована концепція людських стосунків, зумовлена особливим кримінальним середовищем, аналітичні міркування, тріумф добра як обов'язковий фінал твору тощо).

Детективні мотиви спостерігаються у трилогії «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка. У 1986 році побачила світ збірка детективів, до складу якої увійшли повісті «Таємничий голос за спиною», «Повторне зникнення Ципи», «Агент СД». Згодом з-під пера письменника вийшли кримінальні повісті «Барабашка» ховається під землею», «До катастрофи лишалось кілька секунд...», «Ковалі щастя, або новорічний детектив». Їх змістовий спектр доволі широкий: «шкільні» детективи, детективи з містичним і фантастичним забарвленням, казкові детективні історії. Попри тематичну розгалуженість їм притаманна типова риса жанру: розкриття певного злочину, що в кожному конкретному творі подається з урахуванням авторської стильової індивідуальності. Це припускає в рамках тексту діалог з юним читачем, зокрема й щодо більш серйозних проблем, аніж їх диктує жанр детективу [3].

У повісті «Таємничий голос за спиною» рецепційні очікування юних читачів задовольняються майстерним розв'язуванням таємничих пригод, що трапилися з учнями 5-го класу. Твір починається інтригою: зникненням зі школи одного з хлопчиків, що овіяне ореолом таємниць і загадок. Ілюзію ймовірності створює максимальна часопросторова визначеність події: «У суботу тридцятого вересня о тринадцятій годині тридцять п'ять хвилин раптово і загадково зник учень п'ятого «б» класу Вітасик Дорошенко» [5, с. 4]. Описуючи місце події, письменник наводить знайомі юному читачу деталі шкільного антуражу – приміщення «зі свіжими написами на стінах і на дверях, які технічки ще не встигли ліквідувати» [5, с. 4]. Щирість і стурбованість «головного свідка» Євгена, дитяча наївність і розчуленість, з якою він розповідає слідчому історію зникнення свого

товариша, дає підстави дорослому довіряти хлопцеві, проникнутися скоєним, провести відповідне розслідування.

Твір поділено на розділи, що фіксують етапи слідства: маючи в своїй основі певну загадку, яка приховує ту чи ту відповідь, воно поволі прояснює ситуацію. Два капітани-слідчі заінтриговані телефонним дзвінком Вітасика додому, який говорив з матір'ю зміненим голосом. Таємниче зникнення ще одного учня 5-«Б» класу – Вітасика Граціанського поглиблює тривожне відчуття перебігу подій. Тримаючи читача в постійному напруженні, В. Нестайко поступово ускладнює шлях розв'язання таємниці, заохочує читача до побудови гіпотез.

Уже з перших розділів повісті виразно простежується прихований план розповіді, що лежить у площині людських стосунків. В. Нестайку достатньо лише незначної деталі, натяку, щоб герої розкрилися перед читачем, постали перед ним у всій своїй цілісності, органічності, складності й суперечності. Доволі непротими є стосунки Вітасика Граціанського і двох друзів Вітасика Дорошенка і Жені Киселя, вражених заздрістю до новачка-однокласника, який відпочивав з батьками у Коктебелі: « – Ич паразит, – пхикнув Вітасик Дорошенко. Ще й не побачивши навіть Граціанського, він уже вперше йому позаздрив. Вітасик Дорошенко ніколи не був у Криму, а тим паче в Коктебелі.

Коктебель! Це звучало по-іноземному, все одно, як Ніцца, Біаріц, Марсель... І викликало в уяві синє море, білі кораблі, пальми на набережній... <...>

– Чому паразит? – смикнула плечиком гарненька Милочка Петриківська. – Якби тебе повезли, і ти б поїхав. Просто заздриш.

Вітасик почервонів. По-перше, тому що це сказала Милочка. Щоб вона не говорила, він завжди червонів. По-друге, тому що вона влучила у самісіньке, так би мовити, «яблучко» [5, с. 8].

Епізод з аперцепцією, викликаний позиціонуванням майбутнього однокласника щодо однолітків, свідчить про гостроту дитячого трактування соціальної нерівності, несприйняття привілеїв, які травмують тонку вразливу душу Вітасика Дорошенка, його мрійливу натуру. Він лише уявляє собі морські краєвиди, бо ніколи не виїжджав далі села Війтівці на Вінничині, а про Ніццу, Біаріц і Марсель ніколи не чув. Милочка Петриківська – об'єкт першої дитячої закоханості Вітасика, тому таке природне в цьому

випадку й почуття сорому від того, що дівчинка з легкістю викрила його почуття. У складних «ходах» повісті впадає в око насамперед показ своєрідності світосприйняття й світовідчуття підлітків. Не лише Вітасик Дорошенко, а й весь клас буквально був приголомшений зовнішністю Вітасика Граціанського: фірмова джинсова «варьонка», адідасівські кросівки, японський електронний годинник. Заздрість і захоплення однокласників викликає також його вміння невимушено теревенити на перервах про подорожі всіма куточками країни, дворівнева квартира батьків, а головне – його магнетизм «англійського денді».

Кульмінацією у стосунках хлопців, що згодом призведе до зникнення Дорошенка, стала по'ява в класі Граціанського з плеєром: «О! То була бомба не лише для Вітасика. Для всього класу. Плеєр у п'ятикласника! Граціанський великодушно дав послухати всім – без винятку. Кожен натягав маленькі навушники і завмирав на хвилину з роззявленим ротом» [5, с. 11]. В. Нестайко концентрується на становленні характеру протагоніста упродовж життя. Формування Дорошенка як особистості показано крізь призму певних подій, ситуацій та етапів ініціації, що супроводжуються стражданнями, відчаєм, сумнівами, тривогами, ревнощами, викликаними появою Граціанського, першою закоханістю в Милочку Петриківську, ніяковінням.

Письменник вдається до використання мотиву пошуку власної ідентичності, що розгорнутий у перспективу подієвого розвитку твору. Віднайти себе Вітасику допомагає прийом реінкарнації: Дорошенко перетворюється на Вітасика Граціанського. Таємничий голос за спиною хлопця враз перетворив його на антагоніста, дав можливість прожити кілька днів у його тілі.

На повісті позначилася атмосфера «горбачовської перебудови», коли вголос стали говорити про хабарників, розкрадачів державного майна, викривати аморальні вчинки тощо. Соціальні типи й життєві ситуації з різноманітними побутовими дрібницями на кшталт шпротів і кока-коли на обід у родині Граціанських і міркувань батька Вітасика Дорошенка, що головне в житті «не різний мотлох, а трудове виховання», допомагають читачу скласти картину життя людей різних прошарків. Слушним у такому разі видається міркування Марини Костюхіної щодо специфіки дитячого детективу: «...в усіх злочинах автор детективу бачить вияв вічних

людських вад... І в цьому розумінні детектив можна сміливо прописати у відомство «моральної» літератури з її ідеями рівності усіх перед приписами моралі» [4]. Уособленням моральних чеснот у творі виступає дід Гогоня, який послідовно дотримується принципів чесності, мудрості, порядності, справедливості, доброти, як і батьки Вітасика Дорошенка, капітани міліції, учителька Регіна Ігнатіївна, водій вантажівки, який врятував Вітасика.

М. Вольський, розмірковуючи над приналежністю того чи того твору до детективу, акцентує увагу на таких його жанрових ознаках, як наявність загадки, стереотипність поведінки персонажів, особливі правила побудови сюжету, що засвідчують гіпердетермінованість світу. При цьому дослідник вважає, що справжній детектив побудований набагато складніше. Він має кілька ліній, першу з яких утворює загадка і все, що з нею пов'язане, решту – особливі «позазагадкові» елементи сюжету. За відсутності головної сюжетної лінії твір перестане бути детективом, за відсутності додаткових – детектив із повноцінного твору перетвориться на ребус [1]. Ці характеристики цілком притаманні детективу В. Нестайка «Таємничий голос за спиною» з його головною загадкою – зникненням Вітасика Дорошенка, розслідуванням, що передбачає допити свідків, «відпрацювання» різних версій, стеження за підозрюваними, переслідування, логічні висновки капітанів міліції, що випливають із фактів, які потрапляють у їхнє поле зору.

Водночас у творі представлені й кілька інших подієвих рядів. Одним із них є стосунки головних героїв з однокласниками, батьками та вчителями, а також перша романтична закоханість Дорошенка в Милочку Петриківську. Не менш важливим є подієвий ряд, пов'язаний із старшокласником Валерою Лобуренком, на прикладі якого письменнику вдалося показати актуальну для підлітків проблему наркоманії, її шкідливість й загрозу здоров'ю. Стелла – минулорічна випускниця школи, а нині її секретарка – у розмові зі слідчим розповідає (насамперед читачам, а не йому) про лихі вчинки компанії Лобуренка; намагання змусити її покуштувати «травку»; побиття, після якого дівчина довгий час ходила з синцями тощо. Художній світ повісті органічно доповнений життєвими реаліями молодіжного середовища, що є вкрай актуальними для підлітків.

Розв'язка основної детективної лінії – віднайдення Вітасика Дорошенка – відбувається задовго до завершення твору (10-й розділ), після чого В. Нестайко навмисне уповільнює розповідь (прийом ретардації), даючи змогу читачеві зануритися в карколомні пригоди, що передували щасливому поверненню Вітасика Дорошенка і Євгена Киселя додому, їхньому триумфальному приходу до школи оваціям й захопленням класу, привітним поглядом Милочки Петриківської, а головне – поступово викристалізуваній моральній позиції п'ятикласника. Задля того, щоб комфортно почувати себе таким, який він є, Дорошенку довелося пережити чимало пригод, що виписані у творі з притаманними нестайківському стилю прийомми комічного, фантазії, пріоритетом розваги, інтриги, гри в кожній сюжетній ситуації. Зазнаючи щоразу нових випробувань, герой наскрізної сюжетної інтриги переживає тривалий процес становлення особистості. Пригоди і вчинки Дорошенка, які трапилися з ним під час перебування в подібні Граціанського, змінюють його ставлення до хлопця і в цілому до життя: «– І чого тільки я, дурень, йому заздрив?... – Шепнув Вітасик Жені.

– Отож-то, – усміхнувся Женя.

Хтозна, що згадав при цьому Вітасик Дорошенко <...>. Хтозна... Було що згадувати. Ні! Не заздрив Вітасик Граціанському. Анітрішечки! Навпаки. Було йому щиро Граціанського жаль. І він сказав про це Жені. І Женя з цим погодився» [5, с. 130].

В. Нестайко вбачав основною місією письменника *виховання* совісті у юного читача, що має бути зроблено майстерно й непомітно [6, с. 121]. Щоправда, погляди автора щодалі еволюціонували; це позначилося на вже осучаснених, адаптованих перевиданнях його «Тореадорів...» та інших творах для дітей, позбавлених «соцреалістичного» глянцю.

Так, «Ковалі щастя, або Новорічний детектив» (2011) [7] – детективна історія, сюжет якої розгортається напередодні Нового року в казкових координатах (Гора Вічності, Чарівний Замок Годин, Казкове Детективне Бюро) з фантастичними персонажами (Дід Мороз, Ковалі Щастя, детектив Бровко Барбосович, Зландій та ін.). Письменник вдало експлуатує у творі риси детективу: динамічність розгортання подій, несподіванки, яскраві персонажі, таємниця, злочин, атмосфера гри, розслідування, торжество справедливості, небезпечні захоплюючі пригоди, накладаючи на них казку.

Детективна лінія пов'язана з різноманітними версіями у процесі розслідування, переслідування злочинців, арешту. Вони занурюють читача в лабіринт «кримінальних» подій, у такий спосіб розважаючи його й надаючи оповіді емоційної зарядженості. Чарівні стереотипи оповіді формують казковий хронотоп (Гора Вічності, Чарівний Замок Годин, Казкове Детективне Бюро), фантастичні персонажі, які вибудовані відповідно до канонів фольклорного чарівного первня з притаманними позитивними (Дід Мороз, Ковалі Щастя, детектив Бровко Барбосович) й негативними (Зландій, Посіпака, Баба Свистуха та ін.) рисами. Згідно з казковими законами у творі відбувається протистояння сил добра і зла, у творі повсякчас нагадує про себе атмосфера дива: чаклування, перевілення, фантастичні пригоди, миттєві переміщення персонажів у просторових координатах тощо.

Синтез казки й детективу дав можливість запропонувати читачам (дітям дошкільного та молодшого шкільного віку) зразок своєрідної креативної гри, у якій мета досягається завдяки органічній співдії автора, персонажів і реципієнта з використанням кмітливості, казкового антуражу, незвичних речей і обставин. Загальній святковій тональності твору відповідає його мовне оформлення. У казці велика кількість діалогів, насичених емоційно-зарядженою лексикою, віршованими замальовками. Вони суголосні загальній тональності, сприяють активізації читацької уваги:

Обравши формат пригодницько-детективної повісті, при цьому дотримуючись основних конструктивних жанрових канонів – мотив таємниці, загадки, злочини, переслідування, карколомні пригоди, сюжетність нарративу, система логічних доказів (що позначилося на неабиякому попиті цих творів читацькою аудиторією), В. Нестайку вдалося вивести діалог із читачем на якісно новий змістовий рівень. Актуалізуючи важливі для підлітків проблеми (міжособистісне спілкування, пошук власної ідентичності), він відмовився від шляху примітивізації оповідної форми, наповнив її арсеналом тих засобів і прийомів, що дають підстави говорити про неї не як про канонічну модель «масової детективної літератури» для розваг, а як про таку, що дозволяє у звичному для читачів комунікативному форматі порушувати важливі, глибокі й актуальні для них проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вольский Н. Загадочная логика. Детектив как модель диалектического мышления [Електронний ресурс] / Н. Вольский // Методолог : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://metodolog.ru/00926/00926.html>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.05. 2020.
2. Всеволод Нестайко: про дитинство і дорослішання [Електронний ресурс] // Українська мова та література : підготовка до ЗНО і не тільки : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://zno.if.ua/?p=5029>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 20.04.2020.
3. Кизилова В. В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини ХХ століття : монографія / В. В. Кизилова. — Луганськ : Видавництво ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. — 400 с.
4. Костюхина М. Дела и ужасы детского детектива [Електронний ресурс] : детское чтение / М. Костюхина // Издательский дом «Первое сентября» : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://lit.1sept.ru/article.php?ID=200700611>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 12.05. 2020.
5. Нестайко В. З. Таємничий голос за спиною : неймовір. детективи для серед. шк. віку : повісті / В. З. Нестайко ; худож. Ю. Кособукін.— Київ : Молодь, 1990. — 303 с. : іл.
6. Нестайко В. Чому я пишу для дітей / В. З. Нестайко // Література. Діти. Час. — Київ, 1989. — С. 121–126.
7. Нестайко В. З. Ковалі щастя, або Новорічний детектив / В. З. Нестайко. — Київ : Майстер-клас, 2011. — 48 с.

КОСЕНКО Інна Миколаївна,
завідувач відділу обслуговування
дошкільників та учнів 1-4 класів
КЗ «ОБД» Черкаської ОР

Серйозні справи веселих пригод: твори В. Нестайка як інструмент залучення дітей до читання

Сучасні реалії життя кидають неабиякий виклик дорослим у прищепленні дітям любові до читання. Інтернет і соціальні мережі забирають багато часу, що, погодьтеся, не додає нашим дітям грамотності й не розвиває мислення. Однак із цим явищем можна і треба боротися, якщо ми мріємо, щоб наші діти вирости ерудованими людьми, щоб знали, до прикладу, що Наполеон – не тільки назва торта, а Бетховен – не тільки кличка собаки з відомого серіалу.

Прищепити любов до книги нелегко, якщо дитина навідріз відмовляється читати. Тут прийде на допомогу і приклад батьків у читанні, і читання сімейне, і обговорення прочитаного з дітьми. Але має право на життя також думка, що якщо дитина не хоче читати, значить ще не знайшла для себе тієї цікавої книги.

Коли до нас, бібліотекарів, звертаються батьки за порадою, що обрати дитині для читання, то найпершою пропозицією є твори Нестайка. Читати книги Всеволода Зіновійовича ніколи не нудно: кожна книга наповнена теплим гумором, добром, захопливими пригодами. А Нестайкові пригоди завжди пов'язані з дружною і безмежною фантазією. Звісно, у кожній є завуальовані виховні моменти, що важливо для небайдужих батьків, але подані вони легко, ненав'язливо, без надмірного моралізаторства. Тим-то й припадають до душі і дорослим, і дітям.

Наприклад, маленький журавлик («Пригоди журавлика»), щоб знайти свого друга чижика, обходить пастки підступного kota, долає небезпеки великого міста і зрештою стає справжнім героєм.

А казка «Пригоди близнят-козенят»! Її неодмінно потрібно читати наймолодшим. Кожен впізнає себе у хлопчиках, яким не до вподоби було

вмиватися, чистити зуби, їсти манну кашу. І це небажання призвело до неймовірних пригод, після яких дітлашня дійшла висновку, «яке то щастя – жити на світі і мати таку гарну, лагідну маму і такого веселого велетня тата...І якщо слухатися маму – все завжди буде гаразд».

Чи «Тореадори з Васюківки» – неперевершений твір в українській літературі. Ця трилогія – присвята вірній і відданій дружбі. Хто з нас, читаючи «Тореадорів», не мріяв мати таких вигадливих, смішних, невтомних у пошуках пригод, готових підставити плече друзів, як Ява і Павлуша!

У 2020 році книголюби відзначають знаменну подію – 90 років від дня народження Всеволода Зіновійовича Нестайка – улюбленого письменника не одного покоління українських дітлахів і дорослих. Ця подія для нас, бібліотекарів, є ще однією можливістю для пропагування творів улюбленого автора. Черкаська обласна бібліотека для дітей долучилася до святкувань низкою інформаційних заходів. Це і висвітлення події в літературному календарі, і створення тематичної полицьки «В.З. Нестайку – 90» у рубриці «Календарик-нагадайлик» книжкової виставки «Часу не гаймо – книжку читаймо!», де мали можливість продемонструвати дітям серед інших книг «Пригоди близнят-козенят» 1972 року видання. Літературна година «Зі скарбниці української літератури. Всеволод Нестайко» знайомить дітей не тільки з творчим доробком дитячого письменника, а й подає цікаві саме для дітей біографічні відомості. Як писав сам автор, у його дитинстві було надто мало радості, тому він намагався компенсувати її у своїх творах, де є все для щасливого дитинства – гумор, веселощі, дружба, добро.

До ювілею знаменитого письменника відділ обслуговування дітей дошкільного віку та учнів 1-4 кл. підготував особливу подію – мандрівку до навчального закладу мрії: літературну гру-подорож «День відкритих дверей Лісової школи». Як виявилось, наші маленькі читачі зовсім не проти отримати освіту в спеціалізованій музичній школі посеред лісу, де уроки відбуваються лише влітку та ще й у компанії мешканців хашів. Саме її описав у книжці «Дивовижні пригоди в лісовій школі» Всеволод Нестайко. Ця казкова повість у відділі обслуговування наймолодших читачів користується найбільшою популярністю з-поміж інших творів автора. Саме її ми пропонуємо вимогливим батькам, щоб пробудити в дитині інтерес до читання. І можемо з упевненістю сказати, що попадання стовід-

соткове. Тому, коли зародилася ідея створення літературної гри за творами Нестайка, вибір природно впав на «Лісову школу».

Гра призначена для учнів 2-4 класів. Оскільки рівень знань цих категорій учнів різний, то і деякі завдання продумані у 2-х варіантах – для молодших і старших учасників.

Отже, все дійство відбувається у «лісі». Учасники діляться на команди (групи) в залежності від кількості учнів у класі, загалом не більше 6 груп (групи Косі Вуханя, Кольки Колючки, Михайлика Ведмеденка, Раїски Мняу, Вірочки Вивірчук, Соні Лось).

Командам оголошується мета змагань – до Лісової школи будуть прийняті учасники тих команд, які наберуть не менше, наприклад, 60 балів. Змагання – не що інше, як один день навчання в школі за розкладом:

1. Урок ведмежої мови
2. Урок лісознавства
3. Урок лісової математики
4. Урок лісографії
5. Урок лісторії
6. Урок сольфеджіо
7. Урок фізкультури

Однак існує суттєва відмінність у тривалості уроку: він закінчується тоді, коли всі команди справляються із завданням (а це щонайбільше 5 хв. Зайве казати, що така тривалість дітям дуже до вподоби).

Учасникам також оголошується принцип оцінювання завдань: за 12-бальною системою, як і у звичайній школі, але підхід до оцінювання кожного уроку індивідуальний – деякі уроки оцінюються виключно за правильність, інші – за швидкість. Табелю класу вивішується на дошці, у нього вписуються бали після кожного уроку. Наприкінці гри усі бали сумуються і визначаються команди, які прийняті до Лісової школи (як правило, це всі команди).

Уроки «проводять» учителі Лісової школи (бібліотекарі їм допомагають). Тут нам стають у пригоді технічні засоби (проектор, екран) і прекрасні ілюстрації Валерія Харченка до казкової повісті, що вийшла друком у видавництві «Школа», які демонструються на екрані. Мета кожного

уроку-змагання благородна, і на цьому акцентується увага дітей: учасники допомагають комусь із персонажів казки.

Під час уроку ведмежої мови, допомагаючи двієчнику і хулігану Вовчику Вовченку підтягнути свої знання, діти добирають кумедні синоніми до слів на позначення тварин (лис – крутихвіст, вовк – сіроманець та ін.). Для старших учасників завдання складніше: підібрати українські відповідники до слів іншомовного походження (аеропорт – летовище, бібліотека – книгозбірня, галстук – краватка, голкіпер – воротар...).

Лісознавство передбачає знання слідів різних мешканців зеленого царства для молодших учасників, для старших – знання пернатих мешканців лісу. А допомога знадобилася Бровку Барбосовичу – новоспеченому лісовому детективу, адже він нічого не знає про ліс, бо мешкав у місті.

Під час лісової математики діти прокладають шлях у математичному лабіринті, допомагаючи відшукати Косі Вуханю викрадений портфель.

А інопланетні створіння і зовсім потрапили в халепу, розшукуючи вулкан Петекатепопль. Отож на уроці лісографії учасники отримують завдання розговорити «німу» карту: намітити для прибульців маршрут.

Завдання на уроці лісторії – розібратися в генеалогії «історичного» персонажа Діда Мороза.

Урок сольфеджіо спонукає малечу уважно дослухатися до голосів восьми музичних інструментів (і впізнати їх у записі).

А фізкультура від Макака Макаковича викликає в учасників непідробне захоплення: потрібно якомога точніше повторити фітнес-рухи з екрана.

Таке веселе навчання неабияк розважає дітлахів, змушує їх пригадати усе, що вони до цього часу вивчили у своїй реальній школі. Але це лише одне із завдань гри. Головна мета заходу – залучення дитини до читання. Тим, хто з якихось причин ще не розгортав твір Всеволода Нестайка, граподорож відкриває дивовижний світ цього автора й демонструє, якою корисною та яскравою може бути якісна вітчизняна література для малюків. І ще один висновок, до якого ми підводимо читачів кожним нашим заходом – читання робить людей добрішими, і ця думка напевне стосується творчості В.З. Нестайка.

КУМАНСЬКА Юлія (Юля Смаль),
письменниця, дослідниця дитячої
літератури

Нестайкова екологія: екологічні мотиви у творчості Всеволода Нестайка

У період епідемій, танення льодовиків, парникового ефекту й забруднення всіх сфер людського життя особливо важливо проговорювати екологічну тему не лише в педагогічному, а й в естетичному, літературному, філософському аспектах. Література та літературознавство, які ще нещодавно були замкнені в собі як цілком самодостатня наука, мусять усе глибше та активніше співпрацювати з іншими дисциплінами, особливо з дисциплінами природничого спрямування – природознавством, краєзнавством, екологією тощо. Співпраця таких наук у сучасному світі є і органічною, і оптимальною, оскільки дозволяє досягнути глибини екологічних процесів, взаємодій із художнього боку, дозволяє маленькому читачеві занурюватися в світ чарівної книжки, непомітно формуючи в такий спосіб правильні екологічні, природолюбні установки. Дитинство – період найактивнішого пізнання себе і світу, і книжки для дітей призначені не лише для формування читацьких навичок чи естетичного сприйняття, а й для формування основних життєвих принципів, правил, знань про природу, її явища, світ довкола себе.

Сьогодні людство на порозі багатьох глобальних проблем – харчова, фінансова, екологічна кризи зависли над нами дамокловим мечем. І наше завдання як дорослих – батьків чи вчителів, письменників чи просвітників – виховувати дітей так, щоб майбутні покоління ще мали планету, на якій можна жити; щоб мали ресурси, якими можна користуватися; щоб тішило чисте небо, яскраве світло, густа смарагдова зелень лісів, дзеркальна блакить рік та озер.

Можна щиро сказати, що українська література має тривалу просвітницьку природолюбну традицію. Згадуючи наших класиків Григорія Сковороду («В город не піду багатий – на полях я буду жить...»), «Гей поля, поля зелені...»), Тараса Шевченка («Садок вишневий коло хати», «Зоре

моя вечірня..» (вступ до поеми «Княжна»), письменників наступних епох, треба підкреслити особливе плекання художнім словом краси природи, виховання любові та поваги до природи й важливості спостереження за природою. Спадкоємність таких традицій триває століттями. Так, Олена Пчілка, яка писала твори спеціально для дітей, публікувала їх в українському часописі «Україна молода», часто презентувала свої природничі, етнографічні та краєзнавчі знання у форматі сценарію (як «Сонмрія, або Казка зеленого гаю»). У ХХ столітті попри непрості злами історії письменники продовжували цю славу традицію (ще не називаючи її модним словом «екологічна»): Оксана Іваненко, Наталя Забіла, Віктор Близнець, Всеволод Нестайко – десятки славетних прізвищ людей, які несли в дитячі душі світло екологічного сприйняття природи та світу. Зірка Мензатюк, Олесь Ільченко, Леся Воронина – наші сучасники, які продовжують цю непросту працю виховання, викохування в дітях екологічного сприйняття того, що відбувається навколо нас. Важко недооцінити вплив літератури для дітей на цей аспект освіти та виховання. Адже дитячий письменник – це ледь чи не перша людина, яка пояснить, що не можна волати у лісі, бо там птахи виводять пташок; не можна ображати дерева, бо вони – наш порятунок; не можна ламати квітів, палити вогонь, порушувати правила знаходження на природі.

Добрим ґрунтом є надбання класика сучасної української літератури для дітей В. Нестайка, твори якого були улюбленою лектурою для багатьох поколінь.

В. Нестайко як екологічний просвітник, як людина, яка багатьом уперше сказала, «як треба берегти рідний ліс, які в ньому ростуть дерева, рослини, які живуть звірі й пташки, чим вони цікаві» [3, с. 13] (насправді це Лисавета Патрикіївна з повісті-казки «Незвичайні пригоди у лісовій школі» (1981) розповідала учням лісової школи, але ж добре пережити ці події разом із ними). Мамонт Африканович розказує дітям «про прадавні доісторичні праліси, де жили різні химерні плазуни і велетенські динозаври, шаблезубі тигри і печерні ведмеді, волохаті носороги і літаючі щури» [3, с. 13–14].

В аналізі екологічних складників у творчості В. Нестайка доречно насамперед виокремити повість-казку для старшого дошкільного та молодшо-

го шкільного віку «Дивовижні пригоди у Лісовій школі» (1981) та повість-казку «Пригоди журавлика» (1986), оскільки, описуючи життя тварин у лісі чи на болоті, їхні звички (страх зайчика, танці журавлика, колючість їжака, підступність лиса і хижу натуру вовка) посеред живої природи, В. Нестайко тут найближче до екології як науки. Бо екологія – це наука про взаємодію видів між собою та з довкіллям. Так, у творі «Незвичайні пригоди у лісовій школі» спостерігаємо тварин у їхньому природному становищі, а от «Пригоди журавлика» – це більшою мірою книжка про взаємодію людини і природи, про утримання диких птахів у неволі, неприпустимість цього, про поганих господарів домашніх тварин. Екологічна оповідка зводиться до того, що журавлик рушає в Київ визволити свого друга чижика з клітки, а паралельно розв'язує своєрідне екзистенційне питання, чи конче журавлям журитися самим і приносити іншим смуток.

І в повісті-казці «В країні сонячних зайчиків», і в її продовженні – «В країні місячних зайчиків» йдеться про світло як джерело життя, про його хоч казковий, але реальний вплив і важливість (світло насправді сприяє фотосинтезу, без світла життя на нашій планеті не існувало б). Шкода оминати вирощування хлорели Фарадейовичем для запускання її в річку. «Хлорела – зелена фотосинтезуюча водорість, – отримуємо ми важливе екологічне знання від письменника в жартівливій формі. – Нею не лише можна нагодувати риб та інших живих організмів, нею ще можна збагатити воду киснем, очистити її від забруднення» [4, с. 60]. До речі, біологічний спосіб очистки води – важливий науковий концепт, яким учені справді користуються.

У повісті-казці «Незнайомка з країни Сонячних зайчиків» (1988) описана класична екологічна ситуація. Вася Глечик переходив дуже брудну річку і пригадував, як вони з друзями кидали сміття в іншу річку. В кінці броду Вася порізав ногу об бляшанку, дуже схожу на ту, яку він сам колись кинув. Це красномовний посил письменника кожній дитині: будь ласка, не кидай сміття у воду, ти робиш її брудною, вода потрібна всьому живому і тобі теж; бережи природу, бережи воду, бережи світ.

Від В. Нестайка практично кожен український школяр останнього півстоліття дізнався, що «омела – це рослина-паразит. Вона росте на дереві і п'є з нього соки. Може ти бачив на гілках деяких дерев зелені густі шапки –

немов пташині гнізда? Влітку вони ховаються серед листя і малопомітні. Проте їх добре видно взимку та восени, коли дерева стоять голі, безлисті. В народі її називають відьминою мітлюю. Тому що це справді диявольська рослина» [1, с. 70]. У художній формі подавав В. Нестайко природничі знання, потрібні в майбутньому, щоб розібратися – де друг, а де ворог.

Образ, з яким асоціюється для читача письменник В. Нестайко, – це його «лісовичок Боровичок», який «усміхався, радіючи. Він-бо дуже любив ліс і його мешканців і завжди дбав, щоб усі жили дружно, весело і щасливо» [3, с. 86]. Спадком В. Нестайка є не лише десятки неймовірних казкових історій, а ще й ціла екологічна енциклопедія для дітей: тільки треба знати, де ту екологію шукати: «тисячолітній дуб» на сторожі казкових звірят – екологічний охоронець лісу; діти дізнаються, що дуб століттями виробляє кисень для дихання, а в його зеленому листі живуть десятки видів живих організмів. А Вася Кицин не сподобався Рудикові та Вовчикові, бо «взагалі весь вовчо-собачий рід здавна котячого роду не любив» [2, с. 8].

Необхідно зауважувати маленьким читачам важливість екологічних знань, що в такій доречно казковій формі подає В. Нестайко – письменник, який багатьом прищепив і любов до читання, і сильну любов до природи, повагу до її ресурсів.

Так чи інакше, а в часи пластикових островів в океані, сміттєзвалищ, розмір яких, як велетенські міста, змін клімату і палких дитячих промов, як-от виступ Грети Тунберг в ООН, людство не може ігнорувати проблеми природи, не може і далі бавитися в царя природи. Чому б нам не почати з найпростішого і не захопити майбутні покоління ідеями В. Нестайка?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Нестайко В. В країні сонячних зайчиків. Київ : Країна мрій, 2014. 112 с.
2. Нестайко В. Дивовижні пригоди в лісовій школі : Секрет Васи Кицина ; Ененолик, Уфа і Жахоб'як. Харків : Школа, 2011. 128 с.
3. Нестайко В. Незвичайні пригоди у лісовій школі. Київ : Веселка, 1981. 86 с.
4. Нестайко В. Тореадори з Васюківки : трилогія про пригоди двох друзів. Київ : Абабаламага, 2015. 544 с.

– Як ви ставитеся до Нестайка, його живого світу природи, і чи вплинув він на вас як на дитячого письменника?

– До творчості Нестайка я звісно ставлюся з повагою і захопленням. Мені здається, – може це прозвучить парадоксально, – що деякі письменники, які є «народженими на асфальті», є дітьми міста, дуже гостро і точно відчують природу – мабуть через брак тієї природи в містах. Нестайко здається мені таким. Для нього діти серед природи – радість, пригоди, веселощі, якесь вічне літо і спогад про таке літо. Може в цьому сенсі його книги і підсвідомо залишилися в пам'яті. Не повчати, а показувати – ось чому навчили книги Нестайка. І навіть Пан Морок, що спочатку здається страшним, виявляється таким, якого можна здолати. Бо Сонце – це і є основа природи. Такий, я б сказав, «ноосферний погляд» письменника є напучуванням на все *життя* (Олесь Ільченко, письменник, автор природознавчих, пізнавальних книжок для дітей, біолог, географ);

– Напишу чесно. Я належу до того покоління, яке читало твори Нестайка в їхніх перших тиражах, яке існувало в тих же реаліях, що і його знамениті тореадори. І от власне його тореадорів я не сприйняла... через кукурудзу. Пам'ятаєте, яка вона в нього? Буквально ліс, у якому заблудилися хлопчики. Коротше кажучи, хрущовська «цариця полів». Коли щодня після школи йдеш у сільський магазин і вистоюєш у ньому дотемна, аби купити дві глевкі, наполовину з горохом хлібини, ода кукурудзі не надто тішить... «Тореадорів» я перечитала вже дорослою, ось тоді оцінила і гумор, і дотепний динамічний сюжет. Дуже добре, що нинішні читачі сприймають оту «кукурудзяну» пригоду як оду родючості українській землі, її прекрасній природі, мальовничості. А от Нестайкових сонячних зайчиків я любила – з животворною силою сонця, що перемагає хвороби і всіляку нечисть. Але загалом, як на мене, сільську дитину, Нестайкові твори вели у світ міського життя; світ природи ж для мене – це була Оксана Іваненко з її пізнавальними «Лісовими казками», з природничою повістю «Куди літав журавлик». (Зірка Мензатюк, дитяча письменниця, авторка багатьох творів для дітей з екологічною складовою).

Жанна Кунцяк, завідувач відділу обслуговування дітей дошкільного та молодшого віку Національної бібліотеки України для дітей

Візерунок уяви та фантазії від Всеволода Нестайка

«Коли я став по-справжньому дорослим, мені страшенно захотілося повернутися назад у дитинство – догратися, досміятися, добешкетувати... Вихід був один – стати дитячим письменником».

В. Нестайко

Так прийшов у нашу дитячу літературу Всеволод Нестайко, «сонячний класик», автор, чії твори для дітей увійшли до золотого фонду дитячої літератури, і на книжках якого виросло не одне покоління читачів. Ще маленькою восьмирічною дівчинкою я дуже захоплювалася читанням. Про це знали усі друзі моїх батьків, і на день народження вони зробили мені чудовий подарунок – книги В. Нестайка «Одиниця з обманом» та «П'ятірка з хвостиком». Сказати про те, з якою швидкістю я їх прочитала, зараз важко згадати, але пам'ятаю, що всі дивувалися. Настільки веселих, дотепних, пригодницько-детективних, мудрих книжок мені ще не траплялося! І саме вони та їх автор вплинули на подальшу мою дружбу з книгою і сформували мій читацький смак. Думаю, що і не тільки мій. Дотепер люблю пригоди, детективи та таємничі історії. Невже могла тоді подумати восьмирічна дівчинка з Івано-Франківська, що пройде деякий час, і вона зможе зустрітися зі своїм кумиром? Виявляється, мрії здійснюються! Вже працюючи у нашій бібліотеці, мені доручили провести зустріч в актовій залі із Всеволодом Зіновійовичем з нагоди його 75-річчя. Я дуже хвилювалася, бо думала, що такий відомий письменник не дуже охоче буде спілкуватися із звичайним бібліотекарем. Та я помилилася – настільки тепло, гостинно, привітно та радісно зустрів мене Він! Настільки просто та легко було з ним спілкуватися!

Тоді я зрозуміла, за що так люблю його твори – при своїй «дорослості» він залишився таким, як його герої. Вже згодом, читаючи біографію В. Нестайка, я знайшла підтвердження цьому, адже він так і говорив: «Я пишаюся, що не вийшов із дитинства і зберіг дитячу душу. Це підтримує мене в нашому жорстокому світі і дає сили творити». І дійсно, усі його твори сонячні, життєствердні, сповнені дитячої щирості й мудрості; вони виховують у дітях тільки позитивні якості: дружбу, взаємодопомогу, щирість; несуть у собі заряд довірливості та доброти. Саме тому він і залишається одним із найчастіше друкованим та найбільш читаним і затребуваним автором у дитячих бібліотеках. Оповідання, повісті, казки і п'єси письменника видавалися 136 разів багатьма мовами світу (з них 53 видання в незалежній Україні) загальним накладом понад два мільйони примірників.

Із досвіду роботи нашої бібліотеки можемо впевнено сказати: прочитавши будь-яку одну книжку В. Нестайка, рекомендовану бібліотекарем, маленькі читачі зазвичай вже не можуть зупинитися та із захопленням знайомляться з іншими творами письменника. Особливою популярністю у відділі для дітей дошкільного та молодшого віку беззаперечно користуються казки серії «Дивовижні пригоди у лісовій школі», трилогія «В Країні Сонячних Зайчиків», «Пригоди Журавлика», «Дивовижні пригоди незвичайної принцеси», повісті «Одиниця з обманом», «Загадка старого клоуна», «Пригоди Грицька Половинки», трилогія «Гореадори з Васюківки». У Національній бібліотеці України для дітей щороку проводиться Всеукраїнський моніторинг «Книга року», під час якого досліджуються питання, пов'язані з читанням дітей, відстежуються нові тенденції сучасної вітчизняної та зарубіжної літератури, а також пов'язані з ними зміни читацьких уподобань. Таким чином вдалося визначити рейтинг 10 найвідоміших книг «Книга року – 2018». Серед користувачів, які відвідують обласні бібліотеки для дітей, трилогія «Гореадори із Васюківки» В. Нестайка опинилась на IV місці. Серед відвідувачів районних бібліотек повість-казка «Дивовижні пригоди в лісовій школі» – на VII місці. У бібліотекарів-експертів із різних дитячих бібліотек було своє бачення популярності книг у читанні дітей, що увійшли в першу десятку «Книга року – 2018», але тут можна спостерігати єдність читацьких інтересів, бо ці ж книги так само увійшли в рейтинг найкращих і серед дорослих респондентів. А це значить, що твори письменника цікаві не тільки дітям, а й дорослій читаць-

кій аудиторії, бо і ми, дорослі, інколи мріємо потрапити в дитячий світ, насичений неповторним гумором, сповнений світлом та добротою.

Чому ж така популярність письменника і сьогодні? Відповім. Всеволод Зіновійович ніколи не боявся експериментувати, змінюватися, ставити перед собою нові цілі та завдання. Крокуючи у ногу з часом, він почав виконувати у своїх творах сучасні досягнення техніки, адже в його персонажів з'являються комп'ютери, мобільні телефони. А раніше написані книжки він перевидав у нових сучасних редакціях. Наприклад, в «Тореадорах з Васюківки» радянські пісні з радіоприймачів у київських піонерів, які завітали до Васюківки, замінили на джаз, а прислівник «здорово» – на «класно». Було виконано справді ювелірну роботу, яка навіть у дрібницях наблизила цей геніально-веселий роман до сучасних дітей. За життя Всеволод Зіновійович дуже багато спілкувався зі своїми юними читачами: зустрічався в школах, бібліотеках, отримував сотні листів з відгуками дітей та їхні малюнки, писали й цілі класи, батьки й учителі. І саме вони підказували йому, про що хочуть читати, яких героїв хочуть бачити, просили продовження вже написаних історій. А деколи і самі ставали прототипами його героїв! Письменник прислухався до дитячих думок, до їхніх побажань. «Наша класична література майже вся сумна й трагічна, бо сумна доля України, – розповів Нестайко в одному з інтерв'ю газеті «День». – А дітям обов'язково потрібні позитивні емоції. Тільки оптимісти зможуть будувати вільну незалежну державу». Без сумнівів можна сказати, що Всеволод Нестайко осяяний любов'ю найщиріших українців з усіх куточків нашої держави. Та й не тільки любов'ю його улюблених «маленьких жевжиків», а й тих кількох поколінь, які вже виростили за 60 років, упродовж яких автор займався літературою. Деякі з його перших читачок уже стали бабусями. Хай який плинний час, але справді вартісне в ньому не розчиняється, передається наступним поколінням, перечитується, переживається заново.

Мандруйте світом дитячих книжок Всеволода Нестайка, пізнавайте дитячий світ з його радощами і прикрощами, засвічайте сонячні промінчики у дитячих душах, бо від нас, бібліотекарів, залежить шлях дитини до книги.

«І нехай мої Ковалі щастя накують дітям України і взагалі усім дітям багато щасливих часів і безліч хвилинок-щастинок», – так бажав В. Нестайко.

МАРЧЕНКО Ірина Миколаївна,
провідний методист, відділу науково-
методичної роботи та бібліотечного
маркетингу КЗК «Донецька ОБД»

Казкова тусовка у бібліотеці – шлях до виховання добротою

Проблема формування високоморальної особистості завжди була надзвичайно актуальною. Педагоги-гуманісти стверджують, що закладене в кожну дитину зерно доброти – найвищої абсолютної загальнолюдської цінності – у майбутньому неодмінно проросте добром для усього світу. Недооцінка виховання моральних якостей обертається вадами суспільства. Сьогодні дефіцит моральності став джерелом багатьох протиріч, які спостерігаються у нашому житті. Усе частіше зустрічаються прояви байдужості, нетерпимості, агресивності серед людей, що робить процес виховання моральних якостей у дітей особливо необхідним. Ми всі прагнемо, щоб наші діти допомагали іншим людям і не були жорстокими або упередженими з тими, хто їх оточує.

Донецька обласна бібліотека для дітей постійно шукає нові нестандартні, інноваційні форми роботи з виховання у дітей таких понять, як благородство, любов, чуйність, щедрість, великодушність, доброзичливість, ніжність, уважність, співчуття та співпереживання. Для цього потрібно знаходити моральні заходи, що торкалися б чуттєвого в усьому новому та цікавому – серця дитини. Для читачів молодшого віку першим прикладом, де добро, незважаючи на всі складні обставини та перепони, завжди перемагає, звичайно є казки. Не виняток і казкова повість «В країні сонячних зайчиків» Всеволода Нестайка. Але ця книгу відрізняється від інших ще й авторським теплом, яке зігріває душу юного читача на кожній сторінці. На книгах Всеволода Нестайка зростало не одне покоління дітей, а разом із ними й дорослих. Світлішої книги про фантастичні дитячі пригоди, книги, яка викликає теплі й добрі почуття, годі й шукати. Книга-казка «В країні сонячних зайчиків» вчить бути небайдужим до інших, викликає радість, бажання докласти усіх своїх зусиль, аби у світі було якомога менше зла. Тому для малень-

ких читачів було проведено Казкову тусовку «У Палаці Чарівних Казок» за книгою Всеволода Нестайка «В Країні Сонячних Зайчиків». Захід було проведено для постійних читачів, яким дуже подобається «тусоватись» у бібліотеці. Вони відвідують усі заходи, майстер-класи, беруть участь у конкурсах та постійно очікують на щось нове від бібліотекарів, твердо впевнені в тому, що у бібліотеці нудно не буває. Як Почесні гості на казковій тусовці були присутні й дорослі – батьки наших маленьких читачів. Їм дуже сподобалося тусоватись у «Палаці Чарівних Казок». Вони долучилися до заходів та активно вболівали за дітлахів під час змагань.

Аби створити святковий настрій та особливі казкові обставини, тусовку почали з фейс-вітання. Оскільки кожен захід у бібліотеці має на меті популяризацію книг та залучення до читання, гостей свята познайомили з життям та творчістю письменника, твором «В Країні Сонячних Зайчиків» та розповіли про мешканців Палацу Чарівних Казок. Адже у Палаці жили герої усіх казок, які тільки є на світі. Виявилося, що за книгою письменника хтось із героїв раз у раз зникав із Палацу, а незабаром знову з'являвся. З дивуванням діти дізналися: це вони літали брати участь у казці, яку саме в цей час читала якась бабуся своєму онукові чи онуці. Коли казка закінчувалася, герої поверталися.

Поняття «гарні манери» не тільки демонструє вміння дитини добре поводитися, але і спонукає уважно ставитися один до одного, бажання зробити щось приємне, викликати радісну усмішку, підняти настрій тим, хто поряд. А вміння говорити компліменти дарує радість не тільки тим, хто їх отримує, но і тому, хто висловлює. Діти дізналися, що у Палаці Чарівних Казок живуть дуже поважні люди: дами та кавалери, принци і принцеси, правителі з усіх країн, які добре знаються на гарних манерах. І хоча у нас була цілком сучасна тусовка, але хороші манери не заважали ще нікому, тому принц Чармінг з казки «Спляча красуня» провів для гостей свята етикет-клас «Гарні манери від галантних кавалерів». Вельмишановний принц продемонстрував, як треба робити поклони та говорити компліменти, а принцеса Бель із казки «Красуня і чудовисько» навчила дівчаток робити реверанс. Присутні в захваті повторювали усі рухи. Особливе задоволення діти отримали під час конкурсу кращих компліментів – приємні слова друг від друга почули і хлопчики, і дівчата.

Естет-гра «Як малюють веснянки»

У Країні Ластовинії, жителем якої був Веснянка, мешкають всі-всі руді і веснянкуваті: «Веснянкуваті чоловіки й жінки, веснянкуваті дідусі й бабусі, веснянкуваті діти. І не лише люди – звірі й птахи в цій країні також веснянкуваті: веснянкуваті коні й веснянкуваті корови, веснянкуваті горобці й ворони, веснянкуваті слони, ведмеді й крокодили, веснянкуваті кицьки й собаки. Мало того – навіть комарі й мухи веснянкуваті». Дуже цікаво було послухати дітям про те, хто малює веснянки на обличчях хлопчиків та дівчаток. Усім закортіло бути поцілованими сонячними зайчиками, приєднатися до жителів Ластовинії та стати веснянкуватими, адже так класно ходити з веснянками на обличчі, бути веселим та радісним, бо сонячні зайчики разом із веснянками дарують щастя та гарний настрій і ніколи не вимагають подяки за свої добрі справи, бо дуже скромні. Діти з великим задоволенням намалювали одне одному на обличчі веснянки, а також зобразили їх на обличчях малюнкових тварин, а деякі відобразили їх на смайликах.

До речі виявилася дивна і незвична річ – сонячні зайчики харчуються тільки запахом квітів. І той, хто потрапляє до них у країну, теж переходить на таке харчування. Та головне те, що нюхати квіти дуже смачно і поживно. Тому поважні бібліотекари організували для всіх присутніх Святокове частування «Смачно і поживно». Діти відповіли на питання:

- яка улюблена страва дядечка Яся;
- що їв Веснянка під час обіду на перше, друге та третє;
- улюблена квітка сонячних зайчиків та ін.

Потім усім присутнім пропонували поласувати смачними квітковими стравами. Кухари по черзі заносили у залу зображення квітів, просочені ароматичними маслами. Діти обрали собі блюда-квіти за смаком, оголосили назву квітки, яку обрали, та її корисні властивості.

На спортмайданчику біля Палацу Чарівних Казок Тридцять три богатирі у вільний час грали в футбол, розділившись на три команди. Суддею був Дядько Чорномор. Тут же на спортмайданчику Котигорошко та богатирі Київської Русі постійно тренуються та змагаються у силі та спритності. Тому Котигорошко (читач бібліотеки) заохотив маленьких читачів та їхніх батьків показати завзятість молодецьку, силу богатирську під час Веселих випробувань «Дужі та сміливі».

Сонячні зайчики, як і всі діти, дуже любляють веселощі та розваги й залюбки граються з дітлахами. І хлопчики, і дівчатка були у захваті від гри-розваги «Сонячні Зайчики». Діти розділилися на дві команди. Одна команда за допомогою дзеркал пускала сонячних зайчиків, а інша – спритно їх ловила та навпаки. До речі, ігри та спортивні змагання вчать маленьких грайликів працювати в команді, бути уважними один до одного, діяти добре і злагоджено, щоб досягти успіху.

Випробування були виснажливі, і наші читачі стомилися, а відпочити і відновитися їх запросили у Релакс-зону «Секрети долини щасливих сновидінь». Напівлежачі на м'яких подушках, вони розслаблялися та відпочивали, уявляючи, як ласкаве сонечко зігріло долоньки, ручки, ніжки, животики, щічки – на них посідали сонячні зайчики. Тепло, затишно, приємно. Дітям розповіли, що в Країні Сонячних Зайчиків є Долина Щасливих Сновидінь – вона вкрита ліловими квітами, схожими на тюльпани, тільки на пелюстках у них ніжні бархатисті ворсинки. Ці квіти – одні з перших квітів весни, на землі вони так і називаються – сон. Діти розповіли, що їм наснилося вночі, та поділилися своїми враженнями.

Наприкінці читачам розповіли, чим займаються сонячні зайчики на землі серед людей, яку користь приносять, адже сонячні зайчики завжди там, де вільний, щасливий труд, де радість і сміх. Вони ж існують тільки для того, щоб робити життя людей світлим і щасливим. Читачів познайомили з книжками письменника-ювіляра, й усім їм закортіло зануритися в чарівний, незвичайний світ книжок Всеволода Нестайка, прочитавши його чудові казки.

І малечі, і дорослим дуже сподобалося тусуватися з казковими героями, проводячи чудові хвилинки радості разом із родиною та книгою. Адже це так здорово – робити щось разом із батьками, насолоджуючись миттєвостями близькості. Така спільна діяльність розвиває сімейні традиції, допомагає зформувати та зміцнити невидимі духовні зв'язки в родинному колі. Та головне, що діти і дорослі зробили найважливіше для себе відкриття: коли тобі гарно і ти готовий поділитися цими почуттями з оточуючими – стає легко та приємно, хочеться жити, любити, творити добро людям. У тебе виростають крила, і ти мрієш, щоб цілий світ був щасливий.

МЕФОДЮК Наталія Анатоліївна,
завідувач відділу підліткового читання
Кіровоградської ОБД ім. Т.Г. Шевченка

Творча магія Всеволода Нестайка

Всеволод Нестайко – унікальний письменник, він відіграв надзвичайну роль у становленні української дитячої книжки. Більше 60 років він є не лише найчастіше друкованим автором, а й найбільш читаним і затребуваним. З казковими пригодами письменника діти починають знайомитися ще у ранньому віці і продовжують читати його твори, коли вже стають школярами. Не виключенням є і читачі Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка, яку щороку відвідує понад 12 тисяч дітей різних вікових категорій. З практики можемо констатувати, що майже кожен читач знайомий із книжками автора.

Саме Всеволод Нестайко через свої твори вчив дітей найважливіших життєвих принципів – людяності, доброти, ставлення до проблем із гумором. Тому книжки письменника не втрачають своєї популярності та актуальності й сьогодні. Так, проаналізувавши наявність творів В. Нестайка у книжковому фонді бібліотеки, а це понад 145 тисяч примірників, 0,3 % (400 прим.) складають твори автора. З них маємо різноманітну палітру назв книжок (46 назв), виданих у період з 60-70 років минулого століття і до сьогодення: «Супер «Ліра-3», «КосмоНатка», «Неймовірні детективи», «Кузя, Зюзя і компанія», «Казкові пригоди Грайлика» та ін.

Одним з улюблених творів, що читають діти, є «Тореадори з Васюківки». Саме цю книжку у 1979 році рішенням Міжнародної ради з дитячої та юнацької літератури було внесено до Особливого Почесного списку Г.К. Андерсена як один із найвидатніших творів сучасної дитячої літератури. Не поступається вона своїм місцем і сьогодні – вже багато років поспіль очолює перелік кращих книг року.

Серед перерахованих творів письменника, які є у фонді нашої бібліотеки, найбільшу кількість складають «Дивовижні пригоди в лісовій школі» (48 прим.) та «Тореадори з Васюківки» (46 прим.), які завжди затребувані нашими читачами.

У січні в Кіровоградській обласній бібліотеці для дітей ім. Т. Шевченка стартував букчеллендж для активних батьків «#Кропивницькийчитаєдітям». Він проходить у соціальній мережі та має на меті популяризацію спільного сімейного читання. Підсумки та нагородження переможців будуть оголошені під час урочистого відкриття Всеукраїнського Тижня дитячого читання в області.

Наша бібліотека постійно намагається поповнювати фонд сучасними, оновленими виданнями творів автора, які популяризуємо через різні форми бібліотечної роботи: літературні свята, голосні читання, виставки-презентації творів та створення буктрейлерів (*показ буктрейлера на книгу В. Нестайка «Чорлі»*).

Популяризуйте та читайте дітям книжки Всеволода Нестайка! Адже творча магія автора не просто посилює виховний вплив, стимулює інтерес у дітей до читання, розвиває їхню уяву та креативне мислення, а й дозволяє отримати заряд радості та добра.

ПЕТРЕНКО Ольга Борисівна,

завідувач науково-дослідного

відділу НБУ для дітей

Всеволод Нестайко – лідер читацького інтересу українських дітей: соціологія читання

Всеволод Нестайко – це той багатогранний український письменник, якому вдалося досягти успіху та прийтися до вподоби не одному поколінню читачів – тим поколінням, які зростали протягом того півстолітнього часу, упродовж якого творив Всеволод Зинов'євич, й тим, що зростають сьогодні. Його твори сповнені такої дитячої щирості й мудрості, що їх можна відкривати для себе на будь-якому етапі життя, адже вони про вічні цінності й чесноти в усі часи – дружбу, любов, чесність, справедливість, відкритість, добро.

Дійсно, дитинство не забувається, не забуваються й ті прочитані справжні книги, що витримали випробування часом, запам'яталися та лишили яскравий слід у житті. Про цей факт свідчать відповіді 88 % респондентів-читачів бібліотек для юнацтва віком 14-31 років – учасників Всеукраїнського соціологічного дослідження «Сучасна картина читання юнацтва та молоді» (2011 р.), проведеного Державною бібліотекою України для юнацтва. Переважно цими творами виявилися українські народні казки, казки народів світу, твори братів Грім, Г. К. Андерсена, М. Носова, Марка Твена, А. Гайдара та В. Нестайка.

Зокрема 10% респондентів-користувачів Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва – учасників дослідження, відповідаючи на запитання «Яку книгу чи твір з дитинства Ви пам'ятаєте до цього часу?», назвали «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка; також на твори В. Нестайка вказали 2,8% учасників дослідження Кіровоградської області. Лідером дитячого читання в дитинстві В. Нестайко став і в учасників дослідження Сумської області (1).

Тож скільки поколінь зачитувалися його творами? У першу чергу на це запитання дають відповіді результати соціологічних досліджень із проблем читання української художньої книги Національної бібліотеки України для дітей. Так, за даними комплексного соціологічного дослідження «Читач і українська художня книга» 1988-1989 років книга «Тореадори із

Васюківки» увійшла до списку найбільш популярних у 1988-1989 рр. книг у дитячих бібліотеках країни. Список складався з 62 назв, а відсоток українських авторів у ньому становив 27,4%, відповідно російських – 35,5%, зарубіжних – 37,1%. В окремому списку найбільш популярних українських авторів книга В. Нестайка «Тореадори із Васюківки» посідає 11 місце з 17 наявних (2).

Соціологічні дослідження НБУ для дітей

«Читач і українська художня книга»
(1988-1989)

«Особливості читання дітьми
молодшого шкільного віку
української художньої книги»
(1991- 1992рр.)

У списку найбільш популярних
українських авторів:
на 11 місці

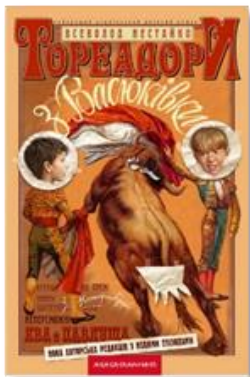

У зведеному списку найбільш
популярних українських
авторів:
2-ге місце

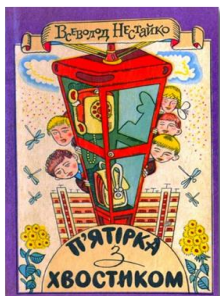
За підсумками II етапу дослідження «Особливості читання дітьми молодшого шкільного віку української художньої книги» (1991-1992 рр.) як

автор В. Нестайко посідає II місце у зведеному списку найбільш популярних українських авторів(3). Саме з 90-х років його «Тореадори із Васюківки» включено до шкільної програми.

Соціологічне дослідження «Українська художня література в читанні дітей-учнів 5-9 класів» 1999-2000 років також показало тенденції читання дітьми книг українського автора В. Нестайка. Збір інформації відбувався шляхом анкетування, в якому взяло участь 1443 респонденти: школярів – 998 осіб, бібліотекарів – 169, учителів – 148, батьків – 228. Так, відповідаючи на запитання «Яку книгу хотів би прочитати?», 40% респондентів-дітей назвали книги українських авторів, серед яких і книги В. Нестайка «П'ятірка з хвостиком», «Незнайомець із 13 квартири».

«П'ятірка з хвостиком», «Незнайомець із 13 квартири».

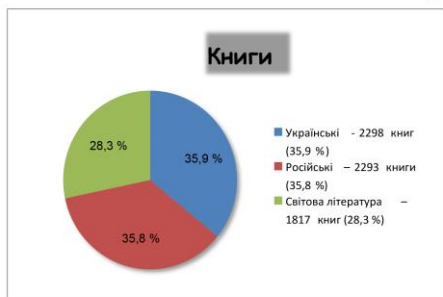
А в рейтингу улюблених українських письменників респондентів-дітей В. Нестайко – на IV місці. Те, що твори В. Нестайка були улюбленими для тогочасної дітвори, підтвердили і відповіді вчителів на запитання «Які саме твори української художньої літератури найбільш популярні серед учнів?». У загальному рейтингу відповідей (286 творів 61 автора) творчість В. Нестайка на II місці. Батьки також вказали, що у списку 106 творів і 31 автора улюблених книг їхньої дитини – «Тореадори з Васюківки» у перших рядках (4).

В. Нестайко – беззмінний лідер читацького інтересу і серед покоління дітей XXI століття. Це підтверджує щорічний моніторинг «Книга року»,

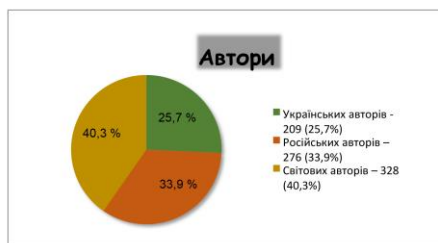
що проводиться з 2000-го року Національною бібліотекою України для дітей у співпраці з дитячими бібліотеками України. Щорічно під час моніторингу опитується від 1500 – 3000 тис. респондентів як дітей, так і експертів дитячого читання – бібліотекарів.

Тож, у 2000 році юні респонденти, відповідаючи на запитання анкети «Яка з прочитаних книг справила на тебе найбільше враження?», назвали 6408 книг 813 авторів, з яких українських авторів – 2298 книг (35,9%), 209 авторів (25,7%), російських – 2293 книги (35,8%), 276 авторів (33,9%); світової літератури – 1817 книг (28,3%), 328 авторів (40,3%) (Діаграма 1, 2).

Діаграма 1

Діаграма 2

Серед усього загалу кращої української книги твори В. Нестайка на V місці. А ще юні респонденти хотіли б мати твори В. Нестайка в домашній

бібліотеці. Бібліотекарі-експерти також вказали на те, що найбільшим попитом серед дітей у 2000 році користувалися твори В. Нестайка (5).

Аналіз читання у 2001 році показав, що «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка (вказувалися 172 рази) посіли II місце як у списку 10 кращих українських книг, так і у «Книзі року – 2001». За версією бібліотекарів-експертів книга очолила рейтинг найбільш популярних у читанні дітей цього року (6).

У 2002 році за даними моніторингу в списку 10 кращих творів із значним відривом лідує «Гаррі Поттер» Джоан. К. Ролінг. Але це зовсім не означає, що веселі і дотепні герої «Тореодорів з Васюківки» менш цікаві українській дитворі. Книга спустилася лише на IV сходинку даного рейтингу. А у рейтингу відповідей бібліотекарів щодо десяти найкращих книг, які користуються найбільшим попитом серед школярів, «Тореодори з Васюківки» В. Нестайка на III сходинці.

Як показали вищезазначені дослідження, сам репертуар дитячого читання 1990-х– початку 2000-х років досить бідний. І тільки у кінці першого десятиліття 2000-х, коли в країні дещо поліпшилася ситуація на книжковому ринку, а також з'явилося молоде покоління дитячих письменників, у дитячі бібліотеки почала надходити нова література. Проведені НБУ для дітей соціологічні дослідження «Моє хобі читання» (2011р.), «Я читаю сучасну книжку українською мовою» (2007р.) та щорічний моніторинг «Книга року» підтвердили факт розширення репертуару літератури для дитячого читання.

Так, дослідження «Книга року – 2008» демонструє в читанні дітей беззаперечне лідерство книги Дж. К. Ролінг «Гаррі Поттер» (названо 157 разів), а оновлений і перевиданий у 2004 році видавництвом «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» твір В. Нестайка «Тореадори з Васюківки» (40 разів) впевнено утримував II місце (7). Такий рейтинг простежується і за результатами моніторингів 2009-2012 рр. Відповідаючи на запитання анкети «Яка з прочитаних українських книг у 2009 році справила на тебе найбільше враження?», читачі назвали 1258 книг, серед яких «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка, вона і посіла I місце (називалася 132). А на кращу книгу діти стали номінувати й інші нові твори В. Нестайка: «Нові пригоди в лісовій школі», «Дивовижні пригоди в лісовій школі». Це підтвердили і експерти-бібліотекарі, за відповідями яких популярність В. Нестайка на той час була неймовірна (8). Тож не випадково за результатами моніторингу

«Краща книга року – 2013» «Тореадори з Васюківки» В. Нестайка очолили список 10 кращих книг року, а серія «Дивовижні пригоди в лісовій школі» посіла IX місце даного рейтингу.

Моніторинг «Книга року – 2014» також підтвердив незгасаючий інтерес дітей до книг В. Нестайка. Його «Тореадори з Васюківки» знову очолили список 10 кращих книг року – 2014. За результатами названих моніторинрів ця книга десять років поспіль очолювала цей список (9).

Результати моніторинрів «Книга року» у 2017–2018 роках показали, що коло літературних інтересів нинішніх користувачів-дітей значно розширилося. На номінацію «Книга року» діти висувують щойно видані книжки сучасних українських авторів або перекладені з інших мов.

І все ж серед усього розмаїття дитячої літератури книга «Тореадори з Васюківки» у 2017 році – на III сходинці даного рейтингу, а у 2018 році – VIII місце у списку 10 найкращих «Книга року-2018». За даними дослідження 2018 року більше за усіх читають твори В. Нестайка користувачі сільських, районних та обласних бібліотек для дітей. Експерти-бібліотекарі також наголошують, що твори В. Нестайка не втрачають своєї популярності і серед нинішнього покоління юних читачів. За їхніми оцінками десятку найпопулярніших серед користувачів-дітей книг у 2018 році очолює саме книга «Дивовижні пригоди в лісовій школі» (10).

Отже, твори В. Нестайка і сьогодні не втрачають своєї актуальності та є найбільш читаними і затребуваними у покоління дітей XXI століття. На сьогодні книги В. Нестайка перекладені 20 мовами світу. А «Тореадори з Васюківки» – шедевр української дитячої літератури – видавалася 136 разів загальним накладом понад 2 млн примірників. Як показують дослідження, це улюблена книжка вже не одного покоління українських дітлахів, вона є настільною в багатьох українських сім'ях. Це та ознака письменницької майстерності, яка має бути взірцем для молоді кагорти сучасних українських дитячих письменників.

СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ

1. Паянок Н. Соціологічні дослідження «Читати модно, читати престижно!» [Електронний ресурс] / Н. Паянок. — Режим доступу: http://www.4uth.gov.ua/library_science/sociological_study/sociological_research.doc. — Назва з екрана.
2. Читач і українська художня книга : підсумки комплексного соціологічного дослідження : бюл. соц служби. Вип. 1 / підгот. Н. Г. Душенчук, Н. М. Загоруйко, Н. В. Казакова та ін. ; Держ. респ. б-ка УРСР для дітей ім. Ленінського комсомолу. — Київ, 1990. — 32 с.
3. Читач і українська художня книга : підсумки 2 етапу комплексного соціологічного дослідження «Особливості читання дітьми молодшого шкільного віку української художньої книги» : бюл. соціол. служби. Вип. 3 / підгот. В. М. Медведєва, Н. Г. Душенчук. ; Держ. б-ка України для дітей. — Київ, 1992. — 39 с.
4. Українська художня література у читанні дітей-учнів 5-9 класів : (підсумки регіонального соціологічного дослідження) : бюл. соціол. служби. Вип. 12 / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. О. Б. Петренко. — Київ, 2003. — 20 с.
5. Книга року – 2000 : бюл. соціол. служби. Вип.10 / Держ. б-ка України для дітей ; уклад. Н.Г. Душенчук. — Київ, 2002. — 12 с.
6. Книга року – 2001 : бюл. соц. служби. Вип.11 / Держ. б-ка України для дітей ; уклад. Н. Г. Душенчук. — Київ, 2003. — 11 с.
7. Книга року – 2008 : бюл. соціол. служби. Вип. 16 / Держ. закл. «Нац. б-ка України для дітей» ; уклад. Н. Г. Душенчук. — Київ, 2009. — 16 с.
8. Книга року – 2009 : бюл. соціол. служби. Вип. 17 / Держ.закл. «Нац. б-ка України для дітей» укл. Н. Г. Душенчук. — Київ, 2010. — 12 с.
9. Книга року – 2014 : бюл. соціол. служби. Вип. 28 / Нац. б-ка України для дітей ; авт.-уклад. О. В. Безручко. — Київ, 2015. — 15 с.
10. Книга року – 2018 [Електронний ресурс] : бюл. соц. служби. Вип. 33 / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. Є. Ю. Подокопна. — Київ, 2019. — 20 с. — Режим доступу: <http://www.chl.kiev.ua/mbm/Book/View/448#page/1/mode/2up>. — Назва з екрана.

ТЯНУТОВА Тетяна Вікторівна, завідувач відділу обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів КЗ «Чернігівська ОБД» Чернігівської ОР

Чарівник країни доброти

Творцем казкової країни в українській літературі для дітей є Всеволод Зіновійович Нестайко, який своїми веселими, дотепними й мудрими повістями й казками щиро ділиться вже не з одним поколінням юних читачів.

Багато років Чернігівська обласна бібліотека для дітей популяризує творчість єдиного з українських прозаїків, який писав тільки для дітей. Долучатися до цікавої подорожі книгами письменника допомагають виставки.

До 90-річчя від дня народження Всеволода Нестайка у бібліотеці організували:

- ✓ виставку-віншування «Улюблений письменник Всеволод Нестайко», окрасою якої були малюнки дітей до казок письменника;
- ✓ виставку-портрет «Чарівник країни доброти», на якій були представлені фото різного періоду його життя;
- ✓ Виставку-challenge «Прочитай 10 книг В. Нестайка за місяць», що викликала інтерес до читання книг автора. Діти змагалися у кількості прочитаних книг, таким чином зробивши виклик самому собі. За кожен прочитану книгу збирали смайлики і отримували подарунки.

Вразила дітей перша книга письменника «Шурка і Шурко» (1956), яка зберіглася у фонді бібліотеки. Її пожовклі листочки читало не одне покоління читачів, у тому числі їхні бабусі та дідусі. А найбільше зворушили книги з автографом письменника. Дуже обережно і з хвилюванням дітлахи роздивлялися книги «Супутник «Ліра-3», «Пригоди близнят-козенят», «Шурка і Шурко».

До ювілею проводився і цикл заходів «Країна дитячих мрій». Зануритися у дивовижний світ його книжок допоміг літературний дайвінг «Сонячна країна доброти». Дітям було цікаво дізнатися, що коли Всеволод Нестайко був маленьким хлопчиком, він страшенно хотів вирости. А вже

дорослим говорив: «А вам, дорогі мої читачі, хочу сказати – не поспішайте, як я колись, швидше виростати. Бо дитячі роки неповторні...».

Наші читачі у захоплені від «дитячого бестселеру» В. Нестайка «Дивовижні пригоди в лісовій школі». У його легкій, життєрадісній, сповненій доброго гумору серії книжок простежується паралель між казковим і реальним світом. У Нестайка комп'ютери – це казк'ютери, смартфоничаріфони, і це надзвичайно цікаво сучасним дітям.

У своїй роботі постійно використовуємо кумедних героїв казкового серіалу: зайчика Косю Вуханя, їжачка Колько Колючку та інших персонажів в інсценівках та ігрових формах роботи під час Всеукраїнського тижня дитячого читання, Міжнародного дня дитячої книги, Дня читання вголос.

На цьогорічне відкриття Всеукраїнського тижня дитячого читання завітають герої з твору В. Нестайка Колько Колючка та Кося Вухань із жартівливою інсценівкою про підготовку до пісенного конкурсу на Євробачення.

Допомагає популяризувати творчість В. Нестайка ляльковий театр «Пізнайко». Сподобалася дітям прем'єра лялькової вистави «Пригоди в лісовій школі». Особливо запам'яталися її герої: сором'язливий Кось Вухань, інтелігентна Пантера Ягуарівна і навіть хуліган Вовчик Вовченко. Кожний із дітей впізнав у персонажах і себе самого, і своїх однокласників.

Для п'ятикласників шкіл міста запам'ятався літературний квест «Всеволод Нестайко. Родом із дитинства». Де тільки не були наші читачі, виконуючи завдання «Нестайко-квесту».

У «Країні сонячних зайчиків» (абонемент відділу обслуговування учнів 5 – 9 класів) та «Лісовій школі» (читальний зал) вони дізналися найцікавіше про улюбленого автора мільйонів дітей усього світу та про його чудові книги. Діти читали, розгадували кросворд, виконували завдання, фантазували в «Таємничому лабіринті» (відділ зберігання, гігієни та реставрації фондів), «Галявині загадок» (відділ інформаційної довідково-бібліографічної роботи) та «Долині фантазій» (відділ мистецтв). Гучна радість перемоги і сльози поразки – так емоційно сприйняли учасники підсумки цієї незвичайної зустрічі.

Відвідувачі бібліотечної Арт-майстерні «Казкова країна сонячних зайчиків» створюють вироби оригамі, малюють ілюстрації до казок письменника, вигадують костюми до інсценівок.

Літературні батли заохочують до досконалішого вивчення творів письменника. Активно використовуємо у своїй роботі аудіокниги творів письменника, зокрема казкові повісті «В країні сонячних зайчиків». У рамках соціального проєкту «Бібліотека – простір для всіх» наші бібліотекарі записали аудіокниги творів В. Нестайка «П'ятірка з хвостиком», «Одинця з обманом» для дітей із вадами зору Чернігівського обласного навчально-реабілітаційного центру № 1.

Ми сподіваємося, що ще більше дітей читатимуть книги неперевершеного Всеволода Нестайка, який якийсь зізнався: «Якщо читали мої книжки, то ви наче мої родичі...».

УСАТЕНКО Леся Василівна, завідувач
бібліотеки-філії № 5 КЗК «Міська дитяча
бібліотека» Криворізької міської ради

Від фантазії і мрії до мудрості і добра

Письменник Всеволод Нестайко – один із найвідоміших дитячих авторів в Україні. Найпопулярніші його твори – трилогія «Тореадори з Васюківки», казки «В країні сонячних зайчиків» та інші. Колеги Нестайка називають його «добрим янголом української літератури».

У своїй статті я хочу поділитися досвідом роботи комунального закладу культури «Міська дитяча бібліотека» Криворізької міської ради.

З метою популяризації творчості Всеволода Нестайка ми використали улюблені фотозони нашого міста «Я люблю Кривий Ріг» та «Я люблю Інгулець», які розташовані у різних районах. Діти і дорослі з величезним задоволенням демонстрували книги улюбленого письменника.

Щоб краще юні читачі запам'ятали біографію Всеволода Зіновійовича, ми знайшли дуже схожого хлопчика, який на деякий час перевтілювався в образ «малого Всеволода». Адже хто, як не дитина, зможе донести до своїх однолітків певний етап свого життя, свої переживання, свої мрії?

Для кращого сприйняття творчості Всеволода Нестайка ми використовували ростову ляльку «Ведмідь» – прототип директора «Лісової школи» Бурмила Михайловича та костюмований персонаж представника вражої сили – Баби-Яги.

«Діти – кращі актори. І дітям, і театру властивий потяг до фантазії, творчості і гри», – говорив Костянтин Станіславський. Хоча ляльковий театр не зовсім інноваційний метод роботи з дітьми, але це гарно працює з маленькими читачами. Презентуючи уривок з твору, бібліотекарі зупиняють виставу на самому цікавому місці, інтригуючи при цьому малечу, та пропонують взяти книгу у бібліотеці і дочитати дома. При цьому ми даємо можливість відчути себе справжніми акторами лялькової мінівистави.

Ігрова форма роботи на сьогоднішній день є найефективнішою, тому що яскраві та динамічні ігри, маленькі деталі краще запам'ятовуються і сприймаються дитячим розумом. Ось ми за і створили допомогою онлайн-

генераторів ребусів і кросвордів власні ексклюзивні матеріали для роботи з дітьми.

Інклюзивна освіта – це актуальна тема для нашого сьогодення, її головною метою є соціалізація дітей з особливими потребами у дитячі колективи, тобто створення сприятливих умов, де дитина зможе відчувати себе особистістю, розвиватися та знаходити нових друзів.

Задля досягнення цієї мети ми у своїй роботі використовуємо різні арттехніки та майстер-класи. За мотивами книги В. Нестайко «Олексій, Веселик і Жар-Птиця» було створено картину «Жар-Птиця», а виготовлення закладок у вигляді героїв Косі Вуханя та Мамонта Африкановича викликали неабиякі позитивні емоції у дітлахів з особливими освітніми потребами.

Всесвітній день читання вголос ми присвятили Всеволоду Нестайку – класику, твори для дітей якого увійшли до Золотого фонду сучасної дитячої літератури. Діти з великим задоволенням долучилися до акції, адже це свято спрямоване на те, щоб спонукати молоде покоління читати книги вголос разом із друзями, обговорювати зміст прочитаного, ділитися враженнями та думками. Чимало книжок з виставки знайшли свого читача.

Скарги на те, що сучасні діти замало читають, сьогодні популярні, як ніколи. І хоча кількість різноманітних способів боротьби з цим жажливим явищем збільшується з кожним роком у кільканадцять разів, очевидною залишається реклама – соціальна реклама, реклама книгарень, бібліотек, видавництв чи певного видання. Головне – красива і якісна, щоб привертала увагу і робила читання модним. Тому ми не сперечаємося з реальними і активно залучаємо інформаційний простір для популяризації книги і масових заходів у бібліотеці, використовуючи при цьому симпатичні рекламні постери. Пости з рекламою заходів, присвячених В Нестайко, ми розмістили у соціальній мережі «Facebook» та більше того – ми ще вели «прямий ефір» заходу книжковий круїз Країною Сонячного добра» в мережі «Instagram», який мали змогу подивитися всі охочі, у тому числі користувачі наших бібліотек-філій завдяки SMART- TV, які ми виграли, беручи участь у конкурсі «Громадський бюджет – 2019».

«А чи знаєш ти автора цієї книжки?» Саме з таким запитанням ми вийшли на вулиці міста, щоб дізнатися, який відсоток дітей знайомі з твор-

чістю Всеволода Нестайко. І в цьому нам допоміг «відкритий мікрофон». Діти та дорослі радо брали участь в опитуванні. І дуже тішить, що майже 93% респондентів із загальної кількості опитаних знають творчість Всеволода Зіновійовича.

«Нестайко був одним із небагатьох українських письменників, які ще в радянські часи писали нормальну дитячу літературу. Його внесок дуже великий, його можна порівняти з кількома офіційними письменниками, які писали щось нормальне для дорослих. Нестайко – автор, який зумів обійти радянські всілякі методи пресу на дітей і писав людські книжки», – каже Тарас Прохасько.

Книги Всеволода Нестайка й досі видають порівняно великими накладами, тож читачі завжди матимуть змогу насолодитися його творами.

ЧОРНОМОРЕЦЬ Лілія Володимирівна,
завідувач відділу обслуговування користувачів ОБД Житомирської обласної ради

«Еліксир радості» від Всеволода Нестайка

*«Дитяча література для дошкільного віку му-
сить бути виключно оптимістичною, доброю,
усміхненою, радісною...».*

Всеволод Нестайко

Наші інноваційні практики і промоція дитячого читанн є найголовнішим завданням бібліотекарів. А чим зацікавити дитину, щоб їй хотілося брати книгу знову і знову? Звичайно ж, захопливим твором. Інтереси в усіх різні, але могу запевнити, що повісті-казки В. Нестайка користуються чи не найбільшою популярністю. У нашій бібліотеці велика кількість шедеврів автора, достатньо примірників, і усі вони користуються неабияким попитом. Маленькі читачі самі вибирають твір до вподоби, і ви б бачили ту радість в очах, коли вони знаходять бажану книгу!

І звичайно ж, твори В. Нестайка дуже підходять для сімейного читання. Це дуже важлива й корисна справа не лише для дітей, а і для дорослих. У цьому переконують психологи, педагоги та дослідники дитячої літератури. Спільне читання зміцнює сім'ю. Це один із способів пізнання навколишнього світу в доступній для дітей формі. Слухаючи казку або ж читаючи її самостійно, малюк здобуває знання про людські взаємини, моральні норми. Читання дозволяє дітям адаптуватися до різних життєвих ситуацій, використовуючи досвід героїв книг, а також успішно долати вікові кризи.

Якщо говорити про творчість письменника, то після перших серйозних та цілком реалістичних оповідань автор несподівано сам для себе прийшов до написання казки. Ним став твір «В Країні Сонячних Зайчиків» (1959). Повість-казка поклала початок улюбленої дітьми трилогії, наступні частини якої вийшли через кілька десятиліть: «Незнайомка з Країни Сонячних зайчиків» (1988) та «В Країні Місячних Зайчиків» (1994). Так, протягом чотирьох десятиліть складалася казкова трилогія, яка під загальною назвою «В Країні Сонячних

Зайчиків» вийшла в 1994 році. У ній вже протягом шести десятиліть живуть щирі, добрі та хоробрі сонячні зайчики, які борються із паном Мороком, утверджуючи радість і справедливість.

У другій частині серед інших див є й мігла на транзисторах – і це за 20 років до «Гаррі Поттера» Джоан Роулінг!

Автору пощастило відкрити й описати казкову Країну Сонячних зайчиків. А як саме це сталося, точно описав Анатолій Костецький – відомий письменник і приятель Всеволода Зіновійовича. Він розповів, що одного сонячного ранку перед пробудженням Всеволоду Нестайку наснилося, що на його носі сидить живий сонячний зайчик і золотим пензликом малює на щоках ластовиння. Письменник прокинувся і відчув якусь незвичайну радість, йому страшенно закортіло відразу ж сісти за стіл і розпочати писати про тих лоскотливих сонячних зайчиків.

І як же присмно, знаючи історію написання твору, потім у казці зустріти такий же епізод, але який вже відбувається з головним героєм – Веснянкою.

У творах 90-х років ХХ ст. ми бачимо, що автор рухається вперед разом із своїми читачами, встигає за ними. В його оповідях згодом з'являються усі надбання технологічного прогресу – комп'ютери, мобільні телефони... от тільки мають свої дуже особливі казкові назви.

Насиченими подіями виявилися роки, коли Всеволод Нестайко переступив поріг свого 70-річчя, ставши справді поважним дідусем і сивеньким та усміхненим дитячим письменником, яким більшість його і уявляли. Якраз тоді ситуація з видавництвами дещо покращилася, деякі пережили відродження, а Іван Малкович відкрив своє – «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА». У ньому «Гореадори» вийшли в новій редакції. Радянські пісні з радіоприймачів у київських піонерів, які завітали до Васюківки, замінили на джаз, а прислівник «здорово» – на «класно»... Було виконано справді ювелірну роботу, яка навіть у дрібницях наблизила цей геніально-веселий роман до сучасних дітей.

У 2004 році відбулася перша в житті автора презентація його книжки.

Крім окремих казкових історій Всеволод Нестайко написав своєрідний казковий серіал про Лісову школу, у якій навчаються зайчик Кося Вухань та їжачок Колько Колючка. Перша частина датується 1981, а остання – 2007 роком. Вона вийшла у видавництві Івана Малковича. Цікаво, що

ілюстрували її діти, які з різних куточків України надсилали Всеволоду Зіновійовичу свої малюнки. Перше видання стало благодійним, гроші за нього перерахували в дитячі будинки. Сьогодні «Дивовижні пригоди в лісовій школі» є найпопулярнішим твором серед наших користувачів.

Всеволод Нестайко працював у багатьох площинах. Вивчаючи біографію письменника, ми бачимо ще одну його рису – це людина, яка не боялася випробувати себе в чомусь новому. Навіть навпаки – тяжів до таких експериментів. Уявіть, його запросили на радіо вести авторську програму. І він з ентузіазмом погодився! Передача «Радіобайка Всеволода Нестайка» на першому каналі Національного радіо виходила аж десять років (до 2010). Це стало ще одним приводом для спілкування зі своїми читачами: Всеволод Зіновійович отримував сотні листів з відгуками дітей та їхні малюнки; йому писали й цілі класи, батьки та вчителі.

У критичних матеріалах з'явилася думка, що Всеволод Нестайко просто мусив бути щасливим, адже його осяяли любов'ю найщиріші українці – діти з усіх куточків країни. Та не тільки його улюблені «маленькі жевжики», а і ті кілька поколінь, які вже виростили за 50 років творчої діяльності письменника. Непересічний талант і майстерність письменника забезпечили йому творче довголіття.

Твори Всеволода Нестайка залишаються популярними і незмінно виликають усмішку на обличчі в усіх читаючих поколінь.

«Дитинство, – говорив письменник, – неповторна, чарівна пора, життя складне. Воно не в усіх складається щасливо, але дитинство повинно бути в усіх щасливим, світлим, радісним. А щастя не може бути без щирої усмішки. І якщо юний читач хоч раз посміхнеться, коли читатиме мою книгу, значить я не даремно живу на світі...».

І ми з впевненістю можемо сказати, що не даремно прожив Всеволод Зіновійович своє нелегке, але разом із тим дуже цікаве життя. Величезний доробок його творів є невичерпним джерелом дотепності, веселощів, мудрості та повчання, одвічну боротьбу добра і зла, світла та п'тьми в світі й людській душі.

ШАМАРІНА Тетяна Василівна, заступник генерального директора з питань інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів НБУ для дітей

Книги, які повертають у дитинство

Книга, яку читають нині, має теперішнє:

Книга, яку перечитують, має майбутнє.

О. Дюма

Саме ці слова, сказані Олександром Дюма, якнайкраще характеризують книги Всеволода Нестайка, по-дитячому безпосередні, добрі та захопливі, без вікових обмежень, популярні серед дітей і дорослих. Ці книги викликають відчуття теплої, щемкої ностальгії, ніби ти зустрічаєш старих друзів дитинства, думками поринаєш у минуле, знову переживаєш найщасливіші, незабутні моменти свого дитинства. Твори Всеволода Нестайка часто порівнюють з творчістю Астрід Ліндгрєн, Марка Твена, О. Генрі. Його книги читають і перечитують, а найважливіше те, що його книги вже кілька поколінь веселять та вчать українських дітей доброти й дружбі, взаємодопомозі та взаємовиручці, а ще відвазі й вмінню фантазувати.

Світ його творів – тонкий візерунок дитячої казки, незвичайної пригоди, фантазії, сплетений із тисячі чарівних образів і найдивовижніших та найфантастичніших створінь, віддзеркалення усіх поколінь. Його твори невіддільні від часу. Все, про що він розповідає, трапляється з дітьми, які зростали у різні часи і є представниками різних поколінь. Всеволод Нестайко належить до тих людей, про чиє життя і характер промовляють його книжки – ясно і зрозуміло. Вони настільки добрі, світлі, часом із неповторними життєвими кумедностями, а інколи з цікавими фантастичними чи навіть фольклорними елементами. Його твори різнопланові, різножанрові, для різного віку, які формують картину світу і є зразком гуманної літератури, тому найбільш прийнятні для набуття дитячого досвіду. Нестайко – багатогранний письменник, якому вдається досягати успіху в дуже різних жанрах і подобатися чи не чотирьом поколінням читачів. Йо-

го твори сповнені дитячої ширості й мудрості, їх можна відкривати для себе на будь-якому етапі життя. Вони – про важливе в усі часи – дружбу, любов, справедливість і добро. «Я сподіваюсь, що, можливо, книжки мої навіють маленьким читачам більшу людяність, краще розуміння людей», – писав про свої книги Всеволод Зіновійович. У цьому мабуть і криється таємниця, чому його книги читають і досі.

Майже кожен читач після занурення у світ Нестайкових книжок вважає, що автора на творчість надихало власне веселе, безтурботне та щасливе дитинство, сповнене пригод, гідних його «тореадорів» Яви та Павлуші, з не менш смішними витівками й вигадками. Однак це припущення дещо помилок. Адже дитинство Нестайка закінчилося в 11 років, коли його раптово обірвала Друга світова війна. Автор якось підмітив, що дарма більшості його героям по 1-12 років: «Я ніби застряг у тому віці». Йому дуже хотілося знайти те втрачене дитинство, повернутися туди, догратися, досміятися, зробити те, чого він свого часу не зміг, добешкетувати, наїстися, як раніше, досхочу солодкої вати, побігати босоніж влітку теплими калюжами... З сумом, зі щемливим відчуттям у серці він писав: – «І раптом збагнув, що даремно поспішав вирости, що дитинство – найпрекрасніша, найщасливіша пора людського життя. І так мені захотілося повернутися назад! Назад – у дитинство. Та нема у часу дороги назад. Час іде тільки вперед». Але така дорога у Нестайка була. Вона пролягала через фантазію, уяву, гумор та мудрість прямисінько у дитинство... Він завжди мріяв повернутися туди і зробив це через веселі і мудрі книги, які почав писати для дітей. Всеволод Нестайко – дитячий письменник Божою милістю. Зі своїми читачами він веде розмову завжди з щирою довірливістю, не нав'язуючи власних оцінок, з веселим іронічно-усміхненим поглядом на своїх героїв, на їх невмілі вчинки, стверджуючи добро, чесність, відкритість, дружбу і засуджуючи зло, малодушність, заздрість. А своїх героїв він навіть осучаснює, даючи їм до рук мобільні черіфони та казк'ютери, сучасні автомобілі мерсебіси.

Ви можете запитати, чи є сенс у читанні цих книг сучасними дітьми, які мають доступ до будь-яких розваг і до будь-якої інформації, зростають з гаджетами заледве не з малечку, відпочивають з батьками в екзотичних країнах, у яких дитинство закінчується надто швидко через динамічний ритм життя, через прагнення швидше вирости, бути схожими на дорос-

лих. А чого лише варте проживання дітьми чужого життя в гаджетах – а це і жорстокість, збочення, спотворення та викривлення образів і подій, з якими діти зустрічаються в реальному житті і не завжди можуть їм протистояти. Чи можуть книги Нестайка зацікавити таких дітей, навчити чомусь цінному, збагатити їх досвід, усвідомити ціннісні життєві орієнтири? Як на мене, то саме з такими книгами повинні зростати наші діти. Книги Всеволода Зіновійовича повинні бути у кожній родині, у дитячому садочку, навчальному закладі, вони повинні бути включені у широкому спектрі до шкільних програм. У наш жорсткий час ці книги потрібно читати усім, і дорослим, і малим, адже у центрі Нестайкових пригод не дитяча жорстокість і образи, а справжня дружба, добро, взаємопідтримка, взаємовиручка та розмірений ритм життя. Автор описує зовнішність дітей з такою любов'ю та радістю, ніби-це його рідні діти. І коли зараз усюди багато негативу, то саме такі образи допомагають побачити красу дитячого обличчя, розкрити безпосередню дитячу душу, чого наші діти через жорстокі реалії сьогодення не завжди можуть побачити і зрозуміти. Також він майстерно описує красу простих речей, на які ми давно не звертаємо увагу, поспішаючи жити. Ми бачимо привабливі картинки в гаджетах, бездумно прочитуємо інформацію, яка нам потрібна саме зараз, і через деякий час ми її успішно забуваємо назавжди, а реальний час, події, люди проходять повз нас. Сучасні діти усвідомлюють, що не мають такої фантазії та уяви, неспроможні вигадати таких карколомних пригод, оскільки розважаються у віртуальній реальності, яка вже створена кимось у гаджетах. Діти живуть у нав'язаному світі, тому фантазія не продукує власних ідей та пригод. Вони усвідомлюють, що варто іноді відволіктися та озирнутися навколо, що реальність сповнена пригод та несподіванок, але їм заважає їхня інертність та створені кимось стереотипи.

Діти перестали мріяти, фантазувати – за них це роблять гаджети; поспішають жити, дорослішати, не розуміючи, що вороття у дитинство немає. Тож деякі психологи радять у будь-якому віці берегти у собі «внутрішнього малюка». Виростаєш та дорослішаєш дуже швидко, особливо зараз, а от повернення у дитинство вимагає чималої винахідливості. У цьому допомагають книги Нестайка, які мають чудову здатність знову і знову повертати у дитинство. Тому батькам їх варто перечитувати, щоб

викликати у собі відчуття теплої ностальгії. Читаєш його книги, і перед очима постає твоє дитинство – веселе, безтурботне, сповнене пригод, зустрічей з друзями – живими, а не віртуальними. Можливо у ньому мало солодоців, гарного одягу, крутих телефонів, гаджетів, але воно багате на друзів, добро, уяву, пригоди і набагато цікавіше ніж сьогоднішнє. Повертаючись у своє дитинство, батьки розуміють, що потрібно робити усе для продовження дитинства своїх дітей. Вони занадто зайняті роботою і собою, а дітям конче потрібна батьківська любов. Спільне читання хорошої, доброї книги – це один із проявів цієї любові. Батьки зараз рідко читають дітям та з дітьми. Зазвичай купують якісь розмальовки, пазли, розважально-ігрові журнали, аби діти зайнялися ними самі і не заважали батькам. Є батьки, які багато уваги приділяють дітям, але, на жаль, таких не багато. Важливо не лише читати дітям і з дітьми, а віднайти для кожної дитини свою книгу, яка зробить її «читайликом» на усе життя. Добре було б читати українські казки, книги сучасних українських дитячих авторів і зокрема книги Нестайка, які дійсно вчать людяності, любові. Їх потрібно читати вдома з батьками, у дитячих садочках з вихователями, на уроках з учителями, у дитячих бібліотеках під час різних заходів. І не тільки читати, а й коментувати, обговорювати, аналізувати, адже вони по-дитячому безпосередні, добрі та захоплені, не мають вікових обмежень і користуються популярністю як у дітлахів, так і у дорослих читачів. З дітьми потрібно говорити, тоді й вони будуть такими ж «розмовляйками», не зачинятимуться у собі і навчатимуться висловлювати свою думку, ніким не нав'язану. І надзвичайно важливо, якщо дитина мріє стати письменником, літературним критиком, журналістом, людиною творчої професії.

То в чому ж феномен автора? І чому у хвилини життєвих труднощів рука тягнеться не так до мотивуючих біографій Стіва Джобса чи Ілона Маска, а до полички з дитячою літературою? Можливо, через приховані там послання, адресовані і зрозумілі лише дітям? Пригадую розмову з читачкою нашої бібліотеки, яка розповідала про те, що навчаючись у школі і маючи якісь проблеми у відносинах з друзями, життєві перипетії, навіть простудні захворювання, вона завжди просила батьків почитати їй вголос уривки з книги Сельми Лагерлеф «Дивовижні мандрі Нільса Гольгерсона з дикими гусями». І це їй допомагало і одужувати скоріше, і у вирішенні

проблем з друзями. Чому? Що такого дитячі письменники «від Бога» адресують, зрозуміле лише дітям?

На питання, чому Всеволод Зіновійович вирішив стати саме дитячим письменником, він відповідав, що хотів догратися та добешкетувати. У автора, який подарував дітям кількох поколінь так багато сміху і радості, власне дитинство було не з легких. Через важкість усього пережитого він і працював так завзято, щоб інші мали те щасливе дитинство, про яке мріяв він сам. Чому книги Нестайка привабливі і тепер? Що у них є такого, що саме сьогодні стало найактуальнішим? Пропоную ще раз пригадати важливі уроки, які ховаються у книжках Всеволода Нестайка і стануть у пригоді навіть у дорослому житті. Щирість, гумор, прагнення справедливості, впевненість у собі і боротьба з підлітковими комплексами, відповідальність за свою долю і долю близьких та друзів, добро, дружба, взаємовиручка, співчуття, справжня любов до рідного краю і української мови – це те, чого сьогодні не вистачає підліткам, і що робить книжки Всеволода Нестайка досі актуальними та популярними у читачів різного віку, і усім нам дає змогу хоч на мить ще один раз повернутися у дитинство...

Дивосвіт Нестайкових пригод: до 90-річчя від дня народження

Матеріали Всеукраїнського круглого столу
для організаторів дитячого читання

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко
Укладач Т.М. Кузілова
Літературний редактор О.А. Кадькаленко

Комп'ютерна верстка Н. Ярчак
Підписано до друку 28.10.2020 р.
Зам. № 23

Видавець та виготовлювач
НБУ для дітей
вул. Януша Корчака (Баумана), 60,
м. Київ, 03190
Тел./факс 400-65-87, тел.: 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua

НБУ для дітей
вул. Януша Корчака, 60, м. Київ, 03190
Тел/факс. 400-65-87, тел.: 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua